RADU TEODORESCU

ROLUL LECTURII DUHOVNICEŞTI ÎN VIAȚA SUFLETEASCĂ

Cugir 2023

CUPRINS

INTRODUCERE

Se spune că un tânăr mai îndoielnic în cele ale credinţei creştin ortodoxe a avenit la părintele lui duhovnicesc şi l-a întrebat de ce se citeşte atât de mult din Biblie în cultul ortodox? Părintele lui duhovnicesc i-a dat un răspuns memorabil: i-a spus că fiindcă Biblia este cuvântul lui Dumnezeu citirea repetată a ei în slujbele Bisericii ne face şi pe noi să ne umplem de gândurile lui Dumnezeu. Cum este posibil să ajungem să ne umplem de gândurile lui Dumnezeu? Ceea ce trebuie să ştim este că psihologii ne spun că un om are în medie de 50000 până la 60000 de gânduri de zi. Unele gânduri nu au nici o legătură cu realitatea din jur însă ceea ce trebuie să ştim este că aceste gânduri pot să fie introduse în noi şi de demoni. Ele sunt ceea ce cunoaştem în zilele noastre ca fiind *gândurile rele*.[1]

Mai mulţi părinţi duhovniceşti au spus că mintea este asemenea unei moare care macină ceea ce îi dăm: gânduri bune sau gânduri bune. Sfântul Teofan Zăvorâtul spunea în acest sens: „citirea Evangheliei şi a celorlalte cărţi sfinte este bună şi foarte bună. În acest timp, dacă vreun verset sau vreo idee vă ajunge în suflet, să vă opriţi la ea mai mult şi în timpul zilei să o pomeniţi mai des şi să o dezvoltaţi. A citi Evanghelia şi Psaltirea este un lucru bun. **Să nu lăsaţi cărţile din mână până când nu scoateţi din ele vreo lecţie sau regulă pentru viaţă.**"[2]

Lectura cărţilor duhovniceşti care este subiectul acestei cărţi – prin urmare – stă în strânsă legătură cu războiul dintre îngeri şi demoni pe care ei îl dau în minţile noastre prin intermediul gândurilor. Toată lumea poate vedea că sunt două categorii de gânduri:

1. gânduri bune
2. şi gânduri rele.

Dacă omul primeşte gândurile rele atunci de la gând la faptă distanţa este foarte mică. Ceea ce voim să evidenţiem în paginile acestei cărţi este că este de datoria creştinului să îşi ţină mintea ocupată cu gânduri bune. El va face acest lucru mai ales dacă citeşte cărţi duhovniceşti. Dintre cele mai importante cărţi duhovniceşti amintim:

- Biblia,
- Vieţile sfinţilor,
- Patericul egiptean,
- Proloagele,
- Scrierile dogmatice şi duhovniceşti ale sfinţilor părinţi,
- Scrierile teologilor ortodocşi moderni,
- Manualele de dogmatică creştin ortodoxă
- sau alte studii teologice.

Nu greşim dacă spunem că aceste cărţi sunt cărţi sfinte. Aceasta fiindcă ele cuprind sau interpretează cuvintele lui Dumnezeu. Unii ar putea să spună: dar nici una dintre cărţile sfinte ale ortodoxiei nu a fost scrisă de Dumnezeu în persoană?

Este adevărat acest lucru însă trebuie să ştim că Dumnezeu lucrează prin intermediari în a îşi trimite voia Sa celor credincioşi. Ştim asta din cauza profeţilor Vechiului Testament care au fost inspiraţi de Dumnezeu să scria voile Sale poporului ales.

Întrebat cum trebuie să ne mântuim stareţul Ioan Troiţki spunea: „fiecare faptă a bunei credinţe şi a iubirii creştine – citirea cărţilor sfinte, gândurile, discuţiile cu folos, sfânta ascultare, mulţumirea în ispite şi în necazuri, iertarea ocărilor – poartă pecetea rugăciunii şi răspândeşte un miros plăcut înaintea lui Dumnezeu. Cu toate acestea trebuie **să ne silim, să ne verificăm în toate şi căile răsfăţului să le închidem** şi atunci osteneala şi evlavia vor intra în obiceiul nostru."[3]

Se poate vedea din acest răspuns că a citii Biblia şi cărţile sfinţilor părinţi poate să fie considerat o faptă bună. Noi creştinii ortodocşi ştim că avem nevoie de fapte bune pentru a ne mântuii. Prin urmare lectura de cărţi sfinte este benefică pentru noi fiindcă

- ne luminează mintea,
- ne cultivă discernământul,
- ne creşte evlavia

[1] A se vedea Gabriel Bunge şi Evagrie Ponticul, *În luptă cu gândurile* (Sibiu, 2006).

[2] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Rugăciunea*, (Editura Cartea Creştină, Alexandria, 2008), p. 12.

[3] *1000 de întrebări și răspunsuri despre viața duhovnicească - alcătuite pe baza operelor Sfinților Părinți și ale nevoitorilor bunei credințe*, Editura Cartea Ortodoxă, pg. 3-4.

- și ne face mult mai sensibili la viața duhovnicească.

După cum am spus dacă nu ținem mintea ocupată demonii vor venii și își vor arunca otrava lor în mintea noastră prin diferite gânduri păcătoase. Cu privire la acest lucru părinții filocalici au fost cât se poate de concludenți când au spus că de-a lungul secolelor demoni au elaborat o întreagă tehnică prin care ceea ce vor este să prindă mintea în cursele lor și în acest sens o ducă la păcat și împătimire. Despre aceste lucru părintele Dionisie Ignat din Muntele Athos spunea o întâmplare mai puțin cunoscută: „aici, în Sfântul Munte, erau înainte mănăstiri mici, cum sunt astăzi chiliile, unele mai mari, altele mai mici, şi le zicea „monidriu". Acolo se adunau cinci, zece, douăzeci de părinţi foarte apropiaţi de Dumnezeu. Chiar aproape de noi, aici, într-o parte, este un monidriu vechi tare, unde stareţul era tare apropiat de Dumnezeu şi vedea duhurile răutăţii cum se adunau şi vorbeau cum să distrugă omenirea, ce greutăți să aducă Sfântului Munte, şi el le auzea. Eh, făcea rugăciune, fugeau duhurile, dar într-o bună zi conducătorul dracilor acelora mergea pe acolo pe la mănăstirea lui, monidriul Faraklou, aşa avea numele. Mergea cu nişte căpestre pe cap, pe umăr. Părintele ăsta, stareţul, îl vede şi îi zice:

-Vezi, dacă eşti drac, eşti mincinos şi eşti şi nebun.

-Da' de ce-s nebun?"

– Ei, ce umbli tu acuma cu căpestrele pe mână?

-Ei, păi tu nu ştii, îi răspunde diavolul, dar căpestrele astea le iau, le am ca să le pun. Uite, ăsta care-i mai frumos, e pentru împăratu'. Da' ăsta care-i mai aşa, e pentru prim-ministru. Aista-i pentru conducătorii Bisericii: patriarhi, arhierei şi cutare… şi avea multe şi tot îi spunea el…

Da' stareţul acela îi zice:

– Vezi, tot mincinos eşti tu. Eşti un mincinos.

– Da' de ce-s mincinos?

– Da' pentru mine care-i? Unde-i?

- Hă, hă, părinte, păi tu, dacă eu pun căpestrele pe capul conducătorilor, tu vii în urma lor jucând de bucurie, «că aşa o zis prim-ministrul, aşa o zis împăratul, aşa o zis şi episcopul… Ce zice el! Ce ştiu eu? Eu îs prost, neştiutor»… Și de aceea mă osârduiesc eu – încă de atuncea, de mulţi ani – să-i înşel pe conducători, adică să mă asculte pe mine. Și, dacă le pun căpăstrul în cap, eu îi duc unde vreau, ca pe nişte dobitoci."[4]

Prin urmare cărțile sfinte ale ortodoxiei sunt pentru noi în același timp

- un ajutor
- și o șansă.

Aceasta fiindcă ele sunt unele care după cum am spus ne pot umple de gândurile lui Dumnezeu. Ceea ce ne spun părinții duhovnicești este cât se poate de clar și de explicit: dacă nu suntem plin de gândurile lui Dumnezeu vom ajunge să fim plin de gândurile diavolului.

Știm că prin secolul al XVIII-lea a fost Sfântul Nicodim Aghioritul care a scris o carte cât se poate de sugestivă în acest sens: Războiul nevăzut.[5] În această carte Sfântul Nicodim Aghioritul ne spune că demonii sunt în război cu noi de cele mai multe ori prin intermediul gândurilor. Aceasta fiindcă cele mai multe gânduri rele care ne vin ne vin de la demoni. În acest sens a fost Evagrie Ponticul care a făcut o clasificare a demonilor care vor să îi atragă pe oameni la a face mari păcate prin

- gânduri de lăcomie la mâncare,
- gânduri de desfrânare,
- gânduri de tristețe și depresie,
- gânduri de mânie,
- gânduri de lene,
- gânduri de mândrie
- sau gânduri de iubire excesivă de bani.

Evident că la acestea se mai adaugă mai multe ale gânduri rele dar am enumerat aici care sunt principalele gânduri care nu ne lasă în pace și care vin de la demoni.

Pe acest fond ale luptei cu gândurile demonice ale răutății ne dăm seama că lecturile din cărțile sfinte sunt cât se poate de:

- utile,

---

[4] Stareţul Dionisie Ignat, *Lumea și vremurile din urmă* vol. 2 apud https://stranaortodoxa.wordpress.com/2017/07/20/nu-poate-sa-fie-vreodata-crestin-acela-care-zice-nu-vorbi-pentru-apararea-ortodoxiei-acela-e-dusmanul-ortodoxiei-nepasarea-noastra-ne-darama-pe-noi-suntem-cei-de-pe-urma-s/ (accesat pe 12.01.2023).

[5] A se vedea Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Galați, 2020).

- folositoare,
- bune
- şi ajutătoare.

Este evident că pot să existe mai multe riscuri în lectura de cărţi duhovniceşti asupra cărora vom insista mai mult în această carte. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că lectura de cărţi duhovniceşti este făcută de mulţi pentru un fel de delectare şi nu pentru a căuta să fie de folos sufletului în lupta cu demonii. Fără doar şi poate un părinte duhovnicesc din vremurile noastre ne spune că citirea de cărţi duhovniceşti poate să fie considerată o faptă bună: „*Prin ce se arată dragostea faţă de Dumnezeu?*

Dragostea faţă de Dumnezeu se arată prin rugăciune, prin mersul la biserică, prin împărtăşirea deasă (după pregătire) cu Sfintele Taine ale Trupului şi Sângelui lui Hristos, **prin desfătarea adusă de citirea sau ascultarea Cuvântului lui Dumnezeu şi prin viaţa creştinească plină de virtuţi.**"[6]

Un elev s-a dus să discute cu profesorul său de religie creştin ortodoxă.

- Domnule profesor deranjez?
- Da?
- Aşa vrea să discut ceva cu dumneavoastră.
- Ce este?
- Ne toţi spuneţi să citim cât mai multe cărţi de religie creştin ortodoxă.
- Aşa este.
- De ce?
- Adică?
- Avem un manual de religie.
- Şi?
- Nu este destul?
- Nu prea.
- De ce?
- Uite tu ai iubit o fată?
- Da.
- Şi când iubeşti acea fată nu vrei să ştii cât mai multe despre ea?
- Ba da.
- Nu vrei să afli ce îi place cel mai mult?
- Ba da.
- Ei vezi aşa este şi cu religia.
- Adică?
- Când Îl descoperi pe Dumnezeu vrei să ştii cât mai multe despre El.
- La fel cum eu vreau să ştiu mai multe despre o fată pe care o iubesc?
- Se poate spune.
- Nu m-am gândit la asta.
- Ei bine ai vreme să te gândeşti acum.
- Aşa este.
- Dar nu toţi colegii mei vor să citească cărţi de religie.
- Tu ce vrei?
- Eu aş vrea.
- Asta este bine.
- Credeţi?
- Cum să nu.
- Dar colegii mei vor spune că am devenit o mironosiţă.
- Nu trebuie să ţii cont de asta.
- De ce?
- Fiindcă o spun din bătaie de joc şi invidie.
- Invidie.
- Da.
- Se poate.

---

[6] *1000 de întrebări şi răspunsuri despre viaţa duhovnicească - Alcătuite pe baza operelor Sfinţilor Părinţi şi ale nevoitorilor bunei credinţe,* (Editura Cartea Ortodoxă), p. 32.

- Să nu subestimezi puterea invidiei.
- De ce?
- Ca să te fac să înțelegi îşi voi spune o întâmplare din trecut.
- Vă ascult.
- Era pe vremea imperiului otoman.
- Sub musulmani?
- Da.
- Şi?
- Era pe vremea tiranului sultan Soliman.
- Înțeleg.
- Ei bine Soliman avea un fiu.
- Şi cum se numea?
- Mustafa.
- Şi?
- Mustafa a avut o mare bătălie cu perşii.
- Şi a câştigat?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- El s-a întors la Istanbul capitala imperiului cu mare pompă.
- Adică?
- Tot oraşul a ieşit să îl salute şi să îl ovaționeze pe Mustafa pentru victoria sa asupra perşilor.
- Îmi dau seama.
- Doar tatăl său tiranul Soliman era trist.
- Trist?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă mulțimile nu îl ovaționau pe el.
- Dar era vorba de fiul lui.
- Trebuie să ştii că un tiran tot un tiran rămâne.
- Şi ce a urmat?
- Soliman a fost atât de invidios pe fiul său şi victoria lui că a dar ordin ca el să fie sugrumat şi aruncat la picioarele ienicerilor.
- Nu se poate.
- Eu îți spun doar ceea ce s-a întâmplat.
- Dar este aşa de nedrept.
- Invidia este nedreaptă.
- Şi ce sfat îmi dați?
- Să nu asculți niciodată de cei care te invidiază.
- Aşa am să fac.
- Mă bucur.
- Voi citii în continuare cărți de religie creştin ortodoxă.
- Nu trebuie să ții cont de ce cred colegii mei.
- Uneori îmi este aşa de greu.
- Trebuie să fi tare.
- Îmi dau seama.
- Trebuie să te gândeşti la consecințe.
- Adică?
- Tu vei fi mai aproape de Dumnezeu.
- Şi colegii mei?
- Asta este problema mea.
- Cred că aveți dreptate.
- Eşti lămurit?
- Sunt. [7]

[7] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Oamenii care citesc cărți duhovnicești sunt mult mai avantajați decât cei care nu o fac. Aceasta fiindcă mintea lor se curăță și se purifică de gândurile rele și la fel de bine reușesc să aibă o viziunea spirituală asupra lumii. Cartea noastră vrea să insiste mai mult cu privire la care este rolul lecturii duhovnicești în viața creștinului ortodox simplu. Este adevărat că nu toți dintre noi vom ajunge să citim opere teologice savante și foarte complicate însă ceea ce trebuie să știm este că toți avem posibilitatea să citim literatură creștin ortodoxă mai puțin pretențioasă care să ne fie de folos și care să ne ilumineze sufletele. Mai ales în vremea posturilor de peste an se cuvine să citim mai multe cărți duhovnicești pentru binele sufletului nostru. „În timpul postului trebuie să ne îndepărtăm de deșertăciunea lumească pentru a cugeta la păcatele noastre, a plânge înaintea lui Dumnezeu și a pregăti o spovedanie curată din inimă, care ne curățește de păcate. Zilele de post trebuie să le dedicăm postului, mersului la biserica lui Dumnezeu, citirii Cuvântului lui Dumnezeu și faptelor de milostenie: să-i vizităm pe cei bolnavi, pe cei săraci și necăjiți pentru a-i ajuta."[8]

CAPITOLUL 1

DE CE SE POATE SPUNE CĂ CREȘTINISMUL ORTODOX ESTE O RELIGIE A CĂRȚII DECI A LECTURII?

Ceea ce mai mulți creștin ortodocși – și nu numai – remarcă este faptul că în cultul ortodox Evanghelia – care cuprinde cele 4 evanghelii din Noul Testament – este folosită de mai multe ori. Există chiar și o ieșire (vohod) cu Evanghelia în timpul sfintei liturghii în care ea este purtată și ridicată în sus pentru ca toată comunitatea de creștini ortodocși prezenți la liturghie să o poată vedea.

Cu alte cuvinte trebuie să știm că Evanghelia este considerată o carte sfântă în creștinismul ortodox. Știm că sunt mai multe cărți sfinte în religiile lumii și în istoria religiilor:

- Coranul la musulmani,
- Zand-Avesta la zoroastrieni,
- Vedele la hinduși,
- Tipitaka în budism
- Cartea tibetană a morților în lamaism
- sau la vechii egipteni era Cartea egipteană a morților.

Este cât se poate de clar că mai toate marile religii ale lumii au câte o carte care este în centrul acestor religii. Evident că sunt și religii care nu au cărți sfinte în centrul lor însă se pare că este o „modă religioasă" să existe o carte sfântă în mai toate religiile lumii.

Ei bine trebuie să știm că acest lucru nu este diferit nici în creștinismul ortodox unde știm că Biblia este cartea sfântă. Biblia este o carte care este accesibilă oricui însă ceea ce se poate vedea este că în creștinism în ceea ce privește Biblia sunt două extreme:

- neoprotestanții consideră că tot ceea ce este nevoie ca să te mântuiești este că citești Biblia
- și alți creștini ortodocși sunt unii care nu citesc din Biblie cu anii.

Este bine să nu ajungem ca neoprotestanții care ajung să memorizeze pasaje întregi din Biblie fără să mai citească scrierile sfinților părinți.

Biblia este sfântă însă ea nu este singura carte sfântă din creștinismul ortodox. „Atunci când citim lucrări lumești nu ne plictisim, și ele nu ne plictisesc. De îndată ce trecem la cărți sfinte, când începem să ne gândim la sfârșitul nostru și la mântuire, atunci mergem împotriva celui rău, îl irităm, chinuim răutatea sa și iată că se năpustește asupra noastră și ne chinuie și el pe noi – ce este de făcut? Nu lăsați lucrul cel bun, citirea care este folositoare sufletului, rugăciunea, trebuie să răbdați și prin răbdare vă veți mântui. *„Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre"* (Luca 21,19), spune Domnul."[9]

Prin urmare ceea ce trebuie să ne dăm seama și ceea ce trebuie să fim cât se poate de conștienți este faptul că deși sunt mai multe cărți sfinte în istoria religiilor acest lucru nu înseamnă că ele sunt adevărate și că conțin gândurile și cuvintele lui Dumnezeu. Oamenii pot să considere acest lucru însă el trebuie să treacă mai multe probe. Prin urmare este bine să știm că sfințenia cărților nu este asigurată de oameni ci de Dumnezeu. Dumnezeu este Cel care decide dacă o carte este sfântă sau nu.

Marile cărți religioase din istoria religiilor conțin mai multe minciuni și neadevăruri cum ar fi:

- credința în reincarnare,

[8] *1000 de întrebări și răspunsuri despre viața duhovnicească*, Editura Cartea Ortodoxă, p. 9.
[9] https://doxologia.ro/cuvinte-duhovnicesti/de-ce-ne-e-atat-de-greu-sa-ne-rugam (accesat pe 16.11.2022).

- credința în karma,
- credința în Nirvana,
- credința dualistă în doi dumnezei

şi multe alte învăţături eronate.

Prin urmare este uşor să ajungi să consideri că o carte este sfântă fiindcă este pe placul tău. Cuvântul şi voile lui Dumnezeu nu sunt întotdeauna pe placul nostru, cel puţin nu la prima vedere. Iată de ce sunt mai multe aşa zise cărţi sfinte în istoria religiilor care trebuie să ştim că sunt false şi mincinoase şi care ne pot duce la pierzania sufletului. Sfântul Ioan din Kronstadt spunea în acest sens: „citeşti ziarele lumeşti sau revistele: se citesc uşor şi plăcut, toţi cred în ele uşor. Însă hai să citim ziare duhovniceşti sau, mai ales, cărţi bisericeşti, sau de rugăciuni… Îi este greu inimii şi te vor chinui îndoielile şi necredinţa şi o anumită întunecare şi dezgust. Mulţi mărturisesc acest lucru. De ce se întâmplă acest fapt? Nu din firea, desigur, a cărţilor, ci de la firea cititorilor, de la calitatea inimii lor şi, mai important, de la diavolul, duşmanul omenirii, duşmanul tuturor lucrurilor sfinte. El ia cuvintele din inima lor. **Atunci când citim lucrări lumeşti nu ne plictisim, şi ele nu ne plictisesc. De îndată ce trecem la cărţi sfinte, când începem să ne gândim la sfârşitul nostru şi la mântuire, atunci mergem împotriva celui rău, îl irităm, chinuim răutatea sa şi iată că se năpusteşte asupra noastră şi ne chinuie şi el pe noi** – ce este de făcut? Nu lăsaţi lucrul cel bun, citirea care este folositoare sufletului, rugăciunea, trebuie să răbdaţi şi prin răbdare vă veţi mântui. *„Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre”* (Luca 21,19) – spune Domnul.”[10]

Lectura duhovnicească este una care mai întâi de toate se adresează sufletului fiindcă ştim că sufletul este unul care conţine în sine mintea. Mintea prin urmare este una care prin lectura de cărţi duhovnicească ajunge

- să cunoască,
- să câştige experienţă,
- să se maturizeze
- şi să obţină discernământul duhovnicesc.

Iată de ce se în sens creştin ortodox lectura de cărţi duhovniceşti este una care aduce numai beneficii omului. Un părinte duhovnicesc creştin ortodox chiar spunea că o carte duhovnicească este asemenea unui înger fiindcă ea ne îndrumă

- la tot binele,
- pe drumul spre înduhovnicire
- şi ne iluminează mintea.

Se ştie că din cele mai vechi timpuri lumea creştin ortodoxă este în criză de:

- sfinţi
- şi de părinţi duhovniceşti.

Sunt în acest mai mulţi călugări începători care vor să aibă în jurul lor părinţi duhovniceşti experimentaţi. Ce este de făcut în astfel de situaţii? Evident că avem Biblia şi cărţile duhovniceşti. Sfântul Antonie cel Mare spunea la un moment dat că unul dintre criteriile vieţii noastre duhovniceşti trebuie să fie faptul că în tot ceea ce facem să avem mărturiile din Biblie sau de la sfinţii de mai înainte de noi.[11]

Este clar că avem nevoie de experienţele sfinţilor de mai înainte de noi pentru

- a ne putea ilumina sufletul
- şi a ştii ce pe cale trebuie să apucăm.

Acesta fiindcă de unii singuri în faţa atacurilor demonice de tot felul nu avem mare şansă. Trebuie să ştim că viaţa duhovnicească

- se ameliorează,
- se îmbunătăţeşte
- se aprofundează
- şi se realizează

pe cărţile pe care sfinţii părinţi le-au scris pentru folosul nostru.

Totuşi trebuie să ştim că nu toţi sfinţii au scris. Au fost şi sfinţi despre care ştim numai faptele lor fără să ne fi lăsat în urmă nici o carte. Faptul de a nu scrie nici o carte duhovnicească nu înseamnă că acea persoană nu este una sfântă. Nu trebuie să îi ispitim pe sfinţi ci trebuie să ne lăsăm după cum vor ei.

---

[10] Sfântul Ioan de Kronstadt, *Cum ne mântuieşte Dumnezeu. Sfaturi de urmat pentru toată vremea*, traducere din limba rusă de Corina-Alexandra Toader, (Editura Sophia, Bucureşti, 2012), pp. 222-223.

[11] Din *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991) la Sfântul Antonie cel Mare.

„Slăbirea şi împuţinarea credinţei vin în parte de la o minte care nu cunoaşte adevărurile dumnezeieşti şi în parte din voinţa care le iubeşte puţin, şi că pentru lecuire este nevoie să ne curăţim mintea şi să ne întărim voinţa. De aceea, creştinilor se cade **să se îndeletnicească cu tot dinadinsul la cugetarea lucrurilor duhovniceşti**, pentru ca aceasta le aduce tot binele „cugetă la poruncile Domnului şi neîncetat te gândeşte la ele şi El va întări inima ta, zice Domnul" (Sirah 6, 37). Iar dacă nu pot ei înşişi face aceasta, să se folosească de obştescul şi cel mai lesnicios mijloc, citirea, **citind cu atenţie şi cu sârguinţă cărţile folositoare de suflet, care lămuresc tainele sfintei credinţe**. Să citească zic, cu atenţie şi râvnă, pentru că în ce chip un grăunte de muştar, dacă-l înghiţi nu simţi mai mult dacă ai înghiţi un fir de nisip, - iar dacă îl mesteci, simţi aşa de tare iuţimea lui încât adesea îţi dau şi lacrimile, tot aşa se întâmplă şi cu citirea dacă se face cu atenţie şi sârguinţă. În adevăr, **e de înspăimântat, cât de puţin ştiu creştinii despre Domnul nostru Iisus Hristos**! Cât de puţin ştiu despre măreţia Lui, despre puterea Lui, despre răsplata de care s-a învrednicit ca om! Despre lucrările Lui suprafireşti şi de bogăţia ispăşirii pe care a adus-o pentru toţi oamenii prin patimile şi moartea Sa. Că ispăşirea lui Hristos este izvorul a toată fericirea şi a tot harul nostru, întrucât prin ele noi ne izbăvim de nenumărate rele şi dobândim bunătăţi nespuse."[12]

Sunt mulţi în zilele noastre care când se gândesc la sfinţenie ajung să o considere:

- imposibilă,
- distantă,
- fără şanse de a fi atinsă
- şi mai ales fără posibilitatea de a fi cunoscută cel puţin teoretic.

Ei bine lor ne spunem că acest lucru este fals. Mari sfinţi părinţi cum au fost

- Sfântul Ioan Gură de Aur,
- Sfântul Vasile cel Mare,
- Sfântul Grigorie Teologul,
- Sfântul Ioan Casian,
- Sfântul Atanasie cel Mare,
- Sfântul Simeon Noul Teolog,
- Sfântul Grigorie Palama
- Sau Sfântul Nicodim Aghioritul

au lăsat în urma lor mai multe scrieri ce cuprind pagini nemuritoare despre cum ne putem ilumina şi mântuii.

Scrierile sfinţilor părinţi sunt disponibile pentru oricine vrea să le citească însă lumea de azi le priveşte ca simple informaţii religioase fiindcă nu se gândeşte să le pună şi în practică. A citii pe sfinţii părinţi – enunţaţi mai sus şi nu numai – trebuie să ştim că nu aduce nici un folos. Sfinţii părinţi nu trebuie să fie citiţi numai ca un fel *literatură creştină* ci mai mult existenţial. Adică trebuie să ne implicăm cu toată fiinţa noastră şi să căutăm pe cât este posibil să punem în faptă ceea ce au scris ei.[13]

Părintele Ioan Moga spunea cât se poate de inspirat în acest sens: „această axiomă e mai veche decât credem. Clement Alexandrinul (secolul II) o știa și el; *Stromatele* sale sunt țesături de literatură, filozofie și teologie – toate intrate în slujba Cuvântului. Teologia antică nu a ignorat literatura păgână, ci a încercat, cel puțin apologetic, să o citească în cheie creștină. Teologia bizantină a creat poezie de înaltă clasă (prin marii imnografi, ca de pildă Sf. Roman Melodul, Sf. Ioan Damaschin, Sf. Cosma de Maiuma); ea a hrănit religios și estetic zeci de generații. Iar așa numita „teologie țărănească" autohtonă (pentru a-l parafraza pe Costion Nicolescu) nu ar putea fi separată de literatura populară: un tot unitar în care religiozitatea a fecundat creația literară, iar aceasta a dat religiozității lumini de gând, intuiții de neașteptată profunzime. Iar modernii? Aici, relația a devenit una mult mai complicată. Literatura s-a rupt în mod firesc de atotprezența temei religioase (inerentă medievalului), iar teologia (pribeagă până spre mijloc de secol XX prin labirinturi scolastice uscate, antipoetice) a ignorat literatura, tratând-o ca pe ceva profan. Biserica a căutat și apreciat doar literatura de factură religioasă, pe cea pedagogic-moralistă sau pe cea eroic-mitică. Nu-i poți reduce însă pe marii clasici la filonul lor religios (deși, în mare parte, existent). Gândul despre Dumnezeu, despre veșnicie, despre sensul spiritual al vieții este prezent și acolo unde nu se vorbește în mod explicit despre Dumnezeu, îngeri și rugăciune."[14]

---

[12] Sfântul Nicodim Aghioritul, *Deprinderi duhovnicești,* (Editura Episcopiei Ortodoxe Alba Iulia, 1995), pp. 353-354.

[13] A se vedea Radu Teodorescu, *Sfinții părinți ai ortodoxiei exemple pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).

[14] Preot Ioan Moga https://doxologia.ro/teologie-literatura-un-mariaj-aproape-uitat (accesat pe 16.11.2022).

Ceea ce s-a putut vedea mai ales între preoţi este că există o mare diferenţă dintre un preot creştin ortodox care citeşte cărţi duhovniceşti şi unul care nu citeşte astfel de cărţi. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că a citii cu luare aminte cărţile duhovniceşti ajunge să te facă părtaş Duhului pe care l-au avut sfinţii părinţi. Un preot care citeşte cărţi duhovniceşti va vorbii la predică asemenea sfinţilor părinţi. Tot părintele Ioan Moga spunea: „Pledoaria mea nu este doar ca preoții să fie îndemnați să citească, să citeze și să îndemne la mai multă literatură, în special la mai multă poezie. Asta, deși apelul tânărului Dumitru Stăniloae din anii 1930 către tinerii preoți transilvăneni să devină factori de cultură în comunitățile păstorite a redevenit trist de actual („funcția culturală a preoțimii este în mod covârşitor una cu funcția ei spirituală“, *vezi* „Ființa culturală a preoțimii astăzi“, *Telegraful român* nr. 25/19 iunie 1938). Astăzi, la aproape 100 de ani, societatea se luptă cu un nou analfabetism, datorat înecării colective în digital. Suntem îmbuibați informațional și subnutriți cultural.”[15]

Doi preoţi creştin ortodocşi discutau.

- Hristos în mijlocul nostru.
- Este şi va fi.
- Ce mă bucur să te văd.
- Și eu.
- Ştii de ce mă bucur să te văd?
- Nu.
- Am să discut o problemă cu tine.
- Care?
- Una care mă preocupă.
- Te ascut.
- Ce părere ai de cititul de cărţi duhovniceşti?
- Una bună.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Este o problemă veche.
- Care?
- Cărţile duhovniceşti sunt menită să ne facă şi pe noi duhovniceşti.
- Oare?
- Da.
- Dar sunt numai cuvinte.
- Dar nu simple cuvinte.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Sunt cuvinte pline de sens.
- Așa este.
- Și uneori de Duh.
- Nu ştiu ce să spun.
- Cărţile duhovniceşti ajută mult.
- La ce?
- La mântuire.
- A da.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Dar sunt multe alte cărţi în lumea noastră.
- Nimic nu se compară cu dulceaţa cărţilor creştin ortodoxe.
- Cred că ai dreptate.
- Și mai este ceva.
- Ce?
- Cărţile duhovniceşti sunt unele care ne fac să mergem înainte în momente grele.
- Adică?

[15] Preot Ioan Moga https://doxologia.ro/teologie-literatura-un-mariaj-aproape-uitat (accesat pe 16.11.2022).

- Îți voi spune o fabulă.
- Te ascult.
- Pe un drum stătea un cățel.
- Și?
- La un moment dat pe acel drum a trecut o căruță trasă de cai.
- Așa și?
- Ce a făcut cățelul?
- Ce?
- A început să latre și să fugă după căruță.
- Înțeleg.
- Căruțașul însă nu i-a acordat nici o atenție.
- Și și-a continuat drumul?
- Da.
- Parte logic.
- Ei bine acest episod a fost văzut de un bou care tocmai se întorcea liniștit de la pășune.
- Înțeleg.
- După ce cățelul s-a întors la locul său boul l-a spus:
- Hei tu cățelule!
- Ce?
- Ce este cu tine?
- Adică?
- Ce ți-a venit?
- Ce vrei să spui?
- De ce te-ai luat de căruță?
- De ce m-am luat de căruță?
- Da.
- Nu se vede?
- Nu.
- Cum așa?
- Căruțașul nu ți-a făcut nimic.
- Cățelul atunci se spune că s-a roșit de furie
- Deci ce ai avut cu căruța?
- Tu nu vezi că acea căruță mergea înainte și eu stăteam pe loc?
- Hahahaha.
- Bună fabula?
- Da.
- Deci vezi așa este și cu cei care citesc cărți duhovnicești.
- Îmi dau seama.
- Ei merg înainte pe drumul spre Dumnezeu în timp ce diavolii latră dar nu le mai pot face nimic.
- Să știi că nu m-am gândit la asta.
- Nu este nici o problemă.
- Eu le recomand la toți din parohia mea să citească cât mai multe cărți duhovnicești.
- Și o fac?
- Să știi că în ultimul timp da.
- Ce frumos.
- La început le-a fost mai greu.
- De ce?
- Fiindcă nu era obișnuiți cu cărțile duhovnicești.
- A da.
- Dar acum nu se mai pot desprinde de ele.
- Mă bucur.
- La revedere.
- La revedere.[16]

---

[16] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Sunt mai multe momente în viaţa noastră de creştini ortodocşi când trebuie să recunoaştem că ne este greu. Fie că este un necaz sau fie că este familia, greutăţile vieţii vin peste noi. Unde să găsim atunci mângâiere şi încurajare? În scrierile sfinţilor părinţi şi în vieţile sfinţilor. Cei mai mulţi care le citesc nu pot să nu simtă o îmbunătăţire în viaţa lor când le consultă. Fie suferinţa cât de grea când citim Patericul sau Vieţile sfinţilor – ca să nu mai spunem Biblia – tot vom găsii ceva care să ne mângâie şi să ne facă să continuăm lupta. Aşa se face că lectura duhovnicească ne este de mare folos.

„Bătrânul Ioil, care scria și citea mult, insista asupra faptului că **lectura trebuie însoțită de asceză**: „Dacă tu îi citești pe Părinți, vei vedea că ei insistă asupra multor aspecte și au puncte de vedere particulare, uneori diferite. Unul interpretează, de exemplu, un citat din Scriptură într-un fel, altul într-alt fel. Dar dacă există un punct asupra căruia toți Părinții să fie de acord, aceasta este **asceza**: în această privință există un acord general. **Toți scot în evidență postul, priveghere a, sărăcia de bunăvoie, mortificarea trupului și lucrarea în general**".[17]

În popor se spune că: „cine are carte are parte." Ei bine această zicală trebuie să ştim că nu se aplică numai vieţii în general ci la fel de bine şi vieţii duhovniceşti. Aceasta fiindcă pentru a păşii şi a ajunge la destinaţie pe drumul mântuirii avem nevoie de:

- îndrumare,
- ghidaj,
- călăuză
- şi poveţe.

Scrierile sfinţilor şi a marilor asceţi creştin ortodocşi sunt în acest sens un reper pentru cei care vor să se mântuiască. Iată de creştinismul ortodox recomandă credincioşilor săi lectura duhovnicească. Este adevărat că se poate vedea o mare diferenţă dintre literatura laică şi cea duhovnicească. Nu trebuie să excludem nici literatura laică fiindcă şi ea cuprinde mai multe lucruri folositoare. Părintele Ioan Moga spunea în acest sens: „pledoaria mea merge însă mai departe, înspre discursul teologic și înspre perioada de formare a viitorilor preoți. În teologia occidentală contemporană există un curent din ce în ce mai puternic de a valoriza teologic literatura contemporană. De a-L căuta pe Dumnezeu acolo unde El nu este tematizat apologetic, acolo unde nu există un mesaj religios explicit. Nu doar teologii sunt interesați de o arheologie vie în pământurile poeziei și ale altor opere literare, chiar și mulți scriitori contemporani se deschid spre a reflecta asupra credinței și necredinței, asupra eternității, asupra prezenței Negrăitului în operele lor."[18]

La fel de bine un alt rol secundar al lecturii duhovniceşti trebuie să ştim că este:

- meditaţia
- şi contemplaţia.

Se poate vedea că meditaţia[19] este un lucru din ce în ce mai rar în zilele noastre fiindcă oamenii

- sunt grăbiţi,
- sunt pragmatici,
- sunt lumeşti
- şi sunt dornici de cât mai multă materie.

Acolo unde omul este orientat spre materie şi uită că are un suflet imaterial, el nu prea poate să existe meditaţie. Ştim la fel de bine că lumea de azi ne propune mai multe seturi de meditaţii ezoterice din orientul extrem cum ar fi yoga.

Ceea ce este trist este că oamenii de azi sunt mult mai atraşi să mediteze în stil yoga decât să mediteze în stil creştin. Lectura duhovnicească fără doar şi poate că este o meditaţie religioasă.

La fel de bine se poate spune că un alt lucru la care ne ajută lectura duhovnicească este contemplaţia. Ajungem să contemplăm mai multe lucruri:

- Iisus,
- Sfânta Maria,
- sfinţii,
- viaţa creştină
- sau drumul spre mântuire.

Contemplaţia care ne vine din cărţile duhovniceşti trebuie să ştim că ne ajută foarte mult. Ne ajută să fim mult mai concentraţi şi mai sintetici în ceea ce avem de făcut.

---

[17] IPS Andrei Andreicuț**,** *Mai putem trăi frumos? Pledoarie pentru o viață morală curată*, Editura Reîntregirea, (Alba Iulia, 2004), p. 54.

[18] Preot Ioan Moga https://doxologia.ro/teologie-literatura-un-mariaj-aproape-uitat (accesat pe 16.11.2022).

[19] A se vedea Radu Teodorescu, *Meditaţia creştin ortodoxă: de la religios la duhovnicesc sau călătoria spre înduhovnicire* (Cugir, 2019).

În acest sens părintele Vasile Thermos spunea cât se poate de inspirat: „Şi, dacă ne cercetăm mai bine şi răspundem sincer, vedem că şi în reviste sau în ziare nu citim lucrurile serioase şi importante, care au oarece substanţă. Ochiul nostru este atras de fotografii, citim ştirile pe scurt, comentariile uşoare, de multe ori cele pe **teme de scandal.** Dacă asta se întâmplă cu cei mari, este destul de problematic. Înseamnă că imaginea acţionează asupra noastră oarecum ademenitor, şi e nevoie de o preocupare asiduă pentru a îndepărta seducţia imaginii şi a ajunge la text.

Aici mult rău îl face **televizorul**. A legat copiii de el cu **atracţia prin imagine**, ca urmare, **textul a ajuns foarte obositor şi neplăcut.** Când copilul are posibilitatea de a schimba canalele, tolănit în fotoliu cu telecomanda, atunci când imaginile însoţite de text şi de comentarii nu îi sunt satisfăcătoare, înţelegem cât de greu îi este să-şi concentreze atenţia pe două, trei, zece pagini cu text şi să continue până la sfârşit.

Locul deţinut astăzi de carte nu poate fi comparat cu cel pe care îl deţinea acum 20-30 de ani, când nu exista televizorul, când copiii şi de la oraş, şi de la sat „mâncau" cărţile. Astăzi este nevoie de **încercări asidue pentru a-l aduce pe copil alături de carte**. Iar asta numai cu **exemplul propriu** se poate face."[20]

Copii trebuie să ştim că sunt extrem de vulnerabili şi trebuie să ne dăm seama că pe ei trebuie să ajungem să îi influenţăm să ajungă să citească mai multe cărţi folositoare de suflet. Aceste cărţi sunt un garant al:

- educaţiei,
- bunei creşteri,
- maturizării
- şi a câştigării de experienţă de viaţă

de care au nevoie ei în viaţă.

Este destul de greu pentru un creştin ortodox care nu a fost învăţat de mic cu lectura duhovnicească să ajungă să o deprindă. Iată de ce este trebuie să ştim că numai o creştere în duhul scrierilor sfinţilor părinţi poate ca să fie de folos unui copil.

Ştim că copii sunt mai reticenţi când vine vorba de lectură şi nu în mod special de lectură duhovnicească ci la fel de bine de lectură de cărţi în general. Pentru aceasta este nevoie cu copii de mult

- tact,
- profesionalism,
- răbdare
- şi înţelegere.

Ceea ce este esenţial este numai să ajungem să îi facem pe copii să simtă gustul plăcut al cărţilor duhovniceşti.[21]

Cărţile duhovniceşti pentru cei care le cunosc valoarea sunt asemenea unor comori. În ele simţim de multe ori cum Dumnezeu Tatăl ne vorbeşte nouă personal. De ce? Fiindcă sfinţii părinţi care le-au scris au fost unii care au voit să se deschidă total şi deplin voii lui Dumnezeu Tatăl.

„Lecturile cunoscute sub numele de „Apostol" sunt fragmente din **Faptele Apostolilor, Epistolele pauline şi Epistolele soborniceşti**. Apocalipsa este singura carte a Noului Testament din care nu se citeşte la Sfânta Liturghie, datorită caracterului ei puternic simbolic.

Citirea „Apostolului" ne trimite cu gândul la trimiterea Sfinților Apostoli la **propovăduire**, când Mântuitorul le spune acestora: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura" (Matei 28, 19), iar citirea unui text nu înseamnă o simplă lecturare, ci închipuie însăși prezența persoanei Apostolului care așa cum s-a adresat vreunei comunități în perioada apostolică, așa se adresează și acum creștinilor, numindu-i frați, semn că **propovăduirea Evangheliei** de către Sfinții Apostoli nu a încetat.

Sfântul Nicolae Cabasila se întreabă: „De ce nu se citește mai întâi **Evanghelia** și apoi **Apostolul**? Și tot el răspunde: „Acelea pe care Însuși Domnul ni le spune sunt o descoperire mai desăvârșită decât cele pe care ni le transmit Apostolii. Și pentru că am spus că cele săvârșite la Liturghie se dezvăluie progresiv, de la cele mai de jos, la cele de sus, citim mai întâi Apostolul și apoi Evanghelia"[22]

Pentru cine intră în „ritmul vieţii creştin ortodoxe" ceea ce trebuie să ne dăm seama este că el va intra şi va ajunge să se familiarizeze cu Biblia. Aceasta fiindcă după cum ştim este aproape imposibil să ducem o viaţă creştin ortodoxă fără de Biblie.

---

[20] Pr. Vasile Thermos, *Sfaturi pentru o creștere sănătoasă a copiilor,* traducere de preot Şerban Tica, (Editura Sophia, Bucureşti, 2009), pp. 169-170.

[21] A se vedea Enzo Bianchi, *Introducere în lectura duhovnicească a Scripturii. Cuvânt și rugăciune* (Sibiu, 2009 ediția a II-a).

[22] Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*) apud https://doxologia.ro/viata-bisericii/liturgica/ce-semnifica-citirea-apostolului (accesat pe 16.11.2022).

Creştinismul ortodox evident că este prin excelenţă o religie a cărţii fiindcă ajungem să facem cunoştinţă cu Dumnezeu Tatăl şi cu relaţia Lui cu umanitatea mai ales prin intermediul cărţilor sfinţilor. Aceste cărţi au prin urmare o mare valoare. Nu trebuie să uităm acest lucru mai ales în zilele noastre când există mai multă literatură păcătoasă cum ar fi:

- literatura erotică,
- literatura pornografică,
- literatura horror,
- literatura de scandal
- literatura ocultă[23]
- literatura de bârfă
- sau chiar o literatură satanică.

Părintele Zaharia Zaharou de la Mănăstirea Essex din Anglia recunoştea şi el importanţa literaturii duhovniceşti în viaţa creştinului ortodox: „Cred că există trei lucruri care pot inspira viața creștinului. Unul este **chemarea Numelui Domnului nostru Iisus Hristos** – pentru că atunci când chemăm neîncetat Numele Domnului pătrundem în prezența Lui și prezența Lui este deosebit de sfințitoare și dătătoare de viață.

Apoi, un alt lucru este **participarea la Sfânta Liturghie**. Când venim la Liturghie și aducem ce avem mai bun în noi, cele mai bune așezări din inima noastră, și le punem în darurile aduse lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu în schimb va pune viața Sa în aceste daruri și ni le va reda nouă: în Liturghie are loc un schimb de viață.

Iar al treilea lucru este **citirea permanentă a cuvântului lui Dumnezeu**. Cuvântul lui Dumnezeu, când este citit mereu, lasă în noi amprenta Duhului care l-a izvorât. Aceasta face să crească harul lui Dumnezeu în noi, iar acest har devine în noi izvor de insuflare pentru rugăciune și pentru toată buna făptuire."[24]

Prin urmare nu trebuie să credem la fel ca scolasticii din Evul Mediu că este destul să citim cărţi sfinte creştin ortodoxe ci la fel de bine ceea ce trebuie să ştim este că aceste cărţi sunt unele care trebuie să fie pusă în practică. Este cu adevărat drăcesc şi fariseic să ajungem să citim cărţi duhovniceşti fără să ajungem să le punem în practică.

Părintele Cleopa Ilie de la Mănăstirea Sihăstria din România spunea că există aşa numiţii draci arhiconi care deşi ştiu Biblia pe de rost sunt tot puşi pe rău şi răutate fiindcă ei caută modalităţi prin care să inducă în eroare pe creştini: „diavolii arhiconi ispitesc pe oameni cu iubirea de sine, cu mândria, slava deşartă, erezia, necredinţa (ateismul), nebunia, deznădejdea si sinuciderea. Satana este „teologul iadului" si se ocupă în mod special cu interpretarea greşită a Sfintelor Scripturi, având în ajutor ceata diavolilor arhiconi. Diavolii raţionali sunt foarte puternici si acţionează rapid asupra mintii oamenilor mândri, inspirându-le idei potrivnice învăţăturii de credinţă ortodoxe, a revelaţiei dumnezeieşti. Aceşti diavoli raţionali sunt învăţătorii sectarilor, ai schismaticilor, ai ereticilor, ai filozofilor, ai liber cugetătorilor, care prin conlucrare cu diavolii teologi îşi formează propria lor credinţă sectară, eretică, atee. Însuşi Domnul si Dumnezeul nostru Iisus Hristos este ispitit de Satana, cu citate din Sfânta Scriptură, interpretate greşit de Satana. Dar Mântuitorul nostru Iisus Hristos îi răspunde tot cu citate din Sfânta Scriptură, alungându-l(Matei4,3-10). Diavolii raţionali au acţionat asupra ierarhiei Bisericii Apusene, care a adăugat astfel în Simbolul Credinţei pe Filioque, învăţătura greşită că Duhul Sfânt purcede si de la Fiul lui Dumnezeu. Această adeziune a Bisericii Apusene la învăţătura diavolilor raţionali a condus, în anul 1054, la despărţirea Bisericii Apusene (catolice) de dumnezeiasca Biserică Ortodoxă (Răsăriteană), întemeiată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Minunea dumnezeiască a revenirii Bisericii Catolice la Biserica mamă – dumnezeiasca Biserică Ortodoxă se va petrece atunci când, prin Harul lui Dumnezeu, mintea catolicilor se va lumina si smeri si vor fi alungaţi diavolii raţionali. Ca urmare a acestei mari schisme, prin mândrie intelectuală si adeziune la cete de diavoli arhiconi, au apărut până în zilele noastre mii de religii, ai căror reformatori, sub inspiraţie diavolească, au reinterpretat Sfânta Scriptură după dorinţele si păcatele lor, spre a lor pierzare (II Petru 3,16; 11 Tim. 3-5). Ca dovadă că aceşti predicatori sunt conduşi de diavoli este si faptul că ei schimbă interpretarea Sfintelor Scripturi de la o zi la alta. Orice modificare a învăţăturii de credinţă ortodoxă, descoperită de Dumnezeu oamenilor, orice abatere de la adevărul absolut, dumnezeiesc, este datorată diavolilor raţionali, care lucrează asupra mintii oamenilor mândri."[25]

---

[23] A se vedea Radu Cernatescu, *Literatura luciferică. O istorie ocultă a literaturii române* (Editura Cartea românească, 2010).

[24] Din Arhimandritul Zaharia Zaharou, *Merinde pentru monahi*, Ediția a II-a, Editura Nicodim Caligraful, (Mănăstirea Putna, 2013).

[25] Părintele Ilie Cleopa, https://ortodoxiadreaptacredinta.wordpress.com/2016/10/09/arhiconi-ceata-diavolilor-rationali/ (accesat pe 13.01.2023).

Părintele Ilie Cleopa ne spune că există o categorie de draci (arhiconi) care şi ei citesc cărţi duhovniceşti însă nu pentru a se folosii de ele ci pentru a crea:

- erezii,
- dogme false,
- învăţături greşite
- şi abateri de la canonul creştin ortodox.

Aceasta fiindcă demonilor nu le place când cineva citeşte cărţi duhovniceşti creştin ortodoxe şi se foloseşte de ele. Aşa că tot ceea ce le rămâne la aceşti diavoli arhiconi este că cunoască scrierile sfinte creştin ortodoxe şi să ajungă inspire din ele cât mai multe erezii şi învăţături false.[26]

La un mare părinte duhovnicesc a venit un ucenic.

- Părintele vă mulţumesc.
- Pentru ce?
- Fiindcă m-ai primit ca ucenic.
- Fac ceea ce a făcut Iisus.
- Adică?
- Nu şi-a ales Iisus mai mulţi ucenici?
- Ba da.
- Vezi?
- Părinte că tot suntem aici.
- Da?
- Cum este cu ereziile?
- Rău.
- De ce?
- Fiindcă ereziile sunt periculoase.
- Pentru ce?
- Fiindcă ne pot arunca în minciună.
- Oare?
  Uite îţi voi spune o întâmplare.
- Vă ascult.
- În vechime era un mare sfânt.
- Şi?
- La el a venit un ucenic cu o carte eretică.
- Înţeleg.
- Sfântul a luat cartea şi a citit-o.
- O carte eretică?
- Da.
- Şi?
- Şi după ce a citit-o a aruncat-o.
- De ce aţi aruncat cartea sfinte părinte?
- Fiindcă acea carte are cu sine un demon.
- Dar atunci de ce aţi citit-o?
- Fiindcă am voit să văd care este viclenia acelui demon.
- Dar trebuia neapărat să oaruncaţi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă dacă aş fi ţinut-o aş fi ţinut şi acel demon care stă în acea carte.
- Foarte interesant.
- Sigur că este.
- Deci ereziile pot să fie inspirate de demoni?
- Da. De cele mai multe ori.
- Nu ştiam.
- Ştii acum.
- Dar de eretici ce părere aveţi?

[26] A se vedea Arsenie Vliangoftis, *Ereziile contemporane: o adevărată ameninţare* (Bucureşti, 2013).

- Tu de Aristide cel Drept din antichitatea greacă ai auzit?
- Nu.
- Aristide era un om drept şi virtuos.
- Şi?
- El avea un adversar pe nume Temistocle.
- Înţeleg.
- Ei bine fiindcă nu îl suporta pe Aristide, Temistocle a început să caute o posibilitate să îl exileze pe Aristide.
- Şi a reuşit?
- Aristide era în piaţă când la el a venit un cetăţean cu un bilet pe care i-a cerut să scrie numele de Aristide.
- De ce?
- În Atena era obiceiul ca să se adune mai multe astfel de bilete şi mai apoi să fie băgate într-o urnă.
- De ce?
- Dacă se adunau mai multe bilete cu acelaşi nume persoana în cauză era exilată.
- Înţeleg.
- Aristide l-a întrebat pe acel cetăţean care a venit cu biletul la el:
- Dar ce ai cu Aristide?
- Nimic.
- Ce ţi-a făcut rău?
- Nimic.
- Şi atunci de ce vrei să fie exilat?
- Îmi vine să mor de invidie când aud că lumea în numeşte „cel drept."
- Vai părinte câtă invidie.
- Vezi sunt oameni care sunt invidioşi.
- Îmi dau seama.
- Foarte bine.
- Dar până la acest nivel poate ajunge invidia.
- Da.
- Nu credeam.
- Aşa este şi cu ereticii.
- Sunt invidioşi?
- Nu numai.
- Dar mai ce?
- Sunt răi.
- Dar de ce?
- Fiindcă se lasă conduşi de demoni.
- Aşa este.
- Să nu subestimezi niciodată răutatea unui eretic.
- Aşa am să fac.
- Foarte bine.
- Părinte a fost de foarte mare folos dialogul cu sfinţia ta.
- Mă bucur.
- Mi-aţi spus lucruri pe care nu le ştiam.
- Câtă vreme trăim învăţăm.
- Asta aşa este.
- Deci trebuie să te fereşti de eretici.
- Aşa voi face.
- Aşa să faci.
- Binecuvântaţi părinte.
- Domnul fiul meu.
- Încă o dată vă mulţumesc părinte.

Ucenicul a plecat folosit de pe urma întâlnirii.[27]

[27] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Avem mai sus o întâmplare care ne spune că sunt şi eretici care ajung să citească mai multe cărţi sfinte ale ortodoxiei dar nu pentru a se folosii de le la mântuire ci mai mult pentru a lovii în ortodoxie. Aceasta fiindcă sunt mulţi care au răutatea în sufletul lor şi vor să lovească în ortodoxie cât mai tare şi cât mai mortal. Ei bine pentru acest lucru în sânul ortodoxiei a ajuns să se nască ceea ce în zilele noastre cunoaştem ca apologetică. Apologetica își propune să apere ortodoxie de erezii și învățături eronate și greșite.[28]

CAPITOLUL 2

LECTURA BIBLIEI ŞI A CĂRŢILOR DUHOVNICEŞTI NE UMPLE DE GÂNDURILE LUI DUMNEZEU TATĂL

Sfinţii părinţi sunt cât se poate de categorici cu privire la opţiunile omului:
- dacă nu suntem cu Dumnezeu Tatăl
- suntem du diavolul.

Prin urmare este bine să ştim că nu avem nici o altă opţiune.
Acest lucru evident că este privit de mai mulţi ca fiind:
- irealist,
- fundamentalist,
- deplasat
- şi greu de acceptat.

Cei care gândesc aşa ne spun că de fapt se poate să găsim o cale de mijloc între Dumnezeu şi diavol. Sunt atât de multe alte religii în această lume care ne spun că omul poate să meargă şi pe alte căi decât pe acestea două:
1. a lui Dumnezeu Tatăl
2. sau a diavolului.

Ceea ce uită aceştia este că diavolul ajunge să vrea să răpească pe cât mai mulţi de la Dumnezeu Tatăl pentru a îi duce în iad.[29]

Ceea ce se poate vedea este că diavolul este un bun cunoscător al firii umane şi se poate vedea că el pe parcursul timpului a creat mai multe religii care au fost în ton cu vremurile. La fel de bine şi în zilele noastre diavolul vine cu oferte de religii noi prin care speră să înşele pe cât mai mulţi.

Dacă suntem ignoranţi în cele ale religiei avem toate şansele să cădem în cursa diavolului. În acest sens toţi sfinţii părinţi şi sfinţii Bisericii Creştin Ortodoxe ne îndeamnă să citim cărţi duhovniceşti. Despre acest lucru a fost întrebat în secolul XX şi Sfântul Paisie Aghioritul:

- „*Părinte, care cărți duhovnicești ajută mai mult?*

-Mult ajută diferitele cărți ale Sfinților Părinți care, în zilele noastre, slavă lui Dumnezeu, circulă cu miile, în acestea află oricine tot ce îi trebuie. Ele sunt o hrană curată, duhovnicească, și ne conduc în siguranță pe calea cea dreaptă. Dar pentru ca să ajute, ele trebuie citite cu smerenie și rugăciune. Textele patristice seamănă cu clișeele (folosite în medicină), căci precum în acestea se fotografiază starea trupească a omului, tot astfel și în acelea se fotografiază starea lui duhovnicească.

Fiecare propoziție din textele patristice nu ascunde doar unul, ci mai multe sensuri și fiecare le înțelege potrivit cu starea lui duhovnicească. Este bine ca să se citească textul original și nu traducerea, pentru că uneori traducătorul explică prototipul potrivit cu propria lui stare duhovnicească. Așadar, ca să înțeleagă cineva pe Sfinții Părinți, trebuie să se strângă puțin, să-și concentreze mintea și să trăiască duhovnicește, pentru că duhul Părinților se percepe numai cu duhul.

Mai ales *Cuvintele Ascetice* ale Sfântului Isaac Sirul ajută foarte mult, dar trebuie studiate câte puțin, astfel ca hrana pe care ele o oferă să fie asimilată. *Everghetinosul* este o mare binefacere, pentru că putem cunoaște pe deplin duhul Sfinților Părinți. Ajută mult pentru că descrie nevoințele Sfinților Părinți împotriva tuturor patimilor, pe rând, iar sufletul cunoaște cum au lucrat aceia și se folosește. ***Viețile Sfinților* constituie o istorie sfântă, de aceea ajută foarte mult, mai ales pe copii. Dar să nu le citim ca pe niște istorii.**”[30]

---

[28] A se vedea I. G. Savin, *Apologetica* 1 şi 2 (Bucureşti, 2002).
[29] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 2006).
[30] Cuviosul Paisie Aghiorîtul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. II Trezire duhovnicească*, (Editura Evanghelismos, București, 2003), pp. 99-100.

Putem vedea aici că Sfântul Paisie Aghioritul şi el citea cărţi sfinte din creştinismul ortodox. De fapt mai toţi sfinţii au fost familiari cu acest cărţi sfinte. De ce? Fiindcă Dumnezeu Tatăl este sfânt şi El ne vrea şi pe noi sfinţi. Spunem aceste lucruri fiindcă trebuie să ştim că sunt mai mulţi creştin ortodocşi care nu îşi pot da seama de ce se pune atât de mult accent pe sfinţenie în creştinismul ortodox. De ce au fost mai mulţi sfinţi creştin ortodocşi care şi-au pus în scris experienţele lor? Au făcut aceasta pentru ca să ajungă să ne înveţe şi pe noi câte ceva din sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl.[31]

Maica Siluana Vlad şi ea recunoştea importanţa lecturilor duhovniceşti: „şi cea de-a treia metodă care e? **Să citim cuvântul lui Dumnezeu, să ne hrănim cu cuvântul lui Dumnezeu**, să nu fie zi în care să nu citim din Scriptură. Scriptura este cuvântul lui Dumnezeu și este hrană și bineînțeles acum fiind în Postul Mare este necesar să postim. A posti înseamnă mai puțin. Eu vă recomand nu mai puțină mâncare că pe urmă să nu leșinați. Deci postul să fie negru și sever. Post negru: deloc facebook, deloc televizor, deloc discotecă, deloc judecarea aproapelui, deloc vorbirea în deșert. Post aspru: puțin. Mai puțină mâncare, mai puțină gălăgie, mai puțină înfrumusețare, slavă deșartă. În rest, dacă țineți postul negru pe care vi l-am spus, o să vă cer binecuvântare când vă văd pe stradă și voi o să-mi dați, așa-i?"[32]

Cărţile duhovniceşti trebuie să fie citite fiindcă ne putem da seama că trăim într-o lume în care apar mai multe:

- dileme,
- necunoscute,
- probleme,
- provocări,
- neştiute
- şi obstacole.

Fără studiu şi mai multă introspecţie ceea ce trebuie să ştim este că vom ajunge să ne pierdem. Sfinţii părinţi ştim că de mai multe ori s-au luptat cu problemele timpului lor:

- păgânism,
- apostazie,
- erezii,
- viclene,
- tiranie
- sau păcate mare

sunt numai câteva dintre marile teme care apar recurent în operele sfinţilor părinţi.

Este adevărat că în lumea din jurul nostru apar mai multe

- dileme
- şi probleme

însă ceea ce s-a putut vedea este că Dumnezeu Tatăl în mod constant a ajuns să scoată sfinţi prin care oamenii simplii să se lumineze.

Iată de ce lectura de cărţi sfinte creştin ortodoxe ne face să fim mai aproape de Dumnezeu Tatăl. Se ştie de exemplu că în vechime mai toţi creştinii citeau Psaltirea. Ei bine în zilele noastre lectura Psaltirii este o raritate. Iată ce spunea părintele Ilie Cleopa în acest sens: „Sfântul Vasile cel Mare spune că ***„este mai bine să stea soarele din călătoria sa, decât să rămână Psaltirea necitită în casele creştinilor***. *Şi precum soarele este mai mare între ceilalţi luminători, aşa este Psaltirea între celelalte cărţi insuflate de Duhul Sfânt"*. Să aveți Psaltirea ca pe un cozonac bun. Când ți-e foame, mai tai o felie, mai mănânci, mai faci treabă, apoi mai citești o catismă, două-trei, cât poți."[33]

Cărţile sfinte trebuie să ştim că vin de la Dumnezeu Tatăl sub inspiraţia Duhului Sfânt. Ele ne luminează mintea nu numai la nivel informaţional ci la fel de bine şi la nivel

- mistic,
- duhovnicesc
- şi intelectual.

---

[31] A se vedea Radu Teodorescu, *Dumnezeu Tatăl în patrologia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

[32] Fragment din Conferința ASCOR cu tema „Rolul femeii în familie și societate", susținută de monahia Siluana Vlad, în data de 8 martie 2018, în Iași apud https://doxologia.ro/trei-metode-prin-care-ne-putem-smulge-din-bratele-raului-pentru-ne-lipi-de-hristos (accesat pe 16.11.2022).

[33] *Îndrumări duhovniceşti pentru vremelnicie şi veşnicie. O sinteză a gândirii Părintelui Cleopa în 1670 de capete*, (Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2004), pp. 229-230.

Ştim din viaţa părintelui Cleopa că el nu a fost un om cu şcoală. A făcut numai clasele primare în satul natal. Ajuns la mănăstire a primit ascultarea de a paşte vacile mănăstirii. Ei bine fiind cu vacile părintele Cleopa lua mai multe cărţi duhovniceşti şi le citea. Aşa a ajuns că fie capabil să citeze din memorie pasaje întregi din sfinţii părinţi.[34]

Ceea ce voim să spunem cu acest lucru este că nu neapărat trebuie să fie doctor în ştiinţe pentru a ajunge să citeşti cărţi duhovniceşti. Cărţile duhovniceşti evident că ne pot duce la ceea ce poate denumii ca înţelepciunea duhovnicească de care avem nevoie foarte mult. Este această înţelepciune duhovnicească ce ne face:

- maturi,
- responsabili,
- ancoraţi în realitate
- şi cu picioarele pe pământ.

Sfântul Teofan Zăvorâtul ne îndemna să îl citim cât mai mult pe Sfântul Ioan Gură de Aur: „pentru Dumnezeu, nu uitați **să-l citiți din când în când pe Sfântul Ioan Gură de Aur**, orice carte de-a lui v-ar cădea în mâini. El scria simplu, fără pregătiri, așa cum se coceau lucrurile în spiritul lui și cum i se așezau în inimă gândurile. La el, multe par la început lucruri neînsemnate, dar continuați mai departe și veți găsi o comoară de neprețuit.

Alții spun că Sfântul Ioan Gură de Aur a înfățișat rânduiala generală a vieții creștine. În mare parte este adevărat, dar nu întru totul. Aproape în fiecare dialog se găsesc **cuvinte ce înfățișează partea cea mai ascunsă a vieții spiritului**. Aceasta să o studiați și să o păstrați in inimă, pentru cazuri de necaz și de nevoie."[35]

Trebuie să ştim că deşi în creştinismul ortodox sunt mai multe cărţi

- dificile,
- greu accesibile,
- profunde
- şi adânci

în creştinismul ortodox nu s-a ajuns niciodată la un fel de „gnoză"[36] cum a fost cazul cu gnosticii din vechime care susţineau că adevărul este în cele din urmă rezervat numai celor iniţiaţi.

Adevărul creştin ortodox este că toţii oamenii se pot mântuii dacă vor cu adevărat. În acest sens creştinismul ortodox nu este o gnoză în care numai unii au acces şi alţii sunt ţinuţi la distanţă. Ştim că primul om care a intrat în rai a fost un tâlhar. Este vorba de tâlharul pocăit pe cruce alături de Iisus. Sfântul Macarie de la Optima spunea în acest sens: „cu privire la citirea cărţilor Părinteşti nu pot să-ţi dau îndrumări exacte: **cărţile acestea n-au fost scrise potrivit vreunui sistem savant, ci pur şi simplu despre feluritele patimi şi virtuţi, cum să ne împotrivim celor dintâi şi cum să le agonisim pe cele din urmă**. Sunt în ele şi lucruri înalte, pentru cei desăvârşiţi. Tu, atunci când le citeşti, însuşeşte-ţi ceea ce este accesibil minţii tale şi potrivit aşezării tale duhovniceşti, iar ceea ce întrece înţelegerea ta să laşi deoparte, fără să te adânceşti în ele: cu timpul, poate că ţi se va descoperi înţelesul lor, însă pentru prunci, hrana tare nu este bună."[37]

Totuşi trebuie să ştim că oamenii sunt diferiţi şi în acest sens sunt unii care nu au capacităţi mari intelectuale. Ei pot vedea că în lumea creştin ortodoxă:

- se publică teze de doctorat în teologice,
- se scriu studii teologice foarte complicate,
- se ţin conferinţe cu termeni greoi
- sau se ţin predici sofisticate.

Ei bine toate aceste lucruri sunt unele care ne mai mulţi creştin ortodocşi simplii îi descurajează. Acesta fiindcă ei se simt cumva excluşi fiindcă nu au mari capacităţi intelectuale.

Ceea ce trebuie să ştim este că pentru a te mântuii nu trebuie să ai neapărat un doctorat în teologice. Mântuirea se câştigă prin fapte bune care sunt făcute după posibilităţile fiecăruia. Prin urmare trebuie ca noi creştinii ortodocşi să fim

- realişti,
- veridici
- şi mai ales smeriţi.

---

[34] A se vedea Ioanichie Bălan, *Viaţa părintelui Cleopa* (Sihăstria, 2002).

[35] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Învățături și scrisori despre viața creștină*, (Editura Sophia, București, 2012), p. 108.

[36] A se vedea Raymond Ruyer, *Gnoza de la Princeton* (Nemira, 1998).

[37] Sfântul Macarie de la Optina, *Sfaturi pentru mireni*, Editura Sophia, Bucureşti, 2011, p. 26 apud https://doxologia.ro/cuvant-de-folos/citirea-cartilor-sfintilor-parinti-se-face-dupa-un-indrumar (accesat pe 16.11.2022).

Sfântul Macarie de la Optina priveşte lectura de cărţi duhovniceşti mai mult legată de viaţa ascetică decât de viaţa intelectuală. Iată ce spunea el în acest sens: „citeşte cărţile de la început şi continuă fără să sari, dar nu tot timpul aceeaşi carte, ci dimineaţa citeşte una, iar seara alta; **citeşte nu din curiozitate, ci ca să înveţi buna credinţă şi să cunoşti neputinţa ta, lucru prin care vei ajunge la smerenie**. Nu este câtuşi de puţin lucru vinovat ca mirenii să mănânce carne în vremea îngăduită, dar este de folos înfrânarea cu măsură în toate. Să nu te apuci de nevoinţe mai presus de măsura ta. Între gândurile care ne necăjesc şi ne tulbură este mare deosebire: aşa-zisa momeală nu are păcat, ci prin ea se pune la încercare liberul nostru arbitru, ca să se vadă în ce parte înclină el: spre patimi ori spre împotrivirea faţă de ele. Când are însă loc învoirea şi însoţirea cu patimile, aceasta se socoteşte a fi păcat şi cere pocăinţă. **Nefiind în stare să ne împotrivim singuri patimilor, trebuie să alergăm la Dumnezeu, să aruncăm înaintea Lui neputinţa noastră şi să cerem ajutor de la El, rugând-o şi pe Maica Domnului să ne sprijine.** Când cineva este biruit de gânduri, acesta este semn că s-a mândrit, şi ca atare trebuie să se smerească."[38]

Doi creştini ortodocşi discutau cele duhovniceşti.

- Ştii ce este?
- Ce este?
- Nu prea văd rostul la ceva.
- La ce?
- De ce trebuie să citim cărţi duhovniceşti?
- De ce trebuie să citim Biblia?
- A nu se pune asta.
- De ce?
- Una este Biblia şi alta sunt cărţile duhovniceşti.
- Ştii ceva?
- Ce?
- Gândești ca un protestant.
- De ce?
- Ei susţin că tot ceea ce ai nevoie pentru mântuire este să citeşti Biblia.
- A nu. Nu sunt protestant.
- Și atunci?
- Îmi vin greu să văd rostul lecturilor cărților duhovnicești.
- Asta o înțeleg.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Păi toți avem momente mai bune și momente mai rele.
- Asta aşa este.
- Idea este că prin lecturi de cărţi duhovniceşti devenim mai buni.
- Crezi?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Tu uiți un lucru fundamental.
- Care?
- Noi creştinii trebuie să ne luptăm cu rău.
- Așa este.
- Și rău are mai multe forme prin care se manifestă.
- Așa este.
- Deci lecturile duhovniceşti ne învaţă cum să luptăm cu rău.
- Crezi?
- Da.
- Și cum se manifestă acest rău.
- Cum?

[38] Sfântul Macarie de la Optina**,** *Sfaturi pentru mireni*, Editura Sophia, Bucureşti, 2011, p. 26 apud https://doxologia.ro/cuvant-de-folos/citirea-cartilor-sfintilor-parinti-se-face-dupa-un-indrumar (accesat pe 16.11.2022).

- Da.
- Îți voi spune o poveste.
- Te ascult.
- Se spune că în vechime era un rege bun.
- Şi?
- Într-o zi la el au venit doi cetăţeni care au se judecau.
- Înţeleg.
- Unul dintre ei era întruchiparea invidiei.
- Da?
- Da.
- Şi?
- Şi vreţi să vă fac dreptate? A întrebat regele.
- Da majestate.
- Bine.
- Vă ascultăm majestate.
- De ce nu vreţi să vă împăcaţi?
- Să ne împăcăm? A întrebat invidiosul.
- Da.
- Asta nu se poate majestate, a spus invidiosul.
- De ce?
- Fiindcă mi-a greşit.
- Dar nu ţi-a greşit aşa de mult ca să nu îl poţi ierta.
- Iertare majestate?
- Da.
- Nu se poate.
- Regele a stat puţin pe gânduri după care a spus:
- Uite care este sentinţa mea.
- Care?
- Tu ai mai multe merite, a spus regele către invidios.
- Aşa este majestate. Nu sunt ca acest hoit de lângă mine.
- Alege o pedeapsă pentru tine şi eu o voi aplica îndoit celui de lângă tine.
- Da? A spus invidiosul.
- Da.
- Invidiosul a stat puţin pe gânduri după care a spus.
- Majestate ştiu ce pedeapsă mi se cuvine.
- Care?
- Să îmi fie scos un ochi.
- Regele a rămas uimit şi şi-a dat seama că invidiosul a cerut această pedeapsă pentru ca duşmanului săi să îi fie scoşi ambii ochi.
- Vai nu se poate.
- Este o poveste adevărată.
- Aşa de mare răutate era în acel om?
- Da.
- Şi câtă invidie.
- Aşa este.
- Nu credeam că acest lucru este posibil.
- Oamenii pot devenii foarte răi.
- Înţeleg.
- Iată de ce în această lume în care răul este destul de mare avem nevoie de cărţi duhovniceşti.
- Să ne mai mângâiem.
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Evident.[39]

[39] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

În lumea din jurul nostru există aşa de multă răutate că dacă nu suntem conştienţi ajungem să ne contaminăm. Nu greşim dacă spunem că de exemplu

- răzbunarea,
- violenţa
- şi agresivitatea

au un adevărat cult în zilele noastre.

Fără de nici în îndoială că noi creştinii ortodocşi în această lume mergem cumva în susul curenţilor din rău. Totuşi suntem noi creştinii ortodocşi pentru care Dumnezeu Tatăl încă mai ţine această lume. În acest context cărţile duhovniceşti creştin ortodoxe sunt unele care ne fac să fim mult mai întăriţi şi determinaţi pentru a merge pe calea binelui. Sfântul Teofan Zăvorâtul spunea în acest sens: „în fiecare zi se cade **să citim câte un capitol din Evanghelie**. Este o lecţie a Sfintei Biserici pentru copiii ei. Trebuie să studiaţi... Dimineaţa, când sufletul este neîntinat de impresii străine, rugându-vă să vă înțelepțească Dumnezeu, pătrundeţi cu luare-aminte în această tainiţă a judecăţilor dumnezeieşti şi vedeţi ce grăieşte Domnul Cel de-a pururi Viu prin acest cuvânt, în aparenţă lipsit de viaţă...

Sunt oameni care îşi întipăresc în memorie **gândurile născute în inimă de la cuvântul lui Dumnezeu** – cum se nasc scânteile din cremene, cu amnarul, având credinţa ca sunt învăţături date de îngerul păzitor. Aşa şi este. La vreme de nevoie, astfel de gânduri vor fi pentru suflet pâinea cea de toate zilele. Cel ce le păstrează face la fel ca cel ce strânge bani albi pentru zile negre. Un călugăr bătrân avea toţi pereţii scrişi cu astfel de gânduri. La Mănăstirea Sfântului Sava de lângă Ierusalim sunt multe culegeri de manuscrise cu cugetări ale Părinţilor. Se poate spune că toate au aceeaşi provenienţă. Le ştiţi acum şi dumneavoastră."[40]

Trupul are nevoie de hrană materială pentru a trăii şi la fel de bine şi sufletul are nevoie de o hrană imaterială pentru a hrănii. Se poate spune că atunci când cităm cărţi duhovniceşti nu facem decât să ne hrănim sufletul. Sufletul[41] prin urmare nu rămâne imun la cărţile duhovniceşti pe care

- le caută,
- le iubeşte
- şi în care se desfată.

Lectura duhovnicească prin urmare se poate spune că ajunge

- să fortifice,
- să întărească,
- să susţină
- şi să hrănească

sufletul.

Sufletul va descoperii pe că nu este singur pe drumul binelui şi că au fost mai mulţi sfinţi care şi ei au păşit cu succes pe acest drum. Sfântul Porfrie Bairaktaris vorbea şi el despre importanţa lecturii duhovniceşti: „când citești *Sfânta Scriptură* – îmi spunea părintele –, căci trebuie să o citești necontenit spre a te lumina, *Viețile Sfinților* sau alte cărți bisericești, de găsești o propoziție sau un cuvânt ce te-a impresionat, **zăbovește mai mult în acel loc și vei vedea că mult te vei folosi**."

„**Să citești foarte mult** – îmi spunea părintele altădată –, **ca să-ți lumineze Dumnezeu mintea**. Să știi că eu citeam foarte mult și, ca să nu fiu deranjat în timpul lecturii, chiar mă suiam într-un copac, cu o scară pe care o făcusem în acest scop, și pe care o trăgeam după mine, ca să nu mă vadă și să nu mă distragă cineva în momentele de studiu."

Când i-am spus că nu țin minte tot ce citesc, Părintele Porfirie mi-a spus acestea: „Să știi, fiule, că **toate ni se depozitează în memorie, iar când Hristos socotește că a venit ceasul potrivit, le dezvăluie**". Dezvăluind un eveniment petrecut cu 50 de ani în urmă, părintele mi-a spus: „Să nu uiți niciodată că Dumnezeu vede tot și știe tot. Niciuna dintre plăcile aparatului Său de fotografiat nu se strică."[42]

Prin urmare este evident că lectura duhovnicească este în creştinismul ortodox nu numai informaţie – asemenea citirii unui ziar – ci la fel de bine şi hrană pentru suflet. Sufletul prin urmare nu este unul care are nevoie de hrană trupească, materială însă este evident că el are nevoie să fie unul care să folosească tot ceea ce poate pentru a se:

- ilumina,

---

[40] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Învățături și scrisori despre viața creștină*, (Editura Sophia, București, 2012), p. 109.

[41] A se vedea Costion Nicolescu, *Sufletul între rai și iad* (Editura Meteor Press, 2016).

[42] Anastasios Sotiris Tzavaras, *Amintiri despre Bătrânul Porfirie*, (Editura Bunavestire, 2002), pp. 129-130.

- desăvârşii
- şi întării.

Au fost mai mulți părinți duhovniceşti care au spus că lectura duhovnicească înseamnă a umple sufletul cu gândurile lui Dumnezeu Tatăl. Părintele Teofil Părâian spunea şi el în acest sens: „Eu am zis că ar fi bine ca toți credincioșii noștri care pot citi și care au **Noul Testament** să citească **în fiecare zi două capitole** din el. Nu ține mai mult de cinci-zece minute treaba aceasta, hai să zicem un sfert de oră cel mult, uneori, când capitolele sunt puțin mai lungi, dar e o chestiune de mare importanță!

De ce?

Pentru că **prin aceasta ți se împodobește mintea cu gândurile lui Dumnezeu**."[43]

Sufletul este o entitate spirituală care are nevoie să fie îngrijit. Cel mai mult sufletul se hrăneşte cu rugăciunea. La fel de bine el mai este unul care trebuie să ştim că re o sete şi o foame după cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este cât se poate de

- natural
- şi firesc

în suflet fiindcă aşa a fost creat de Dumnezeu. Dumnezeu ne vrea pentru sine şi a plantat în sufletul nostru o dorinţă de a ne unii cu El. orice om simte acest lucru însă nu toţi dau curs acestui

- sentiment,
- înclinaţie
- sau predispoziţie.

Aceasta fiindcă fără de Dumnezeu sufletul este neliniştit şi ajunge să se împătimească. De ce? Fiindcă atunci când nu Îl are pe Dumnezeu sufletul nostru simte un gol existenţial. Ei bine acest gol trebuie să fie umplut. El ajunge să fie umplut prin cunoaşterea lui Dumnezeu.[44]

Cu privire la citirea cărţilor sfinte Sfântul Paisie Aghioritul spunea:

„*- Părinte, oamenii care încep să aibă neliniştea cea bună, ce cărţi trebuie să citească ca să se ajute?*

- Să citească mai întâi Evanghelia, ca să afle cine este Hristos şi să fie mişcaţi puţin sufleteşte. Şi numai după aceea să citească *Vechiul Testament*. Ştii ce greu este atunci când n-au citit nimic şi îţi cer ajutorul? Sunt asemenea unui copil de Şcoală generală care merge la un profesor de la Universitate şi-i spune: „Ajută-mă!". Ce să-i spună profesorul? „Unu şi cu unu fac doi"? Alţii, iarăşi, nu au neliniştea cea bună şi vin şi spun: „N-am nici o problemă. Sunt foarte bine, Părinte, şi am trecut numai aşa ca să te văd". Omul niciodată nu poate spune că n-are nimic. Ceva are. Nevoinţa pentru dobândirea vieţii duhovniceşti nu se termină niciodată. Unii îmi spun: „Să ne spui ceva duhovnicesc". Ca şi cum ar merge la băcan şi i-ar spune: „Dă-ne cumpărături!" făcându-l pe acela să se mire de ei. N-au nimic concret să ceară şi să spună: „Îmi trebuie atâta zahăr, atâta orez etc", ci spun: „Dă-ne cumpărături!" Sau ca şi cum ar merge la farmacist şi i-ar spune: „Dă-ne medicamente!" fără să-i spună mai înainte de ce suferă sau dacă au mers la medic şi ce le-a spus acela. Hai acum să le dăm de capăt! Vezi, cel ce are neliniştea duhovnicească, află ce-i lipseşte, cere şi se foloseşte. Eu, ca începător, atunci când citeam ceva, scriam ca să nu le uit şi încercam să le pun în practică. Nu citeam ca să-mi petrec timpul în mod plăcut. Exista în mine neliniştea cea bună şi atunci când nu înţelegeam ceva, întrebam ca să aflu cum este. Citeam puţin, dar mă cercetam mult pe mine însumi prin cele pe care le citeam. „Unde mă aflu? Ce fac?" Mă cercetam cu dinadinsul. Cele pe care le citeam nu le treceam aşa, „neimpozabile"."[45]

După cum ne spune Sfântul Paisie Aghioritul unul dintre cele mai cunoscute sentimente în lumea modernă este neliniştea. Ea se manifestă prin mai multă lucruri:

- frică existenţială,
- angoasă,
- tulburare,
- incertitudine,
- bulversări
- sau convulsii.

Ei bine în acest mediu trebuie să ştim că omul nu poate în nici un fel să rămână singur şi are nevoie de un sprijin. Este vorba de un sprijin care să îl facă să fie

---

[43] Arhimandrit Teofil Părâian, *Cuvinte către tineri*, (Editura Omniscop, Craiova, 1998), p. 33.

[44] A se vedea Paul Evdokimov, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană* (București, 2013).

[45] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, (Editura Evanghelismos, București, 2011), pp. 103-108.

- încrezător,
- capabil,
- motivat
- şi curajos.

Tot Sfântul Paisie Aghioritul ne spune că aceste cărţi sfinte ale creştinismului ortodox trebuie să fie pentru noi un fel de barometre prin care trebuie să ne dăm seama de starea noastră duhovnicească: „oamenii de astăzi, din pricina cititului mult, ajung să fie ca nişte magnetofoane care îşi umplu casetele cu lucruri de prisos. Dar învăţătura „fără practică" este, după Avva Isaac, „amanetul ruşinii" (Avva Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuv. 1). Vezi, mulţi dintre cei care se interesează de atletism citesc reviste sportive sau ziare, dar stau întinşi. Pot fi cât nişte viţei, dar numai îi admiră pe atleţi: „A, este extraordinar acesta!" spun. „Bravo! Oooo...". Dar nu varsă puţină transpiraţie, nici nu pierd vreun kilogram în greutate. Citesc, citesc reviste de atletism şi stau întinşi. Dar astfel nu se folosesc, ci rămân numai cu mulţumirea cititului. Unii mireni citesc ziarul, alţii citesc vreun roman, vreo peripeţie, alţii urmăresc cum joacă pe teren şi astfel timpul trece. La fel fac şi unii care citesc cărţi duhovniceşti. Stau chiar toată noaptea şi citesc cu manie cărţi duhovniceşti şi sunt satisfăcuţi. Iau o carte duhovnicească, se aşează puţin mai comod şi citesc. „M-am folosit", spune acela. Spune mai bine că ai fost satisfăcut, că ţi-ai petrecut timpul cu plăcere. Pentru că acesta nu este folos. Te foloseşti numai atunci când vezi ce se spune în ceea ce citeşti, când te cercetezi pe tine şi încerci să te sileşti să pui în practică: „Ce spune cartea aceea pe care am citit-o? Eu unde mă aflu duhovniceşte? Ce trebuie să fac?" După aceea, cu cât învaţă cineva mai multe, cu atât are mai multă responsabilitate. Nu spun să nu citească pentru ca să nu ştie multe şi să nu aibă responsabilitate, pentru că aceasta este viclenie, ci să nu citească numai pentru satisfacţie. Răul este că, dacă citeşte şi are memorie bună, ţine minte multe, poate spune şi multe şi se poate înşela pe sine însuşi crezând că le-a şi pus în practică. Astfel îşi pricinuieşte un simţământ fals atât lui însuşi, cât şi celorlalţi. De aceea să nu vă odihniţi gândul vostru prin multa citire, ci să vă întoarceţi spre punerea în practică. Cititul mult educă enciclopedic. Nu se spune aşa?”[46]

Este evident că în lumea literar există o gamă largă de cărţi:
- poliţiste,
- comedie,
- dragoste,
- aventură,
- istorie
- sau ştiinţifico-fantastice.

Toate aceste cărţi trebuie să ştim că sunt bune şi uneori chiar de fac să avansăm intelectual. Totuşi ceea ce trebuie să ştim este că ele nu sunt ajung să ne ilumineze mistic la fel cum o fac cărţile creştin ortodoxe. Aceasta fiindcă este bine să ştim că aceste cărţi creştin ortodoxe sunt unele care aduc asupra noastră:
- lumină,
- har,
- motivaţie
- şi dorinţa de a fi mai buni.

Cu privire la cei care sunt împrăştiaţi tot Sfântul Paisie Aghioritul recomanda lectura duhovnicească:

„- *Când cineva este răspândit, este bine să se adune prin studiu?*

- Da, să citească puţin, ceva foarte tare, ca să i se încălzească sufletul. Astfel se pune capac grijilor şi mintea se transpune în spaţiul dumnezeiesc. Altfel mintea se duce la o treabă sau la alta, acolo unde a zăbovit vreme mai îndelungată.”[47]

Este prin urmare cât se poate de evident că lectura duhovnicească poate să aibă şi mai multe foloase psihologice fiindcă trebuie să ştim că un om este sănătos psihologic numai când este în legătură cu Dumnezeu Tatăl.[48]

Este bine să ne dăm seama că sunt mai multe feluri de lecturi în lumea noastră însă cea de cărţi duhovniceşti este una care ajunge să ne ajute pe drumul mântuirii. Nu trebuie să uităm de mântuire fiindcă ea este sensul vieţii noastre în creştinism.

---

[46] Cuviosul Paisie Aghioritul**,** *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, (Editura Evanghelismos, București, 2011), pp. 103-108.

[47] Cuviosul Paisie Aghioritul**,** *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, (Editura Evanghelismos, București, 2011), pp. 103-108.

[48] A se vedea Radu Teodorescu, *Dumnezeu Tatăl pe înțelesul tuturor* (Cugir, 2019).

Iată ce spunea Sfântul Paisie Aghioritul cu privire la diferența dintre lectura de cărți laice și cărți duhovnicești:

„- *Părinte, când cineva este obosit sau mâhnit, vrea să citească ceva ușor, vreo povestire, vreun roman etc.*

- Nu există vreo carte duhovnicească potrivită pentru ceasul acela? Scopul nu este ca omul să-și uite mâhnirea sa, ci să se elibereze de ea. În viața duhovnicească nu ajută romanele sau ziarele și televizorul. Unele ca acestea nu-l eliberează pe om de mâhnire. De multe ori chiar și unele reviste religioase pricinuiesc pagubă creștinilor, pentru că întărâtă râvna pruncească și pricinuiesc zăpăceală. Luați aminte să nu citiți lucruri de prisos în ceasurile voastre libere. Unele citiri sunt ca și cum ai mânca dovleci fierți, ca și cum ai căuta un bob de grâu prin paie. Unii spun: „Da, dar acestea mă odihnesc". Dar cum te odihnesc, binecuvântatule, când te amețesc și-ți mai pricinuiesc și durere de ochi? Este mai bine să dormi, ca să te odihnești. Din ceea ce citește cineva îi vei putea înțelege starea lui duhovnicească. Dacă este foarte lumesc, va citi reviste murdare. Dacă este puțin lumesc, va citi lucruri mai puțin murdare sau ziare. Dacă este în credință, va citi tipărituri religioase sau cărți religioase contemporane sau pe Sfinții Părinți etc."[49]

La un părinte duhovnicesc a venit un creștin ortodox.

- Binecuvântați părinte.
- Domnul fiul meu.
- Părinte am venit aici să discut o nedumerire.
- Ce nedumerire?
- A mea.
- Îmi dau seama de asta.
- Părinte cum este cu lectura de cărți duhovnicești?
- Cum să fie?
- Da cum este?
- Este bine.
- Nu la asta mă refeream.
- Dar la ce?
- Părinte văd în jurul meu mai multe cărți duhovnicești?
- Și?
- Nu simt nici o atracție să le citesc.
- Nu este bine.
- De ce?
- Fiindcă ele sunt folositoare.
- La ce?
- La mântuire.
- Oare?
- Da.
- Dar părinte unele sunt așa de grele.
- Așa este.
- Și atunci cum să le citesc?
- Nu trebuie să le citești pe cele grele.
- Nu?
- Nu.
- Dar care?
- Găsește unele mai simple.
- Bine zis.
- Vezi?
- Deci ziceți că aceste cărți sunt de folos?
- Da.
- Cui?
- Mai ales sufletului.
- Cum așa?

[49] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, Editura Evanghelismos, (București, 2011), pp. 103-108.

- Uite îți voi spune o întâmplare.
- Vă ascult.
- Se spune că erau doi hoţi.
- Şi?
- Ei au pus gând rău unei care a unui creştin care avea doi copii.
- Înțeleg.
- Hoţii au tot dat târcoale casei.
- Trebuie să aibă mulţi bani înăuntru.
- Aşa este.
- Dar cum să îi luăm?
- Ştiu eu cum?
- Să găsim un moment când stăpânul casei este plecat.
- Bine.
- Şi a apoi vom ataca.
- Dar dacă sunt acasă copii?
- Vom găsii noi ceva.
- Şi ai furat hoţii?
- Da.
- Cum?
- Într-o zi l-au pândit pe stăpânul casei cum pleca de acasă.
- Acum este timpul să atacăm.
- Hoţii s-au dus la copii şi le-au spus:
- Bună copii.
- Bună nenea.
- Vreţi nişte bomboane de ciocolată?
- Da cum să nu.
- Luaţi de aici.
- Copii au început să mănânce bomboanele în timp ce hoţii au jefuit casa.
- Şi care este morala întâmplării?
- Dacă diavolul vede că începem să citim cărţi duhovniceşti şi suntem interesaţi de mântuire ei bine va venii cu tot felul de ispite pentru a ne devia de la acest bun drum.
- A înţeleg.
- Mă bucur.
- Deci cititul de cărţi creştin ortodoxe ne ajută?
- Cum să nu.
- Este bine de ştiut.
- Cum se face că nu ai ştiut până acum?
- Din ignoranţă părinte.
- Sunt cărţi creştin ortodoxe cu adevărat complicate cum ar fi scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul.
- Am văzut şi eu.
- Nu trebuie să începem cu aceste cărţi.
- Ci cu unele mai simple?
- Da.
- Aşa am să fac părinte.
- Foarte bine.
- Am aflat lucruri folositoare de suflet.
- Pentru asta sunt pus aici.
- Vă mulţumesc pentru sfaturi părinte.
- Pentru nimic.
- Doamne ajută.
- Doamne ajută.

Se spune că acel creştin a plecat cât se poate de folosit de pe urma acestei discuţii.[50]

[50] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Din întâmplarea de mai sus ne putem da seama că lectura duhovnicească şi ea poate să devină o armă împotriva diavolului. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că este diavolul care vrea ca noi să avem mintea plină cu gânduri păcătoase. Ei bine prin lectura de cărţi duhovniceşti ajungem pe ne umplem mintea cu gânduri duhovniceşti care sunt cât se poate de folositoare. Totuşi nu trebuie să credem că simpla lectură de cărţi duhovniceşti ne ajută dacă noi nu punem în practică ceea ce citim. Tot Sfântul Paisie Aghioritul spunea în acest sens: „Nu este nevoie să avem multă ştiinţă de carte ca să dobândim evlavia. Dacă vom cugeta la cele puţine pe care le ştim, inima se va îmboldi. Unul sare în aer dintr-un tropar, iar altul le ştie pe toate pe de rost, dar nu simte nimic, deoarece se mişcă în afara realităţii duhovniceşti. Citiţi aşadar pe Sfinţii Părinţi, fie şi numai un rând-două pe zi, căci scrierile lor sunt vitamine foarte întăritoare."[51]

CAPITOLUL 3

DE CE ÎNTRE LECTURA DE CĂRŢI DUHOVNICEŞTI TRĂIREA DUHOVNICEASCĂ TREBUIE SĂ EXISTE UN ECHILIBRU?

Nu trebuie să credem că numai noi cei din secolul XXI suntem interesaţi de a fi în comuniune cu Dumnezeu.[52] La fel de bine trebuie să ştim că şi în Evul Mediu au fost mai mulţi cei care au voit să fie în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Ceea ce trebuie să ştim este însă faptul că mai ales în Occident s-a ajuns la mai multe devieri de la sensul creştin ortodox am cunoaşterii lui Dumnezeu şi a trăirii cu El. aşa s-a născut scolastica. „**Scolastică** este o noțiune derivată din latină, *schola* însemnând școală, care desemnează acea tendință din filosofie și teologie care, începând din perioada târzie a Evului Mediu, a încercat să explice și să facă înțelese fenomenele supranaturale ale revelației creștine cu ajutorul rațiunii umane și, mai ales, al filosofiei lui Aristotel."[53]

Scolasticii trebuie să ştim că L-au căutat pe Dumnezeu însă ei au ajuns la două concluzii eronate:

- Dumnezeu poate să fie cunoscut numai pe cale intelectuală
- şi pe această cale intelectuală poate să fie cunoscută fiinţa lui Dumnezeu.

Ei bine aceste două concluzii ale scolasticilor au fost respinse de creştinismul ortodox. De ce? Fiindcă cunoaşterea lui Dumnezeu nu este numai una:

- raţională,
- intelectuală,
- noetică
- şi mentală.

Cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl este la fel de bine şi una:

- mistică,
- ascetică,
- spirituală
- sau mai bine spus a trăirii.

Pe Dumnezeu nu numai Îl experimentam la nivel intelectual cum susţineau scolasticii ci la fel de bine ajungem să Îl experimentă şi prin trăire.[54]

Cu privire la faptul că Dumnezeu trebuie experimental şi prin trăire şi nu numai pe cale intelectuală Sfântul Paisie Aghioritul spunea:

„*Părinte, care cărţi duhovniceşti ajută mai mult?*

- Mult ajută diferitele cărţi ale Sfinţilor Părinţi care, în zilele noastre, slavă lui Dumnezeu, circulă cu miile. În acestea află oricine tot ce îi trebuie. Ele sunt o hrană curată duhovnicească şi ne conduc în siguranţă pe calea cea dreaptă. Dar pentru ca să ajute, ele trebuie citite cu smerenie şi rugăciune. Textele patristice seamănă cu clişeele (folosite în medicină), căci precum în acestea se fotografiază starea trupească a omului, tot astfel şi în acelea se fotografiază starea lui duhovnicească. Fiecare propoziţie din textele patristice nu ascunde doar unul, ci mai multe sensuri şi fiecare le înţelege potrivit cu starea lui duhovnicească. Este bine ca să se citească textul original şi nu traducerea, pentru că uneori traducătorul explică prototipul potrivit cu propria lui stare duhovnicească. Aşadar, ca să înţeleagă cineva pe Sfinţii Părinţi, trebuie să se strângă puţin, să-şi concentreze mintea

---

[51] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, (Editura Evanghelismos, București, 2011), pp. 103-108.
[52] A se vedea Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).
[53] https://ro.wikipedia.org/wiki/Scolastic%C4%83 (accesat pe 14.01.2023).
[54] A se vedea Radu Teodorescu, *Trăire și studiu creștin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2014).

şi să trăiască duhovniceşte, pentru că duhul Părinţilor se percepe numai cu duhul. Mai ales *Cuvintele Ascetice* ale Sfântului Isaac Sirul ajută foarte mult, dar trebuie studiate câte puţin, astfel ca hrana pe care ele o oferă să fie asimilată. *Everghetinosul* este o mare binefacere, pentru că putem cunoaşte pe deplin duhul Sfinţilor Părinţi. Ajută mult pentru că descrie nevoinţele Sfinţilor Părinţi împotriva tuturor patimilor, pe rând, iar sufletul cunoaşte cum au lucrat aceia şi se foloseşte. Vieţile Sfinţilor constituie o istorie sfântă, de aceea ajută foarte mult, mai ales pe copii. Dar să nu le citim ca pe nişte istorii."[55]

Scolastica trebuie să ştim că şi în zilele noastre este una care este susţinută în Occident şi mai ales în Biserica Catolică. A ajuns să facem o separaţie dintre

- intelect
- şi trăire

cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu, trebuie să ştim că este o eroare şi o mare greşeală. Aceasta fiindcă între cele două trebuie să existe un echilibru. Acest echilibru ne spune că în nici un fel nu trebuie să ajungem să credem că

- mintea,
- raţiunea,
- intelectul
- şi gândirea

nu au nici un aport în cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl. Totuşi nu se poate vorbii de cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl fără de har.[56] Harul este unul care nu vine prin culegerea de informaţii despre Dumnezeu ci mai mult prin trăirea lui Dumnezeu în mod concret.

Despre aceste echilibru dintre minte şi inimă (raţiune şi trăire) Sfântul Paisie Aghioritul spunea:

„- Gheronda, acord mai mult timp citirii cărților patristice decât rugăciunii.

- Să citeşti mai puţin, să-ți supraveghezi mai mult sinele și să faci mai multă rugăciune. Pentru că altfel, numai cu citirea, rămâi fără rod, nelucrând și fără să ceri ajutorul dumnezeiesc, adică Harul lui Dumnezeu. Studiul cărților patristice ajută atunci când el premerge rugăciunii. De aceea să citeşti numai atât cât este nevoie, pentru a ți se zdrobi inima și a te îndemna spre rugăciune."[57]

Prin urmare este bine să ştim că înainte de toate lectura duhovnicească aduce în sufletul nostru un fel de starea de echilibru dintre cele 3 componente principale ale sufletului:

- raţiune,
- voinţă
- şi sentimente.

Aceasta fiindcă nu se poate ajunge la o comuniune cu Dumnezeu în:

- scindare,
- rupere,
- contuzie
- şi fragmentare.

La fel de bine este un lucru cât se poate de înţeles că nu avem cum să ajungem să fim unii care să accentuăm că tot ceea ce înseamnă cunoaşterea lui Dumnezeu este numai una

- teoretică,
- informaţională
- şi externă.

Dacă nu se trăieşte relaţia şi comuniunea cu Dumnezeu ei bine Dumnezeu Tatăl nu este nimic mai mult decât o simplă informaţie din ziar.

Aceasta fiindcă după cum am spus diavolii (numiţi arhiconi) sunt unii care ştiu Biblia pe de rost dar nu au nici un fel de credinţă şi nici nu vor să Îl trăiască:

- sincer,
- dezinteresat
- şi plenar

pe Dumnezeu Tatăl.

---

[55] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, vol.2: Trezire duhovnicească*, traducere de Ieroschimonah Ștefan Nuțescu, Ed. a 2-a, (Editura Evanghelismos, București, 2011), pp. 103-108.

[56] A se vedea Radu Teodorescu, *Experienţe ale harului în spiritualitatea creştin ortodoxă* (Cugir, 2021).

[57] Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești, Vol. VI, Despre rugăciune*, (Editura Evanghelismos, București, 2013), p. 65.

Teologia creştin ortodoxă este cât se poate de concludentă în acest sens: o cunoaştere strict teoretică a lui Dumnezeu Tatăl nu are

- nici un rost
- şi nici un folos.

Cuviosul Macarie de la Optina spunea în acest sens: „dacă duhul evlaviei voastre devine mai slab, nu este lucru de mirare, pentru că sunteţi într-un cerc unde vedeţi şi auziţi tot ce e împotriva acestui duh şi pe toate, vrând-nevrând, le simţiţi cu inima. Cu toate acestea, nu trebuie, frăţioare, să fii neglijent cu duhul, ci trebuie să-l încălzeşti: când prin lecturi duhovniceşti, când prin rugăciune, chiar dacă este scurtă, prin amintirea de veşnicie şi amintirea poruncilor lui Hristos, să te hrăneşti şi să ajungi la vârsta bărbatului desăvârşit. Aminteşte-ţi de slujba ruşinoasă şi dăunătoare a vameşului din Evanghelie, care trăia într-o totală contradicţie cu viaţa întru Dumnezeu; cu toate acestea nu uita să meargă la biserică şi într-un timp s-a întâmplat că i-a plăcut mult lui Dumnezeu, prin puţine cuvinte de pocăinţă şi a ieşit din biserică mai îndreptat decât fariseul, sârguinciosul păzitor al legii."[58]

Ceea ce ne spune spiritualitatea creştin ortodoxă este că *extrema* este fără doar şi poate un lucru care ajunge să ne facă mult rău şi ea este la un anumit nivel modul prin care se manifestă toate patimile. Extrema este cea care face din ceea ce este nenatural, nenatural. Aceasta fiindcă

- nu mâncarea este rea, ci lăcomia la mâncare,
- nu băutura este rea, ci beţia,
- nu sexualitatea este rea, ci desfrâul,
- nu voinţa este rea, ci mânia,
- nu banii sunt răi, ci avariţia etc.

La fel de bine nu cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl este rea ci mai mult decât toate credinţa – scolastică – în esenţa ei că numai cunoaşterea

- teoretică,
- informaţională
- şi externă

la lui Dumnezeu este tot ceea ce contează.

Sfântul Teofan Zăvorâtul spunea: „Mă întrebați dacă puteți citi altceva în afară de cărțile duhovnicești. Printre dinți vă spun, abia auzit: puteți, numai nu prea mult și nu fără selecție. Puneți-vă următorul semn: când, aflându-vă în bună stare duhovnicească, începeți să citiți cărți ale înțelepciunii omenești și acea stare bună începe să plece, aruncați cărțile acelea. Aceasta să fie lege generală pentru voi. (…) Dar poveștile și romanele? Există și printre ele unele bune. Dar, ca să aflați dacă sunt bune, trebuie să le citiți, și, citindu-le acumulați atâtea imagini și istorioare încât ferească Dumnezeu! Vă murdăriți căpșorul vostru cel curat. După aceea trebuie să mergeți să-l curățiți. De ce să vă luați asupra voastră o asemenea muncă? Căci, cred eu, este mai bine să nu le citiți. Când cineva dintre oamenii citiți bine intenţionaţi vă recomandă o povestire, o puteți citi. Totuși, treptat și pentru varietate. Iar numai cu Evanghelia sau cu Noul Testament un veac întreg puteți trăi – și tot puteți citi. Le tot citiți și nu le terminași. De o sută de ori le citiți și tot necitite rămân."[59]

Este evident că trebuie să fim unii care să ne dăm seama că dincolo de toate ceea ce este esenţial este să avem o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl care să fie în acord cu trăirea noastră. Nu trebuie să accentuăm nici una şi nici alta fiindcă în acest mod în cele din urmă de ajunge la:

- dezechilibru,
- lipsă de înţelegere,
- trepidaţii
- şi necunoscut.

Sfântul Ioan Gură de Aur spunea în acest sens: „când vei citi dumnezeieştile cărţi, mai întâi să te rogi lui Dumnezeu să-ţi lumineze mintea, ca să-ţi deschidă ochii inimii, ca astfel să nu citeşti numai cele scrise, ci ca să le şi faci, ca să nu ai păcat citindu-le şi neîmplinindu-le. Să le citeşti cu toată inima şi cu mare râvnă; să nu te grăbeşti numai ca să întorci filele. Dacă îţi sunt ţie de folos, citeşte-le cât mai des ca să înţelegi puterea lor. Când vei voi să citeşti sau să asculţi pe altul, să te rogi lui Dumnezeu, zicând: *Doamne, Iisuse Hristoase, deschide-mi ochii inimii ca să ascult cuvântul Tău și să-l înțeleg pe ei și să fac voia Ta, că nevrednic sunt eu pe pământ! Să nu ascunzi de la mine poruncile Tale, ci să-mi descoperi ochii mei, ca să cunosc minunile din legea Ta. Arată-mi mie cele nearătate și cele ascunse ale*

[58] *Stareţul Moise de la Optina*, Editura Doxologia, Iaşi, 2013, p. 198) apud https://doxologia.ro/cuvant-de-folos/nu-trebuie-fratioare-sa-fii-neglijent-cu-sufletul (accesat pe 16.11.2022).

[59] Sfântul Teofan Zăvorâtul, *Sfaturi Înțelepte*, (Editura Egumenița, Galați) p. 181-182.

înțelepciunii Tale, spre Tine nădăjduiesc, Dumnezeul meu, ca Tu să-mi luminezi mintea și gândul cu lumina înțelegerii Tale, ca nu numai să citesc cele scrise, ci să le și fac pe ele. Ca nu spre păcat să citesc viețile și cuvintele sfinților, ci spre înnoire și spre luminare și spre sfințirea și mântuirea sufletului și spre moștenirea vieții veșnice. Că tu ești luminarea celor ce zac în întuneric și de la Tine este toată darea cea buna și tot darul cel desăvârșit. Amin!"[60]

Într-o mănăstire un călugăr ucenic a venit la bătrânul său.

- Binecuvântați părinte.
- Domnul fiul meu.
- Ce mai faceți părinte?
- Păcate.
- Şi eu fac.
- Să ne ajute Dumnezeu să ne mântuim.
- Putem să ne mântuim părinte?
- Chiar dacă facem păcate ştim că Dumnezeu este iertător.
- Şi ne iartă?
- Dacă ne pocăim.
- Aşa este.
- Bineînţeles.
- Părinte ştiţi de ce am venit aici?
- Am început să citesc Filocaliile.
- Şi?
- Nu pot să că concentrez părinte.
- De ce?
- Mintea în zboară.
- Şi nu înţelegi să citeşti?
- Da.
- Am trecut şi eu prin astfel de momente.
- Da?
- Da.
- Când?
- Când eram de vârsta ta.
- Nu ştiam.
- Fiule trebuie să persişti.
- Oare?
- Da.
- Şi voi reuşii?
- Sunt diavolii cei care nu îşi dau pace.
- Dar de ce?
- Fiindcă lor nu le plac cărţile sfinte.
- Nu ştiam.
- Ba da.
- Şi ce este de făcut?
- Să ajungi să îşi câştigi concentrarea?
- Da.
- Ar fi ceva ce poate să fie făcut?
- Ce?
- Uite îţi voi explica.
- Vă ascult părinte.
- Bine.
- Fac orice numai ca să mă pot concentra la cărţile sfinte.
- Ştiu asta.
- Deci ce trebuie să fac?
- Îţi voi spune.

[60] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvinte de la Sfinții Părinți*, (Editura Episcopiei Romanului, 1997), pp. 47-48.

- Continuați.
- Uite tu ai auzit de Evul Mediu?
- Da.
- În Evul Mediu și că pentru a fi cucerite cetățile se dădeau mai multe bătălii.
- Și?
- Aceste bătălii erau formate în mare din 3 etape.
- Care?
- Asaltul, încercuirea și asediul.
- Înțeleg.
- Se poate spune că și diavolul se folosește de aceste lucruri.
- Cum?
- Mai întâi diavolul se asaltează mintea.
- Așa este.
- Diavolul dă mereu asalt împotriva celui credincios. Acest asalt sunt ispitele, trezirea patimilor și alte atacuri ce le simțim clipă de clipă. De multe ori, aceste atacuri culminează în asalturi furioase. „Ceasul cel rău", despre care vorbesc oamenii, este un astfel de asalt furios.
- Este exact ce simt și eu părinte.
- Dacă diavolul vede că nu reușește să ne cucerească prin asalt vine și ne încercuiește.
- Cum?
- Dacă nu ne cucerit cu asaltul diavolul vine și ne înconjoară din toate părțile și mai ales ne face să nu mai ne placă cărțile folositoare de suflet.
- Și eu simt asta.
- Și dacă nici așa nu reușește diavolul dă ultima lui lovitură.
- Care?
- Asediul.
- Cum?
- Și diavolul folosește acest asediu. Pâinea și apa unei cetăți sufletești este rugăciunea, Biblia, cercetarea bisericii, foi și cărți religioase etc. etc. Diavolul umblă neîncetat să rupă „aprovizionarea" aceasta. Cine slăbește cu râvna și rugăciunea, cine începe a nu mai iubi cuvântul lui Dumnezeu și a nu se mai hrăni cu el, se află sub un asediu de felul acesta. Se află sub un asediu prin care iese ia sufletului pâinea și apa.
- Părinte să știți că sunt cu totul de acord.
- Mă bucur.
- Acum îmi dau seama că după cum diavolul are o tehnică de atac la fel trebuie să avem și noi una de apărare.
- Evident.
- Până acum nu am fost conștient de asta.
- Ei bine ești acum.
- Dar sunt de folos cărțile duhovnicești?
- Nu în exces.
- De ce?
- Nu este destul numai să știi multă informație de la Dumnezeu.
- Nu?
- Nu.
- Dar de ce mai este nevoie?
- Mai este nevoie și de trăirea acestor informații.
- Adică?
- Ce rost are să știi multă teorie dacă nu pui nimic în practică.
- Exact așa este părinte.
- Mă bucur că ți-ai venit în fire.
- Și tu.
- Acum du-te ful meu.
- Binecuvântați părinte.[61]

[61] Poveste luată din Lumina satelor din 1928 de Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Se poate vedea de aici că diavolul nu vrea ca noi să avem nici un echilibru sufletesc. Aceasta fiindcă el vrea ca noi să trăim:

- dezorganizat,
- de-a valma,
- fără repere,
- fără perspective
- şi fără de echilibru.

Ei bine tocmai acest echilibru ajungem să îl câştigăm prin lectura duhovnicească. Sfântul Porfirie Bairaktaris spunea în acest sens: „o carte rea îţi face rău, dar o carte bună îţi face bine. Chiar dacă încă nu eşti pregătit s-o pui în practică, dorinţele lăuntrice, dorinţa binelui va dospi încet, şi în timp, fără stridenţă şi constrângere, vei pune în practică". Iar referitor la punctul slab al multora care uită ce au citit, zicea: „Să ştiţi că totul este depozitat în mintea noastră şi când Hristos va crede că-i de folos ne va descoperi". El le cerea oamenilor să citească Evanghelia „care conţine o comoară şi rezolvă toate problemele. Ea este filosofia veritabilă, filosofia descoperită: Adevărul lui Dumnezeu aşa cum a fost formulat dintru început. Nu există alte adevăruri, sau noutăţi, chiar dacă lumea a progresat cu ştiinţa şi chiar dacă oamenii au atins astrele".[62]

Sufletul prin urmare este implicat în lectura duhovnicească şi ajunge:

- să se ilumineze,
- să se desăvârşească,
- să se curăţe
- şi să fie mai înțelept.

S-a spus de mai mulţi filosofi că creştinismul ortodox este cea mai înaltă filosofie. Iată că se poate spune că lectura duhovnicească aduce în sufletul nostru înțelepciunea care vine de la Dumnezeu. Acesta fiindcă noi credem că se poate spune că toate cărţile duhovniceşti sunt inspirate de Duhul Sfânt.

Totuşi este bine să ştim că sunt mai mulţi care ajung să citească aceste cărţi duhovniceşti fără să îşi ridice problema dacă vor pune în practică ceea ce citesc. Nu ne ajută să ştim că Biblia pe de rost dacă suntem persoane:

- haine,
- rele,
- imorale,
- fără scrupule
- şi făţarnice.

Prin urmare este bine să îi citim pe sfinţii părinţi cu sentimentul că vom pune în practică ceea ce citim cât este posibil pentru noi. Cărţile sfinţilor părinţi trebuie să ştim că sunt existenţială fiindcă nici un sfânt părinte nu a scris:

- la întâmplare,
- fără sens
- şi fără înțeles.

Sfântul Porfirie Bairaktaris spunea în acest sens: „să citeşti toate Vieţile Sfinților. Eu le-am citit, pe multe din ele chiar de vreo două-trei ori și, dacă e cineva prin preajmă, le recitesc bucuros. De mic copil am citit Viețile Sfinților și asta m-a ajutat foarte mult să-L cunosc pe Dumnezeu și să mă apropii de El. La fel să faci și tu. Te vei folosi mult sufletește, căci, încet-încet, vei începe să-i imiți pe acei sfinți. Să le spui și altora să facă la fel."[63]

Cei mai mulţi dintre noi credem că sfinţenia este un lucru frumos dar care nu are nici o legătură cu viaţa reală. Ei bine dacă vom citii Vieţile sfinţilor vom vedea că ei sunt cât se poate de categorici în drumul lor spre Dumnezeu fiindcă ştim cu exactitate ceea ce vor de la această viaţă. Cei mai mulţi dintre noi suntem persoane care nu ştim foarte bine ceea ce voim de la viaţă şi pentru acest lucru nu ştim

- direcţie,
- ținta
- și finalul

spre care trebuie să ne îndreptăm.[64]

Prin urmare este bine să fim conştienţi mai tot timpul că între viaţa creştină şi lectura duhovnicească trebuie să existe un echilibru. Adică nu trebuie să ajungem să accentuăm pe una şi pe cealaltă să o desconsiderăm

---

[62] Andrei Andreicuț Arhiepiscopul Alba Iuliei, *Mai Putem Trăi Frumos? — pledoarie pentru o viață morală curată*, (Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004), p. 55.

[63] Părintele Porfirie, *Antologie de sfaturi și îndrumări,* Traducere de Prof. Drd. Sorina Munteanu, (Editura Bunavestire, Bacău), p. 123.

[64] A se vedea Visarion Pasca, Tatiana Doibani, *Deprinderi de viață creștină* (Editura Agapis, 2022).

în întregime. Cu privirea la citirea Bibliei Sfântul Ioan Damaschinul spunea: „să batem la paradisul prea frumos al Scripturilor, la paradisul cel cu bun miros, cel prea dulce, cel prea frumos, cel ce răsună la urechile noastre cu tot felul de cântări ale păsărilor spirituale purtătoare de Dumnezeu, cel care se atinge de inima noastră, care o mângâie când este întristată, o potoleşte când este mâniată şi o umple de o bucurie veşnică, care ne înalţă mintea noastră pe spatele strălucitor ca aurul şi prea luminat al porumbiţei dumnezeieşti şi o suie cu aripile prea strălucitoare către Fiul Unul născut şi moştenitorul săditorului viei celei spirituale şi prin el o aduce la Tatăl luminilor."[65]

Ceea ce psihologia ne învață este că există trei categorii de oameni:

1. oameni care învață numai din experiențele lor,
2. oameni care învață numai din experiențele altora
3. şi oameni care învață şi din experiențele lor dar şi al altora.

Aceasta fiindcă este bine să ştim că sunt din ce în ce mai mulți care vor să învețe dar din orgoliu nu acceptă experiențele altora.

La aceste categorii se mai poate adăuga o a patra categorie care este formată de oameni care nu vor să învețe deloc, nici din experiențele lor dar nici alte altora.

Un alt lucru de care trebuie să ținem cont atunci când vorbim de lectura duhovnicească este mândria. Aceasta fiindcă se ştie bine că *multa cunoştință îngâmfă*.

Sunt mai mulți care asemenea vameşului din evanghelia îşi arogă numai calități şi virtuți când citeşti cărți duhovniceşti:

- sunt un om credincios,
- sunt un om cu luare aminte la cărțile sfinte,
- nu sunt ca cei care nu citesc pe sfinții părinți,
- sunt un om care ştie multe,
- sunt un expert în viața duhovnicească
- şi sunt un mare cunoscător.

Se poate foarte uşor să ajungem să ne mândrim din pricina lecturii duhovniceşti. Iată de ce trebuie să evidențiem aici că lectura duhovnicească trebuie să fie însoțită de smerenie.[66]

Este cumva un paradox dacă ajungem să ne mândrim din cauza cărților duhovniceşti pe care le citim. Aceasta fiindcă dacă ele ne fac să ne mândrim ei bine nu ne mai sunt de nici un folos real şi efectiv.

Scriitorul italian Umberto Eco spunea la un moment dat că omul care nu citeşte trăieşte o singură viață, în schimb cel care citeşte ajunge să fie unul care să includă în sine peste 7000 de ani de istorie umană fiindcă el poate citii Biblia şi acolo se va întâlnii cu evenimente care au avut loc cu peste 7000 de ani în urmă.

Este evident că lectura duhovnicească ajunge să ne facă să vedem:

- viața,
- lumea,
- existența,
- oamenii,
- evenimentele
- şi istoria

dintr-un plan superior şi profund.

Sfântul Nicodim Aghioritul spunea în acest sens: „al treilea loc al dulceților dumnezeieşti sânt cuvintele dumnezeieştilor Scripturi, căci în ele se afla un adevăr desăvârşit, din care mintea se luminează şi străluceşte. [...] „Începătura cuvintelor Tale este adevărul" (Psalm 118:160). Şi pentru ca în Scripturi se sălăşluieşte o desăvârşită dulceață şi dar, care, lucrând şi atrăgând ca un magnet, atrage inimile cititorilor spre unire şi smerenie. Şi nu este aici nimic de mirare, deoarece cuvintele Scripturilor sânt cuvintele lui Dumnezeu, ale Sfântului Duh, şi astfel a zice, ale însuşi adevărului şi darului. „Acestea – zice – grăieşte Domnul. Şi s-a făcut cuvântul Domnului! Si Duhul Domnului a grăit în mine!" De aceea zice şi dumnezeiescul Gură de Aur: „Citirea Scripturilor este deschidere a cerurilor, iar gurile Proorocilor sânt gura a lui Dumnezeu." Şi aceasta, fără a mai zice că aceste cuvinte mai sunt: înălțimea cuvântării de Dumnezeu, adâncul Iconomiei, lățimea folosului şi lungimea

[65] Sfântul Ioan Damaschinul apud https://jurnalspiritual.eu/despre-folosul-citirii-cartilor-sfinte/ (accesat pe 16.11.2022).

[66] A se vedea Sofian Boghiu, *Smerenia şi dragostea, însuşirile trăirii ortodoxe* (Iaşi, 2018).

înțelepciunii și a cunoștinței. Acestea se cuprind fiecare în parte în Scripturi, și din ele iese un izvor de dulceață pentru minte și inimă.”[67]

Cărţile duhovniceşti sunt un univers în sine şi este destul de trist că sunt mulţi care nu vor să le deschidă şi să se bucure de comorile din ele. Aceasta fiindcă oamenii de azi sunt plini de sine şi sunt unii care se bazează numai pe:

- propria persoană,
- pe propria experienţă
- şi pe propriile trăiri.

Pentru cei mai mult tot ceea ce contează este propria experienţă fiindcă acest lucru vine din mândria de a crede că este o persoană

- specială,
- aparte,
- deosebită
- şi unică.[68]

Omul mândru este unul care dacă ajunge să citească mai multe cărţi o face numai pentru a îşi mângâia orgoliul care îi spune că a făcut-o peste asta şi este peste cei din jur. Lectura duhovnicească trebuie să ştim că trebuie să ne ducă la smerenie şi nu să ne facă să fim mândrii şi plini de sine.

Este adevărat că este un lucru bun să citim cărţile sfinte dar nu trebuie să credem că fiindcă noi o facem cei care nu o face sunt din start damnaţi la iad. Sunt mulţi care gândeşti în aceşti termeni şi trebuie să ştim că nu este bine şi nu este de folos nimănui.[69]

Totuşi trebuie să ştim că lectura duhovnicească – deşi pe unii are riscul de a îi arunca în mândrie – ajunge totuşi

- să ne lărgească universul
- să ne deschidă perspectivele,
- să ne facă mai aperceptivi,
- să ne desăvârşească
- şi să ne apropie de rai.

Aceasta fiindcă lectura duhovnicească – după caz – trebuie să ştim că:

- mângâie,
- mustră,
- edifică,
- purifică
- sau vindecă.

Suntem de multe ori răniţi de patimi sau păcate şi avem nevoie de vindecare. Ei bine cărţile duhovniceşti pot să ne fie de mare folos în acest sens. Aceasta dacă le deschidem.

Sfântul Ignatie Briancianinov spunea în acest sens: „Însuşeşte-ţi gândirea şi duhul Sfinţilor Părinţi prin citirea scrierilor lor. Sfinţii Părinţi au atins ţelul: mântuirea. Şi tu vei atinge acest ţel prin mersul firesc al lucrurilor. Fiind într-un cuget şi într-un suflet cu Sfinţii Părinţi, te vei mântui.

Cerul i-a primit pe Sfinţii Părinţii în fericitele sale sânuri. Prin acest fapt, el a dat mărturie că gândurile, simţirile şi faptele Sfinţilor Părinţi îi sânt plăcute. Sfinţii Părinţi şi-au zugrăvit gândurile, inima şi lucrarea în scrierile lor. Asta înseamnă că scrierile Părinţilor sânt călăuză nerătăcită către cer, mărturisită de cerul însuşi. Toate scrierile Sfinţilor Părinţi sânt alcătuite sub insuflarea sau înrâurirea Sfântului Duh. Minunată este conglăsuirea lor, minunată este ungerea lor de sus! Cel care se călăuzeşte după ele are drept călăuză, fără îndoială Duhul Sfânt.”[70]

Totuşi deşi citim cărţi duhovniceşti acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că nu mai avem nevoie de duhovnic. Avem nevoie de duhovnic fiindcă el este unul cu care:

- se consultăm
- şi ne sfătuim.

---

[67] Sfântul Nicodim Aghioritul, Despre citirea Cărților Sfinte https://www.aparatorul.md/sf-nicodim-aghioritul-despre-citirea-cartilor-sfinte/ (accesat pe 16.11.2022).

[68] A se vedea Sfântul Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan* (București, 2017).

[69] A se vedea Enzo Bianchi, *Ascultând cuvântul – pentru lectura duhovnicească a scripturii în Biserică* (Sibiu, 2011).

[70] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

Viaţa duhovnicească este prin urmare un lucru care include lectura duhovnicească. Sunt mai multe probleme şi necunoscute ale lumii din jur pe care ajungem să le depăşim numai prin lectura duhovnicească. Iată de ce trebuie să ştim cât se poate de realişti cu lecturile duhovniceşti şi să nu credem că ele sunt făcute în van. Trebuie să ştim că noi creştinii ortodocşi nu suntem la fel ca protestanţii şi neo-protestanţii care consideră că singura carte care trebuie să fie citită şi care contează la mântuire este Biblia. Tot Sfântul Ignatie Brianciannov spunea: „toate apele pământului se revarsă în ocean şi poate că oceanul este izvorul tuturor apelor pământului. Toate scrierile Părinților se reunesc în Evanghelie, toate amintesc de ea, ca să ne învețe a împlini întocmai poruncile Domnului nostru Iisus Hristos; izvorul şi sfârşitul lor, al tuturor, e Sfânta Evanghelie.

Sfinţii Părinţi ne învaţă cum să ne apropiem de Evanghelie, cum s-o citim, cum să o înțelegem aşa cum trebuie, ce ajută şi ce împiedică înțelegerea ei şi ca atare, la început, citeşte mai mult scrierile Sfinţilor Părinţi; iar după ce acestea te vor învăţa cum să citeşti Evanghelia, citeşte cu precădere Evanghelia. Să nu socoţi că-ţi e de ajuns numai citirea Evangheliei, fără citirea Sfinţilor Părinţi! Acesta e un gând trufaş, primejdios. Mai bine să te aducă la Evanghelie Sfinţii Părinţi ca pe un fiu iubit, ce a fost pregătit pentru aceasta prin scrierile lor."[71]

Un fiu duhovnicesc discuta cu părintele lui duhovnicesc.

- Ce mai faceţi părinte?
- Cum pot fiul meu.
- Adică?
- Încerc să evit să fac păcate.
- Şi eu părinte.
- Mă bucur.
- Părinte că tot sunt aici.
- Da?
- Cum este cu cărţile duhovniceşti?
- Cum să fie?
- De ce trebuie să le citim?
- Le citeşte numai cine vrea.
- Oare?
- Da.
- Eu credem că sunt obligatorii.
- Nu fiul meu.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Părinte este ceva cu mine.
- Ce?
- Vreau să citesc cărţi duhovniceşti?
- Şi?
- Nu pot.
- De ce?
- Nu le înţeleg.
- Uite am să întreb ceva.
- Predicile le înţelegi?
- Da.
- Păi aşa este şi cu cărţile duhovniceşti.
- Cum?
- Ele sunt un fel de predici mai mari.
- Aşa este.
- Sigur că aşa este.
- Deci trebuie le privesc ca pe predici?
- Dacă chiar vrei.
- Asta mă ajută mult.
- Mă bucur.
- Şi cum să fac asta?

[71] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

- Fiule îţi voi spune o întâmplare.
- Vă ascult.
- În vechime între Asia Mică şi arabi s-a iscat un război.
- Şi?
- Arabii au năvălit în Asia Mică şi au început să jefuiască.
- Înţeleg.
- Unul dintre jefuitori era un arab sărac de tot.
- Şi?
- El a intrat într-o casă să jefuiască.
- Şi ce a găsit acolo?
- O mare comoară.
- Interesant.
- Şi ce voi face acum? Se întreba arabul.
- De ce?
- Dacă voi ieşii cu comoara mă vor vedea camarazii şi mă vor jefuii.
- Aşa este.
- Şi ce şi-a zis arabul?
- Ce?
- A văzut o căldare la foc.
- Şi a băgat comoara în căldare?
- Da.
- Ingenios.
- Arabul a ieşit afară cu comoara.
- Hahaha. Uite la acesta, au început camarazii lui.
- De ce?
- A furat o căldare pe când noi am luat lucruri de mare preţ.
- Ştiu asta, a spus arabul.
- Şi atunci?
- Am luat numai ceea ce avem nevoie.
- O căldare?
- Da.
- Şi la ce îţi trebuie o căldare?
- Familia mea nu are una.
- Arabul ascuns mai apoi căldarea şi aşa a scăpat cu comoara.
- Interesată povestea părinte.
- Şi care este morala?
- Să nu fi influenţat de cei din jur.
- Aşa este.
- Trebuie să ne folosim de cărţile duhovniceşti chiar dacă cei din jur nu o fac.
- Sunt de acord.
- Acum eşti lămurit?
- Da.
- Mai ai vreo nedumerire.
- Nu prea.
- Mă bucur.
- Ştiţi părinte când sunt bine dispus simt aşa ca o dulceaţă în suflet după ce citesc cărţi duhovniceşti.
- Este harul fiule.
- Oare?
- Da.
- Părinte vă mulţumesc.
- Pentru nimic.
- Blagostoviţi.
- Domnul fiul meu.[72]

[72] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Prin urmare trebuie să fim persoane care să ajungem să ne folosim de sfinţii părinţi şi ne scrierile lor cu înţelepciune şi discernământ fiindcă numai aşa vom ajunge să ne bucurăm de harul lui Dumnezeu care este ascuns în aceste cărţi. Se poate să fie scrieri cu har? Fără doar şi poate că da. Nu se poate să nu simţim câtuşi de puţin har din cărţile sfinte ale ortodoxiei. Mai ales fiindcă aceste cărţi au fost scrise în stări harice. Adică cum în stări harice? Sfinţii părinţi au fost oameni care nu au scris la întâmplare ci au fost plini de harul lui Dumnezeu când au scris. Prin scrierile lor ei au voit să ne umple şi pe noi de harul lui Dumnezeu. O astfel de stare harică a avut Sfântul Simeon Noul Teolog când a scris Imnele sale.[73]

CAPITOLUL 4

LECTURA DUHOVNICEASCĂ DAR ŞI CEA LAICĂ ESTE HRANĂ PENTRU SUFLET

Ştim că trupul nu poate să trăiască fără de hrană. Acesta este un fapt biologic ce nu poate să fie contestat şi nici trecut cu vederea. Cum rămâne atunci cu sufletul? Are sufletul nevoie de hrană? Din moment ce este imaterial este evident că sufletul nu are nevoie de hrană materială. Totuşi sufletul ajunge să se hrănească şi el. Care este această hrană a sufletului?

Răspunsul la această întrebare ni-l dă Biblia. În Biblie se spune cât se poate de clar că atunci când s-a retras în pustie pentru a fi ispitit de diavol Iisus a flămânzit. Diavolul i-a spus atunci lui Iisus să poruncească unei pietre din deşert să se facă pâine fiindcă El ca Fiul lui Dumnezeu putea orice. Iisus îi dă diavolului cunoscutul răspuns că: nu numai cu pâine va trăii omul ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.

Aici Iisus s-a referit la faptul că cuvintele lui Dumnezeu sunt hrană pentru suflet. Iată de ce în cultul creştin ortodox se poate vedea că mai multe lecturi cum sunt:

- evangheliile din viaţa lui Iisus,
- şi pericolele din epistolele Sfântului Pavel

sunt citite de mai multe ori şi repetitiv.

De ce?

Fiindcă suntem oameni şi de multe ori uităm. Avem nevoie să ni se readucă aminte periodic:

- de ce suntem creştini,
- pentru ce suntem creştini,
- care este sensul vieţii creştin ortodoxe,
- şi care este motivaţia pentru care suntem creştini?[74]

După cum ştim Biblia este „cartea cărţilor." Atunci de ce mai avem nevoie de sfinţii părinţi? Avem nevoie de ei fiindcă ei au fost unii care au fost:

- inspiraţi,
- insuflaţi,
- umbriţi
- şi îndrumaţi

de Duhul Sfânt.

Prin urmare ceea ce trebuie să ştim este că în nici un fel nu trebuie să considerăm că suntem atât de:

- avansaţi,
- buni
- şi capabili

încât tot ceea ce este în Biblie trebuie să interpretăm după cum ni se pare şi după cum ne vine nouă. Sfântul Ignatie Briancianinov spunea: „mulţi, toţi care i-au lepădat nebuneşte şi cu trufie pe Sfinţii Părinţi, care s-au apropiat nemijlocit, cu îndrăzneală oarbă, cu minte şi inimă necurate de Evanghelie, au căzut în rătăcire pierzătoare. Pe aceştia i-a lepădat Evanghelia: ea îi îngăduie la sine numai pe cei smeriţi."[75]

Lecturile din cărţile sfinte sunt o hrană pentru sufletul fiindcă în ele de mai multe ori aflăm lucruri noi despre Dumnezeu. De exemplu din Biblie putem să aflăm cum simte şi cum trăieşte Dumnezeu Tatăl timpul. Biblia spune că o 1000 de ani este înaintea lui Dumnezeu ca ziua de ieri care a trecut şi nu mai este. Este evident

---

[73] A se vedea Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imnele iubirii dumnezeieşti* (Bucureşti, 2017).

[74] A se vedea Ioan Buliga, *Provocările creştinului ortodox de astăzi* (Galaţi, 2012).

[75] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

că aceste scrieri sfinte din creştinismul ortodox nu sunt la întâmplare ci ele sunt fără doar şi poate unele care după cum am spus au harul lui Dumnezeu în ele.

Hrana sufletului este una care ajunge să fie împărtăşită mistic după cum prin euharistie ajungem să ne împărtăşim mistic de Hristos. Mistica hranei sufleteşti este una care face sufletul nostru:

- viu,
- activ,
- lucrător
- şi plin de viaţă.

Trebuie să ştim că sunt şi suflete moarte. Sufletele care cred în păcat şi moarte – şi mai rău în diavol – trebuie să ştim că sunt suflete moarte. Lectura duhovnicească este una care ne îndreaptă spre virtuţi. Sfântul Ignatie Briancianonov spunea: „citirea cărţilor Părinţilor e maica şi împărăteasa tuturor virtuţilor. Din citirea cărţilor Părinţilor deprindem adevărata înţelegere a Sfintei Scripturi, credinţa dreaptă, vieţuirea după îndreptarul poruncilor evanghelice, adânca cinstire pe care se cuvine să o avem faţă de ele: într-un cuvânt, mântuirea şi desăvârşirea creştină."[76]

Prin urmare trebuie să ştim că sunt mai multe lucruri prin care ajungem să ne hrănim sufletul. La un anumit nivel se poate spune că sufletul ajunge să se hrănească cu tot ceea ce este frumos. Însă trebuie să ne dăm seama că sufletul simte în el o foame şi o sete după Dumnezeu. Această foame şi sete după Dumnezeu sufletul o poate potolii numai prin harul care vine de la Dumnezeu. Acest har vine pe mai multe căi:

- lecturi sfinte,
- cântări sfinte,
- conversaţii duhovniceşti,
- sfintele taine,
- post
- sau nevoinţă.

La fel de bine trebuie să ştim că această hrană a sufletului poate să fie contrafăcută. Cel mai mult acest lucru are loc prin erezii. Ereziile nu sunt numai învăţături greşite ci la fel de bine ele sunt unele care sunt dăunătoare pentru suflet fiindcă ele ajung

- să întunece,
- să îmbolnăvească
- şi în cele din urmă să distrugă sufletul.

Cărţile duhovniceşti trebuie să ştim că sunt un reper despre cum trebuie să fie predica şi învăţătura creştină. Sunt mai mulţi clerici care nu îşi prea i-au în serios chemarea lor de a fi clerici şi în acest sens ajung să fie

- lacşi,
- delăsători,
- nepăsători
- şi uşuratici.

Ei bine creştinii ortodocşi atunci se pot întoarce la cărţile sfinţilor părinţi şi pot să găsească acolo

- modelul,
- prototipul
- şi arhetipul

vieţii creştin ortodoxe. Sfântul Ignatie Briancianonov spunea în acest sens: „după ce povăţuitorii duhovniceşti s-au împuţinat, citirea scrierilor Părinţilor a devenit călăuza de căpetenie pentru cei ce doresc să se mântuiască şi chiar să atingă desăvârşirea creştină. Cărţile Sfinţilor Părinţi, aşa cum spune unul dintre ei, asemenea sunt unei oglinzi: privind în ele cu luare aminte şi ades, sufletul poate să-şi vadă toate neajunsurile. Iarăşi: aceste cărţi sunt asemenea unui loc plin de leacuri; în el, sufletul poate să afle doctoria mântuitoare pentru fiecare dintre bolile sale."[77]

Este evident – din cele spuse mai sus – că aceste cărţi duhovniceşti în ortodoxie sunt cât se poate de importante. Totuşi nu trebuie să idolatrizăm aceste cărţi. Sunt şi mulţi teologi care fac din aceste cărţi un idol

[76] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

[77] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

dincolo de care viaţa şi virtutea nu mai există. Cărţile duhovniceşti sunt pentru noi un reper şi un ajutor pentru a duce un mod de viaţă pe placul lui Dumnezeu. Totuşi trebuie să evidenţiem aici că ele nu sunt un scop în sine şi mai ales nu sunt mai presus de trăirea creştin ortodoxă. După cum am spus la ce folos dacă suntem tobă de carte din vieţile sfinţilor părinţi dacă în viaţa noastră de toate zilele suntem:

- răi,
- răzbunători,
- pătimaşi,
- netrebnici,
- fără scrupule,
- meschini,
- haini
- şi făţarnici?

Sfântul Epifanie al Ciprului spunea: „şi singură vederea cărţilor creştineşti mai pregetători spre păcat ne face pe noi şi către dreptate ne îndeamnă să ne ridicăm."[78]

Iată de ce este bine să avem în jurul nostru cărţi duhovniceşti fiindcă atunci când ne simţiţi ispitiţi de potrivnicul să privim la ele şi să ne aducem aminte de ceea ce este scris în ele. Acest lucru nu trebuie să credem că aceste cărţi au ca un fel de putere magică. Ceea ce trebuie să ştim este că orice carte duhovnicească are potenţial în ea harul lui Dumnezeu. Acesta fiindcă sfinţii părinţi au fost plini de harul lui Dumnezeu.

Sufletul are ca hrană şi harul lui Dumnezeu care după cum am spus poate să se depoziteze în mai multe feluri. Unul dintre aceste feluri trebuie să ştim că este şi carte duhovnicească. Ea ne hrăneşte sufletul numai în măsură în care noi voim să facem acest lucru. Sunt mai multe cărţi care numai aparent hrănesc sufletul:

- literatura păcătoasă,
- presa de scandal,
- articole cu bârfe,
- reviste despre lăcomia umană
- sau cărţi despre deşertăciunile lumii.[79]

Ortodoxia ne spune că trebuie să fim persoane care să fim cu luare aminte la ceea ce dăm ca hrană sufletului nostru. Sufletul nostru este bine să ştim că ajunge să fie unul care să se rănească dacă ajungem să îl hrănim cu:

- răutate,
- păcate,
- patimi,
- invidie,
- uşurătoare,
- libertinaj
- şi delăsare.

Aceasta fiindcă după cum am spus trebuie să fim oameni care să dăm o hrană sănătoasă sufletului fiindcă numai aşa sufletul va fi şi el sănătos.

Trăim într-o lume care se plictiseşte repede şi uităm imediat de Dumnezeu şi de sfinţii părinţi. Acest lucru de cele mai multe ori aruncă în desuetudine cărţile duhovniceşti. Tot Sfântul Ignatie Briancianinov spunea: „Pe Sfinţii Părinţi trebuie să-i citim cu râvnă, cu luare-aminte şi în chip statornic: vrăjmaşul nostru nevăzut, care urăşte glasul adeverinţei (Pilde 11, 15), urăşte acest glas mai ales când el vine din partea Sfinţilor Părinţi. Acest glas dă în vileag meşteşugurile vrăjmaşului nostru, viclenia lui, descoperă cursele lui, felul în care lucrează el: drept aceea, vrăjmaşul se înarmează împotriva citirii Sfinţilor Părinţi prin felurite cugetări trufaşe şi hulitoare; se străduieşte să-l arunce pe nevoitor în vârtejul grijilor deşarte, ca să-l abată de la citirea cea mântuitoare, îl luptă prin trândăvie, plictiseală, uitare. Din acest război împotriva citirii Sfinţilor Părinţi trebuie să ne dăm seama cât de mântuitoare armă este ea pentru noi şi cât o urăşte vrăjmaşul."[80]

Cărţile duhovniceşti sunt o hrană de calitate pentru sufletul nostru şi este cu adevărat o mare greşeală şi eroare să ajungem să nu ne folosim de ele fiindcă trebuie să ştim că aceste cărţi duhovniceşti sunt unele care dau

---

[78] Sfântul Epifanie al Ciprului https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).
[79] A se vedea Ioan Buliga, *Deşertăciunile lumii* (Galaţi, 2009).
[80] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).

sufletului oxigenul de care are nevoie pentru a ne putea bucuria de viaţă. Cartea duhovnicească a fost una care a iluminat pe mai mulţi sfinţi dintre care îl amintim pe Sfântul Paisie Velicikovski[81] care mai toată viaţa şi-a petrecut-o traducând cărţi din sfinţii părinţi.

Se cuvine să ne hrănim sufletele cu hrană duhovnicească şi ce hrană duhovnicească mai bună vom găsii dacă nu scrierile sfinţilor părinţi? Ne folosim de aceste cărţi pentru a ne apropria mai mult de Hristos şi de rai.[82]

Doi creştini discutau despre cele duhovniceşti.

- Bună dragul meu.
- Bună.
- Ce mă bucur să te văd.
- Și eu.
- Cum ai mai petrecut?
- Bine, slavă Domnului.
- Ce mă bucur.
- Dar tu?
- Sincer?
- Da.
- Mă preocupă o problemă.
- Ce?
- De ce să citim cărţi duhovniceşti?
- Adică?
- Nu le văd rostul.
- De ce?
- Nu sunt destul de multe predici la biserică?
- Ba da.
- Și atunci?
- Uite ca să îţi răspund te întreb.
- Ce?
- Tu de erezii ai auzit?
- Da. Sunt învăţături de credinţă greşite.
- Multe dintre aceste erezii sunt extrem de subtile.
- Adică?
- Greu de combătut.
- Cum ar fi?
- Arie era extrem de bine pregătit când spunea că Iisus nu a fost Fiul lui Dumnezeu.
- Știu asta.
- A trebuit ca sfinţii părinţi să fie bine versaţi în teologie cu Arie.
- De ce?
- Fiindcă şi Arie ştia teologie.
- Nu ştiam asta.
- O simplă predică nu ar fi fost destul pentru ca Arie să fie combătut.
- De ce?
- Fiindcă şi Arie ştia să predice.
- Nu ştiu ce să spun.
- Oamenii să ştii că sunt plini de surprize.
- În ce sens?
- Te miră cum pot să abordeze unele probleme.
- Adică?
- Pot să fie foarte permisivi într-o direcţie.
- Și în alta să fie intransigenţi?
- Da.
- Cum ar fi?
- Uite am să îţi spun o poveste relatată de Fericitul Augustin.

[81] A se vedea Sfântul Paisie de la Neamţ, *Autobiografie şi vieţile unui sfânt urmate de aşezăminte şi alte texte* (Sibiu, 1025 reeditare).
[82] A se vedea Andrei Andreicuţ, *Mai aproape de Hristos* (Cluj-Napoca, 2016).

- Te ascult.
- Se spune că pe vremea când Roma era încă păgână senatul roman s-a adunat într-o sesiune extraordinară.
- Şi?
- Ne-am adunat aici pentru a discuta o problemă de actualitate, a început şeful senatului.
- Care? A întrebat un senator.
- Voi ştiţi că în panteonul nostru roman există 3000 de zei?
- Da.
- Ei bine azi ne-am adunat aici pentru a discuta de un zeu nou.
- Care?
- Este zeul creştinilor.
- Zeul creştinilor?
- Da.
- Nu am auzit de El.
- Este un zeu nou.
- Aha înţelegem.
- Ei bine sunt mai mulţi care au cerut ca să introducem şi pe zeul creştinilor în panteonul nostru roman.
- De ce nu?
- Dar este o mică problemă.
- Care?
- Acest zeu al creştinilor numai El trebuie să fie adorat şi venerat?
- Numai El?
- Păi cum aşa?
- Zeul creştinilor susţine că El este singurul care merită iubirea noastră.
- Aşa de mândru şi arogant este acest zeu?
- Da.
- Păi aşa nu se poate.
- Adică?
- Dacă zeul creştinilor nu poate să stea printre restul zeilor nu are rost să îl includem în panteonul nostru roman.
- Aşa este, au strigat restul senatorilor.
- În cele din urmă Hristos a fost respins de senatul roman pentru motivul că este prea mândru.
- Hahaha.
- De ce râzi?
- Nu îmi vine să cred.
- Eu îţi spun ce s-a întâmplat şi ce ne-a relatat Fericitul Augustin.
- Ştiu asta.
- Bine.
- Aşa de înapoiaţi erau senatorii romani?
- Se pare că da.
- Da oamenii pot păşii pe căi destul de ciudate.
- De acea avem nevoie de scrierile sfinţilor părinţi.
- Să ne fie un reper?
- Şi un exemplu.
- Despre cum trebuie să fim?
- Da.
- Sunt de acord.
- Acum mai eşti nelămurit?
- Nu.
- Mă bucur.
- La revedere.
- La revedere.[83]

[83] A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Din fericire avem mai multe scrieri ale sfinţilor părinţi care sunt cât se poate de variate şi care se adresează la o categorie mai mare de creştini şi chiar de monahi. Trebuie să ne găsim prin urmare cărţile duhovniceşti care ni se potrivesc. Sfântul Ignatie Briancianinov spunea: „fiecare să citească din Sfinţii Părinţi ceea ce se potriveşte cu felul său de viaţă. Pustnicul să-I citească pe Părinţii care au scris despre liniştire; monahul care vieţuieşte în chinovie, pe Părinţii care au scris povăţuiri pentru viaţa chinovială; creştinul care trăieşte în lume, pe Sfinţii Părinţi ce şi-au rostit poveţele pentru tot creştinul îndeobşte. Fiecare, în orice tagmă s-ar afla, să culeagă belşug de povăţuire din scrierile Părinţilor. Este neapărat trebuincioasă citirea potrivită cu felul de viaţă al fiecăruia. Altminteri, ne vom umple de gânduri chiar dacă sfinte, însă de neîmplinit cu fapta, care stârnesc o lucrare neroditoare doar în închipuiri şi în dorinţe; faptele cucerniciei care se potrivesc cu felul tău de viaţă îţi vor scăpa din mâini. Pe lângă faptul că vei deveni un visător sterp, gândurile tale, aflându-se în neîncetată împotrivire cu faptele, negreşit vor naşte tulburare în mintea ta, iar în purtarea ta, nehotărâre; iar această tulburare şi această nehotărâre sânt apăsătoare şi vătămătoare pentru tine însuţi şi pentru cei din jurul tău. Necitind după rânduiala cuvenită Sfânta Scriptură şi pe Sfinţii Părinţi, lesne te poţi abate de la calea mântuitoare în hăţişuri de netrecut şi prăpăstii adânci, ceea ce s-a şi întâmplat cu mulţi. Amin."[84]

Totuşi nu numai literatura duhovnicească este bună pentru suflet. La fel de bine li literatura laică aduce un aport în edificarea sufletului nostru. Sunt în acest sens mai mult opere nemuritoare care merită să fie citite şi care aduc evident multe benficii sufletului. „O capodoperă literară este o lucrare de literatură care este considerată a fi remarcabilă din punct de vedere al artei și tehnicii sale și este susținută cu mare respect ca o lucrare originală care trebuie citită și studiată. capodopera poate lua forma oricărei lucrări scrise, inclusiv o poezie, poveste scurtă, un joc sau un roman.

Capodoperele literare, cum ar fi piesele lui William Shakespeare, au structura și înțelesul care se aplică întregii omeniri și au supraviețuit trecerii timpului. De exemplu, "Hamlet" portretizează temeinic teme ce implică moartea și răzbunarea, care au recurs universal. Lucrările literare fac adesea un impact emoțional puternic asupra cititorului și influențează în modelarea literaturii mondiale."[85]

Este clar că de mai multe ori literatura pune în faţa noastră:

- conflictul psihologic,
- intriga socială,
- lupta dintre bine şi rău,
- problemele vieţii,
- iubirea,
- nemurirea sufletului
- sau riscurile existenţei.

Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre marile teme literare pe care le putem găsii în paginile marilor opere literare. „Cu toate acestea, multe dintre capodoperele literare sunt venerate mai mult în unele culturi decât altele. De exemplu, piesele lui Racine sunt considerate a fi capodopere literare în tradiția culturală franceză și sunt adesea predate în universitățile americane, dar ele nu pot avea aceeași valoare în alte culturi.

Grecii au dezvoltat un sistem de colectare a literaturii și formarea unei biblioteci de mari lucrări ale predecesorilor lor culturali. Cercetătorii din Vest au adoptat această practică de validare a lucrărilor care sunt considerate a fi cele mai bune și mai demne de a fi lăudate ca având o valoare artistică considerabilă. Aceste lucrări clasice sunt adesea predate în cursuri de științe umaniste la universități și în alte școli și sunt denumite canon literar."[86]

Pentru a ne motiva trebuie să ştim că literatura pune în faţa noastră mai mulţi eroi. Aceştia ajung să intre în mintea şi în sufletele noastră şi chiar să le hrănească prin:

- gânduri,
- sugestii,
- idei
- şi repere.

„Definiția eroului arhetipal este următoarea: personajul din poveste care este eroul mai puțin evident. În timp ce eroul clasic este cunoscut pentru faptele sale eroice, caracteristicile arhetipului eroului sunt subtile și

[84] Sfântul Ignatie Briancianinov https://invataturilesfintilorparinti.wordpress.com/2017/01/23/lectura-zilnica-a-unui-crestin/ (accesat pe 16.11.2022).
[85] https://ro.411answers.com/a/ce-este-o-capodopera-literara.html (accesat pe 17.01.2023).
[86] Idem.

adesea trecute cu vederea. Ei provin adesea dintr-o educație umilă, dar posedă caracteristici extraordinare care îi deosebesc. Ei pot fi adesea chiar un erou reticent, în timp ce clasicul este un erou dornic… Nu toți eroii sunt creați egali. Ar putea fi o persoană obișnuită cu abilități supraomenești sau puteri supranaturale, sau ar putea fi un antierou cu mândrie excesivă și fără un cod moral sau o busolă morală puternică. Tipurile de bază de eroi sunt cei care posedă calități pozitive și trebuie să depășească obstacolele de-a lungul poveștii."[87]

În acest sens trebuie să ştim că pentru a motiva de mai multe ori literatura se poate folosii de ficţiune. Chiar ştim de un gen literar care se cheamă ştiinţifico-fantastic şi care se foloseşte de imaginaţie pentru a ne converge mai multe idei sau concepţii. Dintre cei mai cunoscuţi eroi ficţionali din literatură amintim:

- Robinson Quixote,
- Sherlock Holmes,
- Robin Gud,
- Asole,
- Cenuşăreasa,
- Alice
- sau Pippi ciorap.[88]

Literatura trebuie să ştim că variază ca gen dar dincolo de aceste variaţii scopul ei este de a:

- educa
- şi a edifica

sufletul uman.

În acest sens cu toţii avem unul sau mai multe genuri literare pe care le iubim şi cu care ne identificăm. Sunt mai multe mari opere literare care au ajuns să fie ecranizate sau jucate în teatru. Aceasta fiindcă aceste opere ajung să conveargă un mesaj puternic care trebuie să fie mediatizat cumva.

Marii scriitori cu toţi au voit să facă o lume mai bună şi au ştiu că acest lucru poate să fie făcut numai prin muncă asiduă.

- Shakespeare,
- Goethe,
- Dante,
- Eminescu,
- Moliere,
- Cervantes
- sau Homer

cu toţii au lăsat în urma lor opere literare nemuritoare. Aceasta fiindcă ei au voit să facă o lume mai bună. Este posibil să faci o lume mai bună prin literatură? Experienţa de arată că da. Acest lucru poate să fie făcut cel puţin parţial.

Eroul literar de mai multe ori ajunge să se identifice cu cititorul. „Eroul modern din literatură este de obicei mai mult decât un erou clasic. Eroii moderni sunt personaje complexe care de obicei au defecte și probleme la care oamenii se pot referi. De obicei, ei nu merg în căutarea fizică; căutarea lor este mai degrabă una internă.

Eroul modern, în comparație cu un erou clasic, este mai mult un "mediu Joe" care se ocupă de problemele pe care le întâmpină toată lumea. Acestea pot fi conflicte personale sau interne, căutări filosofice pentru cunoaștere sau auto-descoperire, călătorii spre auto-împlinire sau fericire sau chiar căutări care implică acceptarea unui membru al familiei.

În general, eroii moderni nu au nici un fel de competențe sau abilități speciale, făcându-le din nou mai mult ca o persoană obișnuită. Eroul modern nu este super-eroul foarte asemănător lui Dumnezeu, cum ar fi Hercules, Beowulf sau Odysseus. Eroul modern este de obicei o persoană obișnuită cu probleme realiste."[89]

După cum se poate vedea în literatură au existat mai multe mode însă mai toate aceste lucruri au ajuns să fie unele care să scoată sufletul din:

- monotonie zilnică,
- din plictis,
- din toropeală

[87] https://www.storyboardthat.com/ro/articles/e/tipuri-de-eroi (accesat pe 17.01.2023).
[88] https://kjn.scrieunblog.com/articles/caracter-literar-eroul.html (accesat pe 17.01.2023).
[89] https://ro.411answers.com/a/ce-este-un-erou-modern-in-literatura.html (accesat pe 17.01.2023).

- şi din deprimare.

Sunt mulţi care chiar îi fac pe eroii literari din operele literare să prindă viaţă şi să vină în fiinţă prin faptul că ei ajung să creadă în ei. În acest mod se poate spune că sufletul uman este edificat şi înălţat. Oamenii au nevoie să citească despre ei chiar dacă acest lucru are loc prin intermediului eroilor literari. S-a spus că de fapt eroii literari suntem noi. Aceasta fiindcă eroii sunt aspiraţiile noastre cele mai:

- nobile,
- înalte
- şi curate.

În acest sens eroul literar devine un fel de *alter ego* sau mai bine spus un alt eu cu care ajungem să ne identificăm şi să fim cât se poate de familiari. Aceasta fiindcă avem nevoie să citim despre noi şi mai ales rezolvările la problemele cu care ne confruntăm. În acest sens un bun autor de literatură este unul care scrie despre noi oamenii simplii şi aspiraţiile noastre dar în aşa fel că ne face să fim un fel de spectatori şi să privim totul de la persoane a treia.

„Războiul sau aventura periculoasă este ocupația normală a eroului. El este înconjurat de semeni nobili și este mărinimos pentru adepții săi și nemiloși pentru dușmanii săi. Pe lângă priceperea sa în luptă, el este inventiv și priceput în multe meșteșuguri; el poate construi o casă, naviga cu o barcă și, dacă este naufragiat, este un înotător expert. Uneori, ca Ulise, este viclean și înțelept consilier , dar un erou nu este de obicei dat multă subtilitate. El este mai degrabă un om de acțiune decât de gând și trăiește după un cod personal de onoare care nu recunoaște nici o calificare. Răspunsurile sale sunt de obicei instinctive, previzibile și inevitabile. El acceptă provocarea și uneori chiar instanțele de dezastru. Așa spus cu chelie, al eroului etos pare simplă în raport cu standardele unei perioade mai târzii. El este copilăresc în lăudăroșenie și rivalitate, în dragostea pentru cadouri și recompense și în preocuparea pentru reputația sa. Uneori este prost și cap greșit, riscându-și viața - și viața altora - pentru fleacuri. Roland, de pildă, moare pentru că este prea mândru ca să sune din corn pentru ajutor atunci când este copleșit în luptă. Cu toate acestea, eroul exercită în continuare o atracție pentru cititorii sofisticați și rămâne un seminal influență în literatură."[90]

Ceea ce se poate vedea este că în antichitate mai toate operele literare erau despre zei nemuritori. Ei bine, începând cu evul mediu şi mai apoi cu modernitatea se poate vedea că accentul care pe omul simplu sau poate şi pe omul de excepţie însă totul ajunge să fie în limitele:

- umanului,
- ale firescului,
- ale naturalului
- şi ale omului de rând.

„Apariția eroilor în literatură marchează o revoluție în gândire care a avut loc atunci când poeții și publicul lor și-au îndreptat atenția de la zei nemuritori către oameni muritori, care suferă durere și moarte, dar în sfidarea acestui lucru trăiesc galant și pe deplin și creează, prin eforturi proprii, un moment de glorie care supraviețuiește în memoria descendenților lor. Ele sunt primele ființe umane din literatură, iar noutatea experiențelor lor are o perene prospețime."[91]

Ştim că în lumea noastră literatura este la mare căutare şi sunt din ce în ce mai mulţi care vor să scrie despre problemele omului şi rezolvări la ele. La fel de bine trebuie să ştim că literatura poate să mângâie sufletul uman după cum şi filozofie o face.[92]

Este evident că literatura pune sufletul în mişcare şi îl face să iese din:

- cotidian,
- perisabil,
- efemer
- şi trecător.

Iată de se poate spune că şi literatura este hrană pentru suflet. Aceasta fiindcă ea ajunge să fie una care să ne facă o lume mai bună şi mai frumoasă. Fie că este vorba de romane

- de dragoste,
- poliţiste,
- istorice,

[90] https://ro.gov-civ-guarda.pt/hero (accesat pe 17.01.2023).
[91] Idem.
[92] A se vedea Boethius, *Consolarea filosofiei* (Iaşi, 2011).

- de spionaj,
- de aventură
- sau de fantezie

ei bine nu există omul care să nu se fi identificat sau cel puţin să îi placă un anumit personaj literar. Aceasta fiindcă după cum am spus eroul literar este o metamorfoză a mai multor aspiraţii umane. Însă trebuie să ştim că deşi este pus la mai multe încercări grele, ei bine eroul literar trebuie să fie unul care să fie moral şi de partea binelui.[93]

Un elev a venit acasă supărat.

- Bine ai venit fiul meu, i-a spus tatăl.
- Bună tată.
- Cum a fost la şcoală?
- Ce întrebare este asta?
- Una normală.
- De ce vrei să ştii?
- Văd că nu eşti în apele tale.
- Aşa este.
- Şi?
- Este vorba de profesoare de literatură.
- Ce este cu ea?
- Ne cere prea mult.
- Cum aşa?
- Ne cere să citim cărţi.
- Şi nu îţi place să citeşti?
- Ba da.
- Şi atunci?
- Ne cere să citim cărţi care mie nu îmi plac.
- Înţeleg.
- De ce tată?
- Poate că ea crede că este bine pentru mine.
- Dar mie nu îmi plac cărţile pe care îmi cere ea să le citesc.
- Şi chiar ce îţi place ţie să citeşti?
- Nu ştii?
- Nu.
- Mi-au plăcut mult basmele pe care tu şi mama mi le-aţi citit când eram mic.
- Dar acum nu mai eşti mic.
- Ştiu asta.
- Poate ar trebuii să creşti?
- De ce nu ne dă profesoara să citim cărţi fantastice?
- Îţi plac?
- Da.
- Păi nu te opreşte nimeni să le citeşti.
- Ştiu asta.
- Şi atunci?
- La religie mi-au cerut să citesc Biblia.
- Şi nu vrei să o citeşti?
- Ba da.
- Şi atunci care este problema.
- Biblia este grea.
- Nu cred.
- De ce?
- Este o problemă de timp.
- Da?
- Da.

93A se vedea Adriana Ivonne Marinescu, *Tipul eroului în cultura română: de la stereotip la comportament politic* (Iaşi, 2009).

- Cum aşa?
- Până vei ajunge să îți placă Biblia.
- Nu înțeleg.
- Îți voi spune o întâmplare.
- Te ascult tată.
- Era un pictor foarte talentat.
- Cum a fost Grigorescu?
- Da.
- Şi?
- Şi ce şi-a spus el într-o zi?
- Ce?
- Ce ar fi să pictez un tablou cu Iisus?
- Şi l-a pictat?
- Da.
- Frumos.
- Într-o zi la el a venit un bun prieten.
- Şi ce mai faci dragul meu pictor.
- Bine.
- Mă bucur.
- Uite, acesta este ultimul meu tablou.
- Cu Iisus?
- Da.
- Foarte frumos.
- Mă bucur că îți place.
- Dar dacă că uit mai bine tabloul tău are un defect.
- Care?
- Iisus stă la o uşă şi bate în tabloul tău.
- Da. Aşa spune El că face în Biblie.
- Şi?
- Uşa la care bate Iisus nu are clanță?
- Corect.
- Păi cum?
- Uşa la care bate Iisus, este fără zăvor pe dinafară, căci ea este zăvorită pe dinăuntru. Iisus bate la uşă, şi aşteaptă să fie invitat. EI nu forțează uşa. El bate odată, şi dacă nu I-se deschide, bate a doua oară mai tare, şi dacă nici atunci nu I-se deschide, atunci bate a treia oară cu şi mai multă putere!
- Înțeleg tată dar ce legătură are cu citirea Bibliei?
- Iisus a scris Biblia pentru noi prin sfinții Săi însă ține de noi dacă voim să o citim şi să o înțelegem.
- Adică Iisus nu forțează pe nimeni?
- Nu fiul meu.
- Nu ştiam asta.
- Ştii acum.
- Tată să ştii că voi încerca să citesc şi eu Biblia mai cu luare aminte.
- Aşa să faci.
- Deşi este mai greu.
- Nu trebuie să te dai bătut.
- Aşa voi face.
- Şi la fel este şi cu literatura de la şcoală.
- Cum?
- Dacă profesoara ți-a dat-o înseamnă că este bună pentru tine.
- Oare?
- Da.
- Bine tată.
- O zi bună fiul meu.[94]

[94] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Ceea ce se poate vedea este că în zilele noastre a apărut şi o literatură creştină care vrea să aducă lumină peste mai multe evenimente din Biblie sau din viaţa creştină. Trebuie să ştim că în nici un fel creştinismul ortodox nu respinge literatura ci mai mult vrea să o ne facă să o iubim şi să o apreciem. De fapt atunci când mai multe teme creştin ortodoxe sunt preluate de literatură se nasc adevărate capodopere. Iată de ce noi creştinii ortodocşi trebuie să purtăm un dialog

- onest
- şi deschis

cu literatura de care ne putem folosii foarte mult.

CAPITOLUL 5

LITERATURA PĂCĂTOASĂ: EROTICĂ, PORNOGRAFICĂ, MAGICĂ ŞI HORROR, PIERZĂTOARE DE SUFLET

Sfântul Andrei Criteanul a folosit în Canonul său din Postul Mare o expresie foarte profundă: „eu însumi pe mine idol m-am făcut."[95] Ce vrea să însemne această expresie? Ei bine ea se referă la faptul că la fel cum păgânii din antichitate făceau idoli şi uitau de adevăratul Dumnezeu, la fel de bine şi omul de azi poate ajunge să se pună pe sine şi persoana sa mai presus de Dumnezeu. În alte cuvinte, dacă în mod normal centrul vieţii cuiva ar trebuii să fie Dumnezeu, ei bine se poate ajunge ca propria persoană să devină un idol sau mai bine spus un dumnezeu. Când eul devine un idol, el nu mai merge după Hristos. Aceasta fiindcă ajunge să şi facă numai voia lui şi să ţină cont numai de:

- poftele,
- dorinţele,
- plăcerile
- şi voia proprie.[96]

Ei bine această idolatrizare de sine a omului nu rămâne fără de consecințe şi în literatură. Aceasta fiindcă când într-un autor nu mai este:

- frică de Dumnezeu,
- noţiunea de păcat,
- moralitate
- şi standarde religioase

se poate spune că toate creaţiile literare vor avea de suferit.

Aşa se face că fiindcă trăim într-o lume de secol XXI care a moştenit din secolul XX obsesia pentru sex s-a ajuns în cele din urmă la un fel de

- exploatare,
- comercializare
- şi folosire

exacerbată a eroticului.

Cu privire la erotic trebuie să ştim că opiniile sunt împărţite. Aceasta fiindcă în limba greacă sunt unii care – fiindcă nu cunosc bine această limbă – cred că erotic înseamnă de fapt iubire. Ei bine trebuie să ştim că într-adevăr în greacă erotic înseamnă iubire dar nu este o iubire curată ci este o iubire murdară pe care de exemplu

- prostituatele o simt faţă de clienţii lor
- sau amanţii o simt în aventurile lor.[97]

Prin urmare nu trebuie să facem o confuzie între iubirea erotică şi iubirea curată care să spunem a existat între Romeo şi Julieta lui Shakespeare.

În acest sens ştim că în limba greacă există 4 termeni pentru iubire:

1. αγαπις (agapis) sau iubirea curată dintre mamă şi fii ei,
2. ερος (eros) sau iubirea pervertită dintre prostituate şi clienţii ei sau chiar dintre homosexuali,
3. φιλεω (file) sau iubirea dintre prieteni
4. στοργι (storghi) sau iubirea de patrie sau neam.

---

95 A se vedea Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul din Triod.
96 A se vedea Danion Vasile, *Dărâmarea idolilor* (Galaţi, 2002).
97 A se vedea Andres Nigren, *Eros şi agape . Prefaceri ale iubirii creştine* (Bucureşti, 2019).

Erosul este unul care este larg cultivat în zilele noastre când sunt şi reclame la şampanie care ne spun că a o şampanie poate să fie de fapt „preludiul unei aventuri." În acest sens în literatura erotică

- senzualul,
- trupescul,
- carnalul,
- fantezia erotică
- sau jocul seducţiei sexuale

sunt lucruri care îşi ating apoteoza.

Aşa se face că romanele erotice se vând în tiraje de milioane de exemplare în timp ce cărţile duhovniceşti avea ajung să fie deschise.

„În lumea clasică, dragostea erotică era denumită în general un fel de nebunie sau *theia mania* („nebunie de la zei"). Această pasiune a iubirii a fost descrisă printr-o metaforică și mitologică elaborată schemă care implică „săgețile iubirii" sau „săgețile dragostei", a căror sursă era adesea figura personificată a Eros (sau omologul său latin, Cupidon),[4] sau o altă zeitate (cum ar fi Zvon). Uneori s-a spus că sursa săgeților este imaginea frumosului obiect de dragoste în sine. Dacă aceste săgeți ar ajunge la ochii iubitului, atunci ar călători și le vor „străpunge" sau „răni" inima și le vor copleși cu dorință și dor (boala de dragoste). Imaginea „plăgii săgeții" a fost uneori folosită pentru a crea oximoroni și retorică antiteză cu privire la plăcerea și durerea ei."[98]

De ce să nu spunem aici că de fapt trăim într-o lume în care intrigile erotice sunt cât se poate de savurate şi de consumate de foarte mulţi cititori. Aceştia îşi hrănesc mintea cu imaginaţii păcătoase fiindcă este clar că literatura erotică este una păcătoasă. Trebuie să ştim că astfel de intrigi erotice au existat la fel de bine şi în păgânism în care mai mulţi zei dădeau dovadă de iubire erotică.

„Afrodita era geloasă pe frumusețea prinţesei muritoare Psyche, în timp ce bărbații își lăsau altarele sterpe pentru a se închina unei simple femei umane, așa că a poruncit fiului ei Eros, zeul iubirii, să-l facă pe Psyche să se îndrăgostească de cea mai urâtă creatură de pe pământ. În schimb, Eros se îndrăgostește de Psyche înseși și o îndreaptă spre casa lui. Liniștea lor fragilă este distrusă de o vizită a surorilor geloase ale lui Psyche, care îl fac pe Psyche să trădeze încrederea soțului ei. Rănit, Eros își părăsește soția, iar Psyche rătăcește pe Pământ, în căutarea iubirii ei pierdute. În cele din urmă, se apropie de Afrodita și îi cere ajutorul. Afrodita îi impune lui Psyche o serie de sarcini dificile, pe care este capabilă să le îndeplinească prin intermediul asistenței supranaturale.

După finalizarea cu succes a acestor sarcini, Afrodita cedează și Psyche devine nemuritor să trăiască alături de soțul ei Eros. Împreună au avut o fiică, Voluptas sau Hedone (adică plăcere fizică, fericire)."[99]

Avem aici o idilă erotică foarte populară în Grecia antică. Este clar că trebuie să ne dăm seama că erosul este unul care atrage oameni păcătoşi şi care:

- au renunțat,
- au abandonat
- şi care nu mai vor

să se lupte cu păcatul.

Nu are rost să îi dăm să citească din Biblie unui desfrânat fiindcă el nu va avea nici o tragere de inimă. La fel de bine mai trebuie să ştim că Biblia nu se citeşte cu forţa.

Este trist dar este un fapt pe care trebuie să îl evidenţiem: omul păcătos va crea o literatură păcătoasă. Lumea noastră de azi este invadată de romane cu temă erotică. Autorii de romane erotice de multe ori îşi folosesc

- talentul
- şi ingeniozitatea

în slujba demonului desfrânării.[100]

În acest sens nu trebuie să ne surprindă că în antichitate au existat chiar şi mituri cu caracter erotic. „În *Simpozionul* de Platon, Aristofan transmite un mit al originii ambelor heterosexual și homosexual dragoste. Eros paidikos, sau pederastia pedagogică, era cunoscută aparent de 200 de ani înainte de Platon. Inițial, potrivit lui Aristofan, fiecare ființă umană avea două capete, patru brațe și patru picioare, înainte ca Zeus să decidă să împartă fiecare persoană în două. După ce toată lumea a fost despărțită, fiecare jumătate și-a căutat cealaltă

[98] https://wikicro.icu/wiki/Eros_(concept) (accesat pe 17.01.2023).
[99] https://wikicro.icu/wiki/eros (accesat pe 17.01.2023).
[100] După Biblie în cartea lui Tobie demonul desfrânării se numeşte Asmodeu.

jumătate, pentru a se însănătoşi din nou. Unii oameni erau inițial pe jumătate bărbați și pe jumătate femei, iar când Zeus i-a împărțit au devenit bărbați și femei care căutau parteneri de sex opus. Unii oameni erau inițial exclusiv femei și se împărțeau în femei care căutau parteneri de sex feminin. Unii erau bărbați și se împărțeau în bărbați care căutau alți bărbați."[101]

Erosul se poate spune că după antichitate cel mai bine a răsărit în Renaşterea italiană când au fost mai mulţi care au venit cu mai multe creaţii artistice – printre care şi romane – în care se milita pentru sexualitate şi erotism. Evident că în această carte decenţa ne spune că nu trebuie să dăm detalii ci mai mult să ajungem să fim unii care să lăsăm contextul să vorbească.

Ştim că Renascentiştii au ajuns să picteze nuduri prin biserici. Aceasta fiindcă se considera că omul trebuie să trăiască paradiziac şi să lase la o parte toate inhibiţiile.

În zorii modernităţii ştim că erosul a ajuns să pătrundă şi în psihologie mai ales prin intermediul austriacului Sigmund Freud. „În lucrarea sa din 1925 „Rezistențele la psihanaliză", Freud explică faptul că conceptul psihanalitic de energie sexuală este mai potrivit cu platonica viziune a erosului, așa cum este exprimată în Simpozion, decât cu utilizarea obișnuită a cuvântului „sex", legată în primul rând de activitatea genitală. El îl menționează și pe filosoful Schopenhauer ca influență. Apoi continuă să-și confrunte adversarii pentru că au ignorat atât de mari precursori și pentru că și-au contaminat întreaga teorie a erosului cu o tendință *pansexuală*. El scrie în cele din urmă că teoria sa explică în mod firesc această neînțelegere colectivă ca fiind previzibila rezistență la recunoașterea activității sexuale în copilărie."[102]

Literatura erotică este o literatură care fără să fie conştientă de cele mai multe ori îl slujeşte pe demonul Asmodeu care ştim că este unul care este specializat în sexualitatea umană.

- Aventuri de o noapte,
- iubiri pătimaşe,
- flirturi erotice,
- descrieri senzuale
- sau un comportament libidinos

sunt cu toate prezente în literatura erotică dar şi în cea pornografică.

În literatura pornografică se ajunge la un cu totul alt nivel.

- Idile homosexuale,
- pasiuni lesbiene,
- orgii

şi multe altele sunt cu toate elemente ale literaturii pornografice care şi ea are milioane de cititori.

Prin aceste rânduri am voit să sesizăm pe cât mai mulţi cât de departe pot să meargă lucrurile şi cu se face că literatura dintr-o slujitoare a

- binelui,
- frumosului
- şi adevărului

a ajuns să întoarcă ierarhia valorilor cu susul în jos.

În literatura pornografică nu mai există nici un fel de moralitate ci totul este un hedonism cras şi grosier. Trebuie să ştim aceasta fiindcă sunt mai mulţi care se otrăvesc cu acest gen de literatură care trebuie să ştim că este nocivă pentru suflet fiindcă îi inspiră

- să facă
- şi să cultive

păcatul desfrânării.

„Antichitatea a trăit pornografia ca pură intensificare a plăcerii, ca aprofundare a perversiunii şi ca meserie (destul de onorabilă). Mamele cartagineze îi așteptau pe marinari pe plajă, oferindu-și trupul pentru ca, în felul acesta, să le facă zestre fiicelor. Grecii apelau la pederastie la modul paideic, pentru strângerea relațiilor dintre maestru și discipol. Hetairele, prostituate de lux, erau mai bine văzute decât metecii, veneticii. Sexul este împletit cu educația, cu rafinamentul. Romanii sunt fascinați de orgiastic. Măgarul de aur al lui Apuleius mustește de o sexualitate destrăbălată, intensificată de efectul "drogurilor". În Legile lui Platon Atenianul recomanda inițierea tinerilor în diverse plăceri, pentru a nu le cădea victime la vârsta cînd vor deține responsabilități politice. Intenția era tot una inițiatică - numai cunoscând excesul i te poți împotrivi. La romani, excesele sexuale,

[101] https://wikicro.icu/wiki/Eros_(concept) (accesat pe 17.01.2023).
[102] https://wikicro.icu/wiki/Eros_(concept) (accesat pe 17.01.2023).

gastronomice şi cruzimea sunt practicate cu un rafinament rămas de pomină. Un comunist chinez, personaj în Condiţia umană a lui André (Felix Nicolau, Mutaţia valorilor pornografice sau Lungul drum al pornografiei către literatura erotică) Malraux, propunea "sedarea" ofiţerilor duşmani (din Gomindan) cu ajutorul prostituatelor, întrucât numai aristocraţia romană a fost capabilă să dea curs tentaţiei şi, în acelaşi timp, să se concentreze asupra treburilor statului. Chestie de antrenament-rafinament care, ştim, i-a scos şi pe ei din competiţie, finalmente. (Felix Nicolau, Mutaţia valorilor pornografice sau Lungul drum al pornografiei către literatura erotică)."[103]

Doi călugări discutau într-o mănăstire.

- Și ce mai faci?
- Bine.
- Mă bucur.
- Dar de ce întrebi?
- Am o mare nedumerire.
- Care?
- Este bine că noi călugării nu facem copii?
- Da.
- De unde știm.
- Din mai multe locuri.
- Cum ar fi?
- Iisus ne spune că îngerii nu se căsătoresc și nici nu au copii.
- Da, îmi aduc aminte.
- Vezi?
- Și noi călugării îi urmă pe îngeri?
- Pe cât putem.
- Așa este.
- Acum ești lămurit?
- În mare.
- Bine.
- Nu știu de multe ori îmi este greu să fiu călugăr.
- Cine a spus că ești ușor să fi călugăr?
- Este greu nu?
- Da.
- Pe lângă faptul că nu pot avea copii îmi este greu că trebuie să fiu sub ascultare.
- Știi de ce?
- Fiindcă Adam și Eva au căzut din neascultare?
- Așa este.
- Lucrurile nu par de multe ori ceea ce sunt.
- În călugărie?
- Da.
- Asta așa este.
- Și ce este de făcut?
- Trebuie să fi mai atent.
- Oare?
- Da.
- Cum?
- Să nu ajungi să judeci la prima impresie.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă te poți înșela.
- Așa este.
- Uite ca să mă fac mai înțeles îți voi spune o întâmplare.
- Te ascult.

103 https://atelier.liternet.ro/articol/9416/Felix-Nicolau/Mutatia-valorilor-pornografice-sau-Lungul-drum-al-pornografiei-catre-literatura-erotica.html (accesat pe 17.01.2023).

- În vechime Sfântul Efrem Sirul avea un prieten pe nume Iulian.
- Nu am auzit de el.
- Într-o zi Sfântul Efrem a observat ceva ciudat la cărțile lui prietenului său Iulian.
- Ce?
- Din toate cărțile lui de rugăciune și cele duhovnicești era șters numele de Iisus.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Îți voi spune.
- Ascult.
- Sfântul Efrem l-a întrebat pe prietenul lui Iulian:
- De ce numele de Iisus este șters din toate cărțile tale?
- Fiindcă eu Îl iubesc pe Iisus.
- Nu se vede.
- Ba da.
- Cum?
- Pentru nimeni nimic nu este mai de preț decât Iisus.
- Și?
- Când mă rog sau citesc despre El îmi curg lacrimile.
- Așa și?
- Aceste lacrimi cu timpul au ajuns să șteargă numele lui Iisus.
- Înțeleg.
- Mă bucur.
- Eu credem că ai ceva împotriva lui Iisus.
- Nu în nici un caz.
- Bine, acum știu adevărul a spus Sfântul Efrem.
- Frumoasă povestea.
- Deci care este morala ei?
- Că de multe ori aparențele înșeală?
- Vezi?
- Trebuie să recunosc că eu de multe ori judec oamenii după aparențe.
- Nu este bine.
- Acum devin conștient de asta.
- Toate la timpul lor.
- Trebuie să fie mai atent, mult mai atent.
- Cum să nu.
- De multe ori îi judec pe oameni după modul în care se îmbracă.
- Nu este bine.
- Trebuie să îi judec după sufletul lor nu?
- Da.
- Și cum să fac asta?
- Să stai mai mult de vorbă cu ei.
- Așa am să fac.
- Așa să faci.
- A fost foarte bună discuția asta cu tine frate.
- Mă bucur.
- Trebuie să mai discutăm și pe viitor.
- Așa vom face.
- La revedere.
- Domnul să fie cu noi.
- Amin.
- Amin

Cei doi călugări au plecat fiecare la ascultarea sa.[104]

---

[104] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

După cum am spus nu trebuie să vedem lucrurile numai la suprafaţă şi să le judecăm numai după aparenţe. Trebuie să fim unii care să mergem mai profund în analiza lor. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că în acest mod ne vom da seama că literatura pornografică este nocivă şi distrugătoare de suflet. Mai ales cei tineri se simt tentaţi să o citească şi să o consume.

„Marchizul de Sade este cel care asociază plăcerii durerea, abandonului extaziat violul. Regimul de carceră favorizează imaginarul pervers. O nouă pornografie ia fiinţă, întrucât este abordată la modul sistematic. Decadenţii rafinaţi ai sfârşitului de secol XIX adaugă la deja experimentatele abordări hedoniste şi sadomasochiste variantele alternative. Ultimei mari răbufniri puritane îi va cădea victimă Oscar Wilde, închis pentru pornografie, ceea ce va duce la moartea lui civilă, apoi la cea fizică. Verlaine şi Rimbaud au scăpat mai uşor. Simbolismul a valorificat senzaţia în defavoarea sentimentului proslăvit de romantici. În secolul al XIX-lea demitizările sunt urmate rapid de remitizări. Victor Hugo a pus boneta roşie pe Bastilia vocabularului poetic, scriitorii victorieni au avut grijă să o dea jos de acolo. Émile Zola este fascinat de tarele ereditare şi chiar sexualitatea îi apare ca fiind grevată de pulsiuni instinctuale patibulare. Cum se întâmplă adesea, femeile sunt cele capabile să înfrunte ipocrizia generală. O fac George Sand şi George Eliot, mai mult în biografie decât în bibliografie, ce-i drept. (Felix Nicolau, Mutaţia valorilor pornografice sau Lungul drum al pornografiei către literatura erotică) .”[105]

Ceea ce putem vedea este că în mai toate ţările lumii la ora actuală există literatură magică. În acest sens fie că vorbim de

- Harry Potter,
- Stăpânul inelelor,
- Hobbitul,
- Materiile întunecare,
- Doctor Strange,
- Tozgrec,
- Urzeala tronurilor,
- Assassin Creed: revelaţii

şi multe altele trebuie să ştim că în literatura noastră de azi se poate vedea că magia este o temă literară din ce în ce mai frecventă. Aceasta ca să nu mai vorbim de cinematografie unde sunt mai multe producţii cinema cu magie în ele.

Magia este o temă care în literatură fascinează pe mulţi. Sunt în acest sens mai multe romane care exploatează la maxim tema puterilor întunericului care trebuie să ştim că sunt unele care atrag foarte mult. „Magia era practicată pe scară largă în lumea antică, realitate susținută de dovezi arheologice şi textuale abundente. Ceea ce este fascinant atunci când le examinăm este dihotomia dintre practicantii de facto şi stereotipurile literare:în vreme ce documentația şi arheologia o indică drept ocupație masculină, reprezentările literare se îndreaptă către transformarea femeilor în stăpânele magiei. De la vrăjitoarea lui Homer, Circe, care este experta în transformarea celorlalți – metamorfoza oamenilor lui Odysseu în porci – la extravaganta Medea sau cotoroanțele lui Horațiu, magia din literatura antică le este atribuită femeilor.”[106]

Prin urmare nu greşim dacă spunem că de mai multe ori literatura

- a făcut reclamă,
- a promovat
- şi a susținut

magia.

În acest sens tema vrăjitorului apare de mai multe ori în literatură şi se pare că a câştigat destul de mulţi cititori care vor să ştim mai multe despre magie. Magia în acest sens trebuie să ştim că ajunge să seducă prin intermediul creaţiilor literare. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care consideră că de fapt nu este nimic rău cu magia fiindcă ea:

- face bine,
- ajută omul,
- susţine aspiraţiile omului,
- este benefică
- şi motivează.

105 https://atelier.liternet.ro/articol/9416/Felix-Nicolau/Mutatia-valorilor-pornografice-sau-Lungul-drum-al-pornografiei-catre-literatura-erotica.html (accesat pe 17.01.2023).

106 https://historia.ro/sectiune/general/magia-printre-preocuparile-favorite-ale-anticilor-586666.html (accesat pe 18.01.2023).

După cum am spus trebuie să fim conştienţi că magia în literatură este un lucru obişnuit în lumea noastră şi are mulţi adepţi care vor să afle aventurile şi peripeţiile marilor vrăjitori din aceste romane. Vrăjitorii şi necromanţii în acest sens se poate spune că prin literatură ajung să fie:

- populari,
- celebrii,
- exemple
- şi modele de urmat.

Este evident că literatura cu temă magică este una care este pierzătoare de suflet sau mai bine spus păcătoasă. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că magia este una care operează cu puterea demonilor. Evident că în vrăjitorie ei nu sunt numiţi demoni ci:

- spirite,
- forţe astrale,
- maeştrii iluminaţi
- sau zei.

Totuşi nu trebuie să avem nici o îndoială, demonii sunt cei prin care toate magiile au loc.[107]

Ei bine este evident că nu prea avem ce să le facem celor care scriu romane cu temă magică însă există ceva pe care noi îl putem pune în aplicare: să nu citim aceste romane care sunt otravă pentru suflet.

„Magia ficţională poate sau nu poate include un sistem magic detaliat, dar nu este ceva străin de autori să omită detalii sau explicaţii despre anumite limitaţii sau pentru a ţine ritmul sau alte scopuri fiindcă este posibil ca magia să fie mai mult un lucru de convenienţă pentru autor mai mult decât o unealtă pentru caracter."[108]

Evident că nu trebuie să exagerăm şi să credem că simplul fapt că mai multe edituri ajung să tipărească aceste romane magice înseamnă că mai toată lumea le va citii. Nu trebuie să ne credem acest lucru însă trebuie să fim conştienţi că vor fi mai mulţi

- naivi,
- creduli
- şi oameni slabi de înger

care vor ajunge să cumpere şi să citească aceste cărţii. Unii chiar se vor otrăvii cu otrava lor. Aceasta fiindcă nu ai cum să nu te arzi dacă de joci cu focul.

De cele mai multe ori romanele magice ne sunt prezentate de edituri ca

- aventuri,
- ieşire din monotonia cotidianului,
- o altă lume
- şi o viziune diferită asupra realităţii.

Acesta fiindcă trebuie să ştim că omul modern poate să fie uşor minţit dacă se folosesc cuvintele şi sintagmele potrivite.

„Magia există și în lumea modernă în forme din cele mai distincte: o regăsim în filme, în cărți, reprezentată în pictură, practicată de cei care cred în magia albă sau în magia neagră, dezbătută în marile universități când vine vorba de credințele și practicile din alte timpuri. A fost parte din cultura universală încă din vremuri străvechi, iar ceea ce azi se păstrează, chiar dacă o privim cu ochii rațiunii, vine din fascinația din trecut față de magia în care în urmă cu sute de ani se credea cu tărie.

Chiar și filozofii și sociologii sunt de acord: magia va continua să existe în viețile noastre sau, mai degrabă, fascinația noastră pentru magie, din mai multe motive: avem nevoie să credem în ceva dincolo de puterea noastră de înțelegere, ceva care să ne hrănească mirarea, uluirea, curiozitatea. Mai apoi, chiar și la vârsta adultă, retrăim o parte din inocența și naivitatea copilăriei lăsându-ne să alunecăm în fascinanta lume a magiei din literatură. Necunoscutul ne încântă, straniul ne trezește simțurile. Realitatea e că nu ne putem abține și chiar și cei mai raționali dintre noi își pot pune semne de întrebare în fața unor „dovezi" de magie sau se pot lăsa furați de o carte excelentă în care magia e pe primul loc."[109]

La fel de bine nu trebuie să trecem peste faptul că sunt mai multe poveşti pentru copii în care magia este puternic folosită şi pusă în evidenţă. Aceasta fiindcă este această magie care ajunge să fie crezută de copii care ştim că nu sunt maturi: „poveștile pentru copii abundă în personaje magice sau în obiecte magice folosite cel mai

---

[107] A se vedea Radu Cernătescu, *Literatura luciferică: o istorie ocultă a literaturii române* (Editura Cartea românească, 2010).
[108] https://en.wikipedia.org/wiki/Magic_in_fiction (accesat pe 18.01.2023).
[109] https://www.librarul.ro/blog/despre-magie-in-literatura-pentru-copii.html (accesat pe 18.01.2023).

adesea pentru a-l ajuta pe erou să se salveze, să salveze pe altcineva și să ajungă cu bine la destinație. Magia în literatura pentru copii este prezentă în toate țările și izvorăște din poveștile spuse în urmă cu sute de ani ajungând până în literatura de azi, infuzată cu volume întregi despre magie în lumea modernă și nu numai (Harry Potter și Cronicile din Narnia sunt două exemple remarcabile, dar și cele mai multe basme autohtone, de la „Prâslea cel Voinic și Merele de Aur” până la „Povestea lui Harap-Alb”). De cele mai multe ori, în literatura noastă, eroul nu are puteri magice, ci obține sau primește diferite obiecte magice care îl ajută de-a lungul călătoriei sale: în „Fata babei și fata moșneagului”, cele două fete se întâlnesc, pe rând, cu un păr plini de omizi care vorbește și care le roagă să îl curețe, cu un cuptor dezlipit care însă va coace singur plăcinte la drumul lor de întoarcere, cu o fântână abandonată și secată care va oferi două cupe de argint, cu o cățelușă cu salbă de aur la gât, toate înzestrate cu puterea de a glăsui). Fie că vorbim de o perie care, aruncată în spate, se transformă într-o pădure care ar trebui să o oprească pe zgripțuroaică, fie că avem o oglindă fermecată sau văi ale uitării și plângerii și pantofiori roșii vrăjiți („Vrăjitorul din Oz”), literatura universală și cea autohtonă au nenumărate elemente magice care fac din poveste o extraordinară călătorie.”[110]

O ultimă literatură păcătoasă trebuie să ştim că este literatura horror. Sunt mai multe romane horror care trebuie să ştim că în sine au teme satanice. În aceste romane putem să întâlnim mai multe lucruri înfiorătoare:

- vampiri,
- vârcolaci,
- zombii,
- monştrii,
- extratereştrii groteşti,
- monştrii,
- demoni
- sau pe satan însuşi.

Nu greşim dacă spunem că literatura horror este o literatură satanică fiindcă operează cu elementele fantastice ale diavolului. Autorii de literatură horror sunt persoane

- cu imaginaţie bolnavă,
- adepţi ai răului,
- suciţi la minte
- şi netoţi.

Aceasta fiindcă nu ai cum să faci din monştrii eroi literari. Totuşi acest lucru are loc şi este bine să fim conştienţi de el ca să ştim în ce lume trăim.

„**Literatura de groază** (sau *literatura horror*) (engleză *Horror fiction*) este un gen de literatură, care este destinată sau are capacitatea de a speria cititorii săi, de a induce sentimente de groază și teroare. Povestea poate fi supranaturală sau non-supranaturală. Genul are origini antice, care au fost reformulate în secolul al XVIII-lea ca horror gotic, odată cu publicarea lucrării *Castle of Otranto (Castelul din Otranto)* (1764) de Horace Walpole.”[111]

Trebuie să ştim că după cum sunt autori bolnavi mintal care scriu cărţi horror la fel de bine sunt şi cititori horror care se bucură să citească acest fel de literatură. În literatura horror trebuie să ştim că:

- teroarea,
- oroarea,
- dezgustul,
- frica,
- angoasa
- nesiguranţa,
- monstruosul
- şi macabrul

sunt lucruri cât se poate de fireşti şi de naturale.

Este evident că nu are cum să nu ne îngrijoreze această literatură care trebuie să ştim că este una care face multe victime printre cititorii ei fiindcă ajunge să îi strice sufleteşte. Nu ai cum să nu ai un suflet bolnav dacă citeşti şi savurezi romane horror.

Este adevărat că nu sunt mulţi care citesc literatură horror dar trebuie să ştim şi să fim conştienţi că acest gen literar există şi sunt mulţi care sunt interesaţi de el. În acest sens trebuie să ştim că vampirii nu sunt o

110 Idem.
111 https://ro.wikipedia.org/wiki/Literatur%C4%83_de_groaz%C4%83 (accesat pe 18.01.2022).

născocire a magiei ci sunt produsul literaturii. Vampirii au ieşit din mintea sucită a irlandezului Bram Stoker care în 1897 a scris un roman numit Dracula în care personajul este un vampir. „**Poveştile horror**, fie că este vorba de cărţi, filme, jocuri video, benzi desenate, ritualuri asociate unor sărbători, cu rădăcini adânci în antichitate, în folclorul diverselor popoare, cu **personaje specifice, precum fantome, demoni, vrăjitoare, vârcolaci, vampiri, zombi** etc., care induc sentimente de spaimă, de repulsie, dezgust, se bucură de o popularitate constantă (inclusiv în rândul copiilor), chiar accentuată în epoca modernă, dacă avem în vedere că cele mai vândute cărţi în secolul în care trăim aparţin acestui gen."[112]

Doi filologi discutau într-o zi.

- Dragul meu fiindcă tot ne-am întâlnit…
- Ce este?
- Aşa vrea să discut cu tine o problemă.
- Ce problemă?
- Una care mă frământă de mai multe vreme.
- Te ascult.
- Noi suntem oameni care ne-am dedicat viaţa literelor.
- Aşa este.
- Deci literatura este viaţa noastră.
- De acord.
- Ce părere ai de literatura păcătoasă?
- Sincer?
- Da.
- Ştii proverbul: nu există pădure fără uscături?
- Da.
- Ei bine ea se potriveşte foarte bine literaturii păcătoase.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Nu putem să condamnăm toată literatura universală fiindcă sunt şi uscături în pădure.
- Bine spus.
- Vezi?
- Dar această literatură păcătoasă are mulţi adepţi.
- Nu este problema noastră.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă şi în literatură există principul libertăţii?
- Adică?
- Ai auzit de liber arbitru?
- Da.
- Omul este creat cu libertatea de a alege.
- Şi?
- Nu poţi oprii un om cu forţa de la rău dacă asta a ales.
- Sunt de acord.
- Deci la fel de bine oamenii sunt liberi şi cu literatura.
- Acum îmi dau seama.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Sunt şi multe lucruri bune în literatură.
- Aşa este.
- Oamenii pot să afle multe lucruri bune din marile opere literare.
- Sunt de acord.
- Uite că tot vorbim de literatură.

112 https://destepti.ro/povestile-horror-de-ce-ii-fascineaza-pe-oameni-o-placere-catharctica-de-la-ritualuri-si-sarbatori-pagane-la-fictiunea-moderna-si-la-distractii-mondene/ (accesat pe 18.01.2023).

- Da?
- Zilele astea am aflat ceva inedit.
- Ce?
- Este vorba despre Sfântul apostol Pavel.
- Cel care s-a convertit pe drumul Damascului?
- Da.
- Şi ce ai aflat?
- Cum poate cineva să îşi dea seama că Sfântul apostol Pavel l-a iubit enorm pe Iisus?
- Cum?
- Ştii că el a scris 14 epistole?
- Nu.
- Ei bine de câte ori foloseşte numele de Iisus în epistole?
- De câte ori?
- De 219 ori.
- Aşa de mult?
- Da.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- De câte ori crezi că foloseşte Sfântul apostol Pavel numele de Hristos în epistolele sale?
- De câte ori?
- De 400 de ori.
- Foarte mult.
- Aşa este.
- Îmi dau seama că nu trebuie să îi băgăm pe autori în aceiaşi oală.
- Aşa este.
- Unii sunt însă oameni care instigă la rău.
- Pentru asta avem critici literari.
- Care să îi taxeze?
- Da.
- Dar mulţi continuă să scrie prostii chiar şi după ce sunt taxaţi.
- Asta este cu totul altă problemă.
- Adică?
- Nu ai ce să faci cu un porc care iubeşte mocirla.
- În ce sens?
- Dacă iei un porc din mocirlă şi îl speli şi îi spui să nu se mai arunce în mocirlă crezi că ascultă?
- Nu.
- Ei vezi aşa este şi cu autorii reprobabili.
- Cum?
- Sunt mulţi care sunt incorijibili.
- Poate aşa este.
- Sigur aşa este.
- Nu ştiu ce să spui.
- Dragul meu, răul se poate manifesta şi literar.
- Sunt conştient de asta.
- Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că toată literatura este un mare eşec.
- Nu, nu este.
- Păi vezi?
- A fost tare folositoare această conversație.
- Mă bucur.
- Și eu.
- La revedere.
- La revedere.

Cei doi filologi au plecat pe drumul lor.[113]

---

[113] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Ceea ce am voit să clarificăm în acest capitol este că în lumea noastră există o literatură păcătoasă care este otravă pentru suflet. Sunt mulţi care iau din această otravă şi de multe or ajung dependenţi de ea. În sens creştin ortodox a citii cărţi pornografice, erotice, magice, oculte sau de groază (horror) trebuie să ştim că este un păcat şi iată de ce trebuie să stăm departe de această literatură nocivă. Trebuie să fim unii care să ştim ce să alegem şi ce să citim fiindcă dacă nu facem acest lucru vom avea numai de pierdut. Este o posibilitate pe care trebuie să o folosim fiindcă ne este benefică. Nu trebuie să credem că tot ceea ce

- se scrie
- şi se publică

în literatură este bun şi benefic pentru noi.[114]

CAPITOLUL 6

LITERATURA ERETICĂ: NERECOMANDATĂ CELOR NEÎNDUHOVNICIŢI ŞI ÎNCEPĂTORI ÎN CELE DUHOVNICEŞTI

Atunci când vorbim de *literatura eretică* trebuie să ştim că nu ne referim prea mult la romanele eretice ci mai mult la cărţile eretice. Aceste cărţi sunt unele care inundă lumea noastră. De la Turnul de Veghe al Martorilor lui Iehova la Biblia eretică a lui Cornilescu, trebuie să ştim că ereticii sunt cât se poate de productivi în munca lor.

- Se scriu cărţi,
- se scriu studii,
- se publică reviste
- şi se tipăresc broşuri

toate cu conţinut eretic.[115]

După cum ne spunea părintele Ilie Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria din România există un gen de draci care sunt specializaţi în erezii. Tot ceea ce fac aceşti draci este să creeze cât mai multe

- erezii,
- dogme false,
- învăţături de credinţă eronate
- şi capcane religioase

pentru cei care nu sunt bine instruiţi în viaţa duhovnicească.

Ceea ce ne spune creştinismul ortodox este că Dumnezeu poate să fie cunoscut dar nu

- oricum,
- în orice mod
- şi în orice situaţie.

Autorul Epistolei către Diognet spunea: „cine dintre oameni a ştiut că este Dumnezeu, înainte de venirea Lui? Sau poţi primi cuvintele deşarte şi prosteşti ale acelor filosofi, pe cuvântul cărora se pune atâta preţ? Unii din ei au spus că Dumnezeu este foc - au numit focul Dumnezeu, că în foc au să meargă! alţii au spus că este apa, iar alţii, alta din stihiile create de Dumnezeu. Dacă ar fi primite aceste învăţături, s-ar putea spune la fel că fiecare din celelalte creaturi este Dumnezeu."[116]

Se poate vedea că pe parcursul timpului oamenii au ajuns să Îl identifice pe Dumnezeu cu materia:

- foc,
- apă,
- pământ
- sau aer

au fost cu toate divinizate de antici mai ales. Se ştie că unii greci antici credeau că soarele este de fapt un zeu care ziua luminează şi noaptea merge să se culce.

Păgânii se poate spune că cu toţii au fost eretici şi nu numai atât fiindcă ei au fost şi blasfematori. Ei au venit cu dumnezei (zei) care le conveneau şi care nu îi criticau pentru:

- imoralitate,
- păcat,

---

[114] A se vedea Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române* (Iaşi, 2017).
[115] A se vedea Radu Teodorescu, *Se vor mântuii ereticii? Un răspuns după sfinții părinți ai Bisericii Creştin Ortodoxe* (Cugir, 2020).
[116] Epistola către Diognet, cap. 8, în PSB, voi. 1, P- 415.

- patimi,
- răutate
- sau viclenie.

Ceea ce se poate vedea este că în istoria dramatică a religiilor deşi la început Dumnezeu l-a creat pe om „după chipul şi asemănarea Sa" ei bine în istorie omul a voit să îşi creeze un dumnezeu după chipul şi asemănarea omului. Adică un Dumnezeu care să fie

- pe placul
- şi pe gustul

omului.

Cu privire la faptul că Dumnezeu nu poate fi văzut dar totuşi este înţeles Sfântul Teofil al Antiohiei spunea: „(...) toţi cred că este un împărat pământesc, deşi nu-i văzut de toţi; dar toţi îl cunosc prin legile şi hotărârile lui, prin dregătorii şi puternicii lui slujbaşi, prin statuile lui. Pe Dumnezeu nu vrei tu să-L cunoşti oare prin lucrurile şi puterile Lui?"[117]

Prin urmare este evident că Dumnezeu poate să fie cunoscut însă ceea ce trebuie să ştim este că sunt două categorii de eretici:

1. eretici care sunt mândrii şi cred că opiniile lor sunt mai importante decât dogmele tradiţionale
2. şi eretici care sunt neştiutori şi care creează erezii fără să fie conştienţi că greşesc.

Totuşi cei mai mulţi eretici sunt din prima categorie.

- Mândria,
- orgoliul,
- egocentrismul,
- fala
- şi slava deşartă

sunt unele care îi motivează pe eretici să continue pe drumul lor.

Este clar că ereziile ajung să îmbolnăvească însă ceea ce trebuie să ştim este că prin ajutorul lui Dumnezeu ne putem vindeca de ele şi de alte boli ale sufletului. Tot Sfântul Teofil al Antiohiei spunea: „de Acest Dumnezeu vorbeşti, omule! Duhul Acestuia îl respiri, şi pe Acesta nu-L cunoşti! Iar aceasta ţi s-a întâmplat din pricina orbirii sufletului tău şi din pricina împietririi inimii tale (Efes. 4, 18). Dar, dacă vrei, poţi să te vindeci. Dă-te pe mâna doctorului şi-ţi va opera ochii sufletului şi ai inimii.

- Cine-i doctorul?

- Dumnezeu, Cel ce vindecă şi dă viaţă prin Cuvântul şi înţelepciunea Sa. (...) Dacă înţelegi acestea, omule, şi dacă trăieşti curat, cuvios şi drept, poţi vedea pe Dumnezeu. Dar, înainte de toate, să premeargă în inima ta credinţa şi frica de Dumnezeu. Atunci vei înţelege acestea, când vei lepăda ceea ce este muritor şi vei îmbrăca nestricăciunea (I Cor. 15, 53-54; II Cor. 5, 4), atunci vei vedea după vrednicie pe Dumnezeu. Că Dumnezeu înviază nemuritor trupul tău împreună cu sufletul.

Atunci, ajungând nemuritor, vei vedea pe Cel nemuritor, dacă acum vei crede în El."[118]

Cărţile eretice de mai multe ori ne seduc:

- au titluri interesante,
- teme atractive,
- subiecte de actualitate,
- problematici bine gândire
- şi de multe ori erudiţie.

Totuşi dacă vom sta mai mult şi vom studia vom vedea că acestor cărţi le lipseşte un lucru fundamental: *duhul creştin ortodox*.

Duhul creştin ortodox este un lucru care ajunge să fie trăit după mai mulţi ani de experienţă creştin ortodoxă. Este vorba de un duh care ne face să ştim că mila lui Dumnezeu are un rol important în viaţa noastră sufletească. La eretici nu vom găsi prea multe lucruri despre mila lui Dumnezeu care ştim că au scos din rugăciunile lor sintagma creştin ortodoxă Doamne miluieşte.

Tertulian spunea în acest sens: „pe Dumnezeu orice meşteşugar de rând dintre creştini L-a descoperit, îl arată şi altora şi, prin felul său de viaţă, mărturiseşte tot ceea ce filozofii caută cu privire la Dumnezeu, deşi

[117] Teofil al Antiohiei, *Trei cărţi către Autolic*, Cartea întâi, V, în PSB, voi. 2, p. 377.
[118] Teofil al Antiohiei*, Trei cărţi către Autolic*, Cartea întâi, VII, în PSB, voi. 2, pp. 378-379.

Platon declară că nu poate fi cunoscut uşor creatorul universului, şi chiar dacă ar putea fi cunoscut, este greu a-L explica la toată lumea."[119]

Prin urmare se poate vedea că pentru Platon doar filosofii ajung cumva să Îl cunoască pe Dumnezeu fiindcă El nu poate să fie explicat pentru toată lume şi pe înţelesul tuturor. Ei bine ereticii sunt cât se poate de darnici în a ajunge

- să Îl cunoască
- şi să Îl explice

pe Dumnezeu.

Tot ceea ce trebuie să faci este să ajungi să citeşti cărţile eretice ale sectanţilor şi vei ajunge să Îl cunoşti deplin şi total pe Dumnezeu. Cărţile eretice după cum ne spunea părintele Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria sunt unele care au incluse în ele silogismele diavolilor (a diavolilor teologi arhiconi) care vin cu tot felul de răstălmăciri la spusele lui Iisus şi a profeţilor.

Adevărate cunoaştere a lui Dumnezeu este una care vine curăţia inimii noastre, după cum spunea Tertulian: „învăţătura noastră vine din înţelepciunea lui Solomon, care ne-a învăţat că Domnul trebuie căutat numai întru curăţia inimii noastre (Fapte 5, 12; Înţel. Sol. 1, 1 sq.)."[120]

Mai este un lucru care ne spune că ereticii de cele mai multe ori ajung să facă voia demonilor. Care? Este vorba de faptul că trebuie să ştim că ereticii sunt unii care deşi se numesc pe sine creştini nu mai vor să meargă cu restul creştinilor. Ei sunt unii care ajung:

- să se individualizeze,
- să se singularizeze,
- să se particularizeze
- şi să ţină cont numai de propria lor opinie.

Cum se poate să spui că eşti creştin dacă tu

- te crezi mai bun,
- mai deştept,
- mai credincios
- şi mai iluminat?

Evident că acestea nu sunt semnele unui creştin adevărat. Aceasta fiindcă odată ce intră sub sfera de influenţă a demonilor (arhiconi) ereticii devin

- mândrii,
- orgolioşi
- şi plini de sine.

De multe ori ei sunt chiar mai presus de sfinţii apostoli şi de restul sfinţilor.

De fapt trebuie să ştim că cei mai mulţi eretici nu Îl caută sincer pe Dumnezeu. Tot Tertulian spunea: „cine cunoaşte pe Dumnezeu fără Hristos? Cine-L caută pe Hristos fără Duhul Sfânt?"[121]

Pentru mai mulţi eretici trebuie să ştim că religia şi Biserica lui Hristos sunt asemenea politicii. Ştim că în politică dacă nu îţi place un partid te poţi muta după bunul plac la un alt partid politic. Sunt şi aici în zilele noastre din ce în ce mai mulţi care condamnă acest lucru şi consideră că este vorba de „traseism politic."

Sectele din zilele noastre sunt ca un fel de partide care se luptă câştige cât mai multe electorat. Iată cum sectele ne fac prin cărţile lor oferte generoase prin care ni se spune

- cât de frumoasă,
- cât de bună
- şi cât de minunată

va fi viaţa noastră dacă vom alege secta lor.

Să fie lucrurile chiar aşa? În nici un caz. Aceasta fiindcă este bine să ştim că iubirea de Dumnezeu nu este asemenea unei competiţii politice dintre mai multe partide. Iubirea de Dumnezeu înseamnă unitate şi unire şi nu diviziune şi individualism. Clement Alexandrinul spunea: „cu cât iubeşte cineva mai mult pe Dumnezeu, cu atât mai mult pătrunde înlăuntrul lui Dumnezeu."[122]

Cărţile eretice trebuie să ştim că de cele mai multe ori se bazează pe principiul seducţiei. Sunt de exemplu mai mulţi care au ajuns să treacă la martorii lui Iehova fiindcă în cărţile acestora au găsit

---

[119] Tertulian, *Apologeticul,* XLVI, în PSB, voi. 3, p. 101.

[120] Tertulian, *Despre prescripţia contra ereticilor*, VII, în PSB, voi. 3, p. 143.

[121] Tertulian, *Despre suflet*, I, în PSB, voi. 3, p. 262.

[122] Clement Alexandrinul, *Care bogat se va mântui?,* 27.5, în PSB, voi. 4, p. 53.

- desene frumoase
- şi ceea ce au voit să audă ei despre Dumnezeu.

Trebuie să ştim că Biserica Creştin Ortodoxă are o experienţă în materie de credinţă şi religie de 2000 de ani. În acest sens toate dogmele creştin ortodoxe au fost descoperite de Dumnezeu şi verificate de experienţa sfinţilor lui Dumnezeu. Au fost sfinţii creştin ortodocşi care ne-au spus că este „(...) Hristos, singurul prin Care poate fi văzut Dumnezeu."[123]

La un preot paroh dintr-o mare metropolă a venit un creştin.

- Doamne ajută.
- Doamne ajută fiul meu.
- Ce mă bucur că vă văd părinte.
- Şi eu.
- Părinte am venit aici să discut ceva cu sfinţia ta.
- Ce?
- Părinte să ştiţi că eu am primit mai multe cărţi de la sectanţi.
- Nu este bine.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă sunt greşite.
- Dar părinte să ştiţi că am găsit multe lucruri bune la ei.
- Asta aşa este.
- Şi atunci?
- Uite cum este?
- Cum?
- Ereticii spun şi lucruri bune.
- Păi da.
- Ei spun aceste lucruri bune fiindcă ştiu ei ceva.
- Ce?
- Dacă nu le-ar spune nu i-ar mai crede nimeni.
- Oare?
- Da.
- Deci ereticii spun şi lucruri bune.
- Asta văd şi eu.
- Dar în ansamblu învăţăturile lor sunt greşite.
- Nu ştiam asta.
- Dar părinte de ce nu putem fi toţi o singură biserică?
- Fiindcă nu vor ereticii.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Ei se cred mai buni ca restul.
- Oare?
- Da.
- Cum aşa?
- Nu vor să recunoască acest lucru.
- Păi de ce nu vor să recunoască acest lucru?
- Din răutate.
- Răutate?
- Da.
- Nu par oameni răi.
- Sunt ei separaţi de Biserica Ortodoxă?
- Da.
- Şi atunci?

[123] Clement Alexandrinul*, Cuvânt de îndemn către elini (Protrepticul),* cap. 1, 10.3, în PSB, voi. 4, p. 77.

- Deci trebuie să îi recunoaştem pe eretici?
- Exact.
- Aşa am să fac şi eu.
- Uite ca să te fac să înţelegi mai bine îşi voi spune o întâmplare.
- Ce întâmplare?
- Este din istoria Greciei.
- Ascult.
- Tu de Ahile ai auzit?
- Da.
- Ei bine pe când Ahile nu s-a născut mama lui s-a dus la un oracol.
- Aş vrea să ştiu cum va fi viaţa fiului meu, a întrebat ea.
- Chiar vrei să ştii?
- Da.
- Nu am veşti prea bune pentru tine.
- De ce?
- Dacă fiul tău va trăii o viaţă lungă nu va avea parte de fericire.
- Nu se poate.
- În schimb dacă va trăii puţin va avea parte de glorie.
- Da?
- Da.
- Şi ce mai poţi să îmi spui oracole?
- Fără ajutorul fiului tău cetatea Troiei nu va putea să fie cucerită.
- Se spune că după ce a auzit aceste cuvinte mama lui Ahile s-a înspăimântat.
- Ce voi face?
- Şi ce a făcut?
- După ce Ahile s-a născut mama lui l-a îmbrăcat în haine de fată şi l-a trimis pe o insulă unde se creşteau numai fete.
- Şi?
- A început războiul troian şi regele Odiseu a consultat şi el un oracol care i-a spus acelaşi lucru: fără Ahile Troia nu va putea fi cucerită.
- Şi ce a făcut Odiseu?
- Evident că a început să îl caute pe Ahile.
- Şi l-a găsit?
- Da.
- Cum?
- Odiseu a găsit insula unde era Ahile dar nu l-a putut identifica dintre atâtea fete.
- Şi?
- Atunci a recurs la un şiretlic.
- Care?
- A dat ordin soldaţilor să strige alarma.
- Şi?

Toate fetele s-au înghesuit să intre în camerele lor cu excepţia uneia.

- Care?
- Una dintre fete a pus imediat mâna pe armă.
- Era Ahile?
- Da.
- Aşa şi-a dat seama regele Odiseu care era Ahile?
- Da.
- Interesant.
- Vezi la fel şi noi trebuie să găsim care este adevărata Biserică a lui Hristos.
- Sunt de acord.
- Acest lucru este mai greu dar nu imposibil.
- Aşa este.[124]

[124] A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea de mai sus cu regele Odiseu şi Ahile ne spune că de multe ori la nivel de cărţi religioase creştine este cu adevărat o mare confuzie. De ce? Fiindcă pe piaţă găsim mai multe cărţi care se referă la Iisus:

- cărţi baptiste,
- cărţi penticostale,
- cărţi luterane,
- cărţi adventiste,
- cărţi New Age
- sau cărţi calvine.

Toate aceste cărţi susţin că de fapt ele Îl predică pe Iisus în modul cel mai adevărat. Ne putem da seama că Iisus a fondat numai o Biserică şi nu au cum să fie mai mulţi Iisuşi. Aşa se face că ne putem da seama că ereticii nu ne vor binele. Ei de fapt ne duc pe o cale a pierzaniei. Deşi Dumnezeu este infinit şi se poate manifesta în mai multe forme Iisus ne-a arătat o singură cale spre mântuire şi nu mai multe căi. Prin aceasta cale vom descoperii în cele din urmă raiul. Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „îţi spuneam: Lucrează pământul, dacă eşti plugar, dar cunoaşte pe Dumnezeu, când lucrezi pământul! Mergi cu corabia pe mare, dacă ţi-e drag călătoritul pe mare, dar roagă-L pe Cel ce cârmuieşte cerul! Cunoştinţa te-a găsit slujind în armată? Ascultă de Generalul, care dă comenzile cele drepte!”[125]

Este adevărat că sunt multe cărţi eretice care sunt foarte bine scrise şi de ce să nu spunem că ne fac un caz în care erezia lor este extrem de bine prezentată. Totuşi, o erezie indiferent cât

- de bine,
- de frumos
- şi de convingător

este prezentată, erezia rămâne totuşi o erezie.

Se poate spune despre cărţile eretice că ne prezintă o imagine falsă despre Dumnezeu. Se poate acest lucru? Adevărul este că la fel cum sunt atât de multe religii false în lumea noastră există şi cărţi care Îl falsifică pe Dumnezeu. Clement Alexandrinul spunea: „Domnul vrea ca cei care doresc să ajungă la cunoaşterea lui Dumnezeu să fie curaţi în ce priveşte poftele lor trupeşti şi sfinţi în gândurile lor, pentru ca puterea conducătoare a sufletului lor să nu fie împiedicată în acţiunea ei de ceva fals. Aşadar, când cel care participă în chip gnostic la sfânta însuşire a dumnezeirii se îndeletniceşte cu contemplaţia şi vorbeşte într-un mod curat cu Dumnezeu, atunci ajunge mai aproape de dumnezeire, este într-o stare de identitate lipsită de patimi, aşa că nu mai are ştiinţa, nici nu mai posedă gnoza, ci este însăşi ştiinţa şi gnoza.”[126]

Cărţile eretice oricât de:

- interesante,
- atrăgătoare
- şi edificatoarea

are părea sunt totuşi cărţi eretice şi cel mai bine este să le evităm.

Trebuie să ne consolăm cu gândul că sunt multe astfel de cărţi şi în creştinismul ortodox. Aceasta fiindcă este bine să ştim că şi autorii creştin ortodocşi au scris multe cărţi bune şi ziditoare.

Sunt mulţi care se află în căutarea lui Dumnezeu şi acest lucru este bine şi trebuie să fie încurajat. Ei bine ceea ce trebuie să ştie aceste persoane este că Dumnezeu se descoperă pe măsura sincerităţii cu care este căutat. Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „plata căutării este viaţa lângă Dumnezeu.”[127]

Acum trebuie să ne ridicăm serios întrebarea: Îl caută sincer ereticii pe Dumnezeu? Ereticii până la un punct sunt sinceri în căutarea lor a lui Dumnezeu. Totuşi schisma apare acolo când îşi dau seama că idea lor despre Dumnezeu nu corespunde cu realitatea. Dăm un exemplu în acest sens: catolicii ştiu din Biblie că există rai şi iad. Ei au voit să vadă ce altceva mai este în viaţa de apoi. Au descoperit că nu există nimic în viaţa de apoi decât raiul şi iadul. Aşa că după mintea şi imaginaţia lor au venit cu existenţa purgatoriului care este un loc intermediat între rai şi iad.

Este pentru unii o adevărată provocare să accepte ceea ce vrea Dumnezeu să ne descopere. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulţi care tot ceea ce vor este ca realitatea teologică să ajungă să le confirme aşteptările lor. Trebuie să acceptăm dogmele aşa cum sunt ele descoperite de Dumnezeu prin sfinţii Săi şi să nu ne luăm dreptul de a le modifica.

---

125 Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către elini (Protrepticul),* cap. 10, 100.4, în PSB, voi. 4, p. 147.
126 Clement Alexandrinul, *Stromatele*, IV, cap. 6, 39.4, 40.1, în PSB, voi. 5, p. 254.
127 Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către elini (Protrepticul),* cap. 10, 1065, în PSB, voi. 4, p. 151.

Sunt mai mulți eretici care au scris mai multe cărți eretice despre Sfânta Treime. Aceasta fiindcă ei au considerat că Sfânta Treime trebuie să fie conform imaginației şi aşteptărilor lor şi nu după cum este în realitate. Tot Clement Alexandrinul spunea: „Când vorbim de Tatăl, ştim că Tatăl este Tatăl Fiului, iar Fiul este adevăratul învăţător, Care ne vorbeşte despre Tatăl. Iar ca să crezi în Fiul, trebuie să cunoşti pe Tatăl, cu Care este în legătură şi Fiul. Şi iarăşi, ca să cunoaştem pe Tatăl, trebuie să credem în Fiul, pentru că Fiul ne învaţă despre Tatăl (In. 1, 18). Din credinţă, la cunoaştere; iar prin Fiul ni se face cunoscut Tatăl."[128]

Dacă eşti un creştin ortodox care nu eşti versat bine în probleme de credinţă şi dogmă ei bine vei ajunge să fi convins de cărţile eretice şi nu puţine au fost cazurile de creştini ortodocşi care au părăsit ortodoxia şi au trecut pe la secte sau alte confesiuni creştine. Aceasta fiindcă este bine să ştim că în materie de credinţă creştin ortodoxă lucrurile nu sunt la fel de clare ca într-o problemă de matematică. Tot Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „dacă cineva s-ar aştepta să înţeleagă pe toate prin simţuri, ar fi cu totul departe de adevăr. în chip duhovnicesc, apostolul scrie despre cunoaşterea lui Dumnezeu: *Vedem acum ca prin oglindă, dar atunci faţă către faţă* (I Cor. 13, 12.). La puţini li s-a dat vederea adevărului."[129]

Sfinţii creştin ortodocşi ne spun că pentru a ajunge la o cunoaştere deplină şi adevărată a lui Dumnezeu este nevoie de:

- pocăinţă continuă,
- revelaţie mistică,
- asceză,
- nevoinţă,
- rugăciune
- şi viaţă duhovnicească.

Foarte puţini dintre eretici cred de fapt în aceste lucruri. Ei cred cumva că au acces la Dumnezeu imediat. Ori Biblia spune cât se poate de lămurit: *„nimeni nu va vedea faţa Mea şi va trăi* (Ieş. 33, 20.); se arată aici lămurit că nimeni nu poate, în timpul vieţii, înţelege clar pe Dumnezeu. *Cei curaţi cu inima vor vedea pe Dumnezeu* (Mt. 5, 8.) când vor ajunge la sfârşitul desăvârşirii."[130]

Prin urmare ereticii trebuie să ştim că au o oarecare cunoaştere a lui Dumnezeu însă ei pretind că această cunoaştere este:

- deplină,
- totală,
- integrală
- şi finală.

Aceasta fiindcă cei mai mulţi eretici nu cred că sfinţenia ajută la cunoaşterea lui Dumnezeu. Ceea ce ne spune ortodoxia este că cu cât te îndrepţi mai mult spre sfinţenie cu atât mai mult cunoaşterea lui Dumnezeu devine mai

- clară,
- profundă,
- adevărată
- şi veridică.

Prin urmare cărţile eretice trebuie să fie evitate de cei care nu stăpânesc bine dogmele creştin ortodoxe fiindcă după cum am spus ele pot să seducă şi în acest sens să facă mult rău.

Silogismele eretice sunt unele care în nici un fel nu iasă din iubire faţă de Dumnezeu fiindcă acolo unde există o iubire autentică faţă de Dumnezeu trebuie să ştim că nu este loc pentru erezie. Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „Şi *Dumnezeu este dragoste* (I In. 4, 16.); şi El poate fi cunoscut de cei care-L iubesc. Şi *Dumnezeu este credincios* (I Cor. 1, 9); şi El se dă spre cunoaştere credincioşilor prin învăţătură. Şi trebuie să ne împrietenim cu El prin dragostea cea dumnezeiască, ca să contemplăm prin cel asemenea pe cel asemenea, ascultând de *Cuvântul adevărului* (II Tim. 2, 15) fără vicleşug şi curat, ca şi copiii, care ne ascultă. Aceasta era ceea ce a vrut să spună acela - oricare ar fi fost el - care a scris la intrarea templului din Epidaur: *Curat trebuie să fie acela care intră în templul cu miros de tămâie; Şi eşti curat, dacă ai gânduri sfinte.*"[131]

Totuşi de ce sunt cărţile eretice atât de

- periculoase

[128] Clement Alexandrinul, *Stromatele,* V, cap. 1, 1.3-1.4, în PSB, voi. 5, p. 311.
[129] Idem pp. 314-315.
[130] Ibidem p. 315.
[131] Clement Alexandrinul, *Stromatele,* V, cap. 1, 13.1-13.3, în PSB, voi. 5, p. 318.

- şi de evitat?

Fiindcă munca celor care le-au scris a fost nu pentru a unii Biserica lui Hristos ci pentru a o

- divide,
- împărţi,
- rupe
- şi chiar distruge.

Nu trebuie să ne lăsăm seduşi de ceea ce conţin cărţile eretice ci mai mult trebuie să vedem rezultatul lor care este – după cum am spus – unul nociv. Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „a-ţi recunoaşte neştiinţa este cea dintâi învăţătură pentru cel care merge potrivit învăţăturii Cuvântului. Cel care recunoaşte că nu ştie, caută; şi căutând, găseşte pe învăţător; găsindu-L, crede în El; crezând în El, îl iubeşte; şi iubindu-L, se aseamănă cu Cel pe Care-L iubeşte şi se grăbeşte să fie ceea ce a ajuns să iubească."[132]

Nu trebuie să credem că fiindcă aceste cărţi eretice de cele mai multe ori ne spun ceea ce voim noi să auzim şi că citim sunt şi adevărate. A ajunge

- să linguşeşti,
- să gratifici,
- să mângâi orgoliul
- şi să falsifici

în nici un fel nu este un lucru creştin ortodox. Ori se pare că tocmai acest lucru îl fac cărţile eretice.

Cărţile eretice sunt unele care prezintă un Dumnezeu deformat care este în conformitate cu aşteptările imediate ale omului. Ori se pare că acest lucru nu este acceptat de sfinţii părinţi ai creştinismului ortodox. Ei ne spun că trebuie să avem răbdare ca Dumnezeu să se descopere pe Sine după cum este El şi nu după cum vrea ereticul.

„(...) şi Moisi spune: "Arată-mi-Te pe Tine!" (Ieş. 33, 13), arătând indirect, într-un chip foarte lămurit, că omul nu poate vorbi despre Dumnezeu, nici nu poate da învăţături despre El, ci atât doar că Dumnezeu poate fi cunoscut numai prin puterea Lui. Dumnezeu este fără formă şi nevăzut. Harul cunoaşterii Lui ni l-a dat Fiul (Mt. 11, 27; Lc. 10, 22). Foarte lămurit ne va da mărturie Solomon, grăind aşa: "înţelepciunea omului nu este în mine, dar Dumnezeu îmi dă înţelepciune; cunosc cele sfinte" (Prov. 30, 2-3)."[133]

Prin urmare pentru a ajunge

- să scrii,
- să faci cunoscut
- şi să Îl experimentezi

pe Dumnezeu în sens creştin ortodox este nevoie de două lucruri fundamentale:

1. sfinţenie
2. şi dragoste.

Fără ele în nici un fel nu se ajunge la o cunoaştere autentică a lui Dumnezeu.

Pe parcursul istoriei creştine trebuie să ştim că oamenii au fost unii care au crezut că ceea ce gândesc ei despre Dumnezeu este şi adevărat. Nu este destul să gândeşti un lucru despre Dumnezeu pentru ca el să fie şi adevărat. Este nevoie de mai multă

- stăruinţă,
- insistenţă,
- luare aminte
- şi persistenţă

pentru a ajunge să Îl cunoşti cu adevărat pe Dumnezeu.

Cu adevărat se poate spune că ereticul nu este unul care păşeşte pe calea îngustă care duce la viaţă ci merge pe calea largă ce duce la pierzanie fiindcă el oferă un Dumnezeu

- imediat,
- proxim
- şi automat.

Clement Alexandrinul spunea în acest sens: „vistieriile lui Dumnezeu sunt bogăţie nesfârşită şi înţelepciune greu de dobândit."[134]

---

132 Clement Alexandrinul, *Stromatele*, V, cap. 3, 17.1, în PSB, voi. 5, p. 320.
133 Idem p. 352.
134 Clement Alexandrinul, *Stromatele*, V, cap. 4, 23.2, în PSB, voi. 5, p. 324.

Creştinul ortodox trebuie să fie conştient că nu tot ceea ce se scrie şi se filosofează despre Dumnezeu este şi adevărat. În nici un fel. În raportul şi relaţia noastră cu Dumnezeu trebuie să alocăm mai mult timp şi vreme. Aceasta fiindcă numai aşa nu vom ajunge să fim înşelaţi de demonii ereziilor. Tot Clement Alexandrinul spunea: „necunoaşterea Tatălui este moarte, iar cunoaşterea Lui, viaţa veşnică (In. 17, 3), datorită participării la puterea cea nestricăcioasă."[135]

Doi preoţi creştin ortodocşi discutau într-o zi despre cărţile eretice.

- Hristos în mijlocul nostru.
- Este şi va fi.
- Ce mă bucur că ne-am întâlnit.
- Şi eu.
- Cum mai eşti?
- Bine.
- Mă bucur.
- Şi tu?
- Şi eu.
- Foarte bine.
- Ce mai citeşti?
- Sincer?
- Da.
- Citesc nişte cărţi eretice.
- Eretice?
- Cum?
- Mai multă lume din parohia mea este trasă de nişte eretici de la noi.
- Şi?
- Vreau să fiu pregătit.
- Să ştii ce susţin?
- Da.
- Asta este bine.
- Dar este destul de greu.
- De ce?
- Ereticii au argumente foarte solide.
- Unii dintre ei aşa sunt.
- Ştii şi tu?
- Şi eu am avut probleme cu ereticii din parohia mea.
- Slavă Domnului.
- De ce?
- Nu sunt singurul care am probleme cu ereticii.
- În zilele noastre să ştii că mai toate comunităţile ortodox au probleme cu ereticii.
- Oare?
- Da.
- Şi ce este de făcut?
- Trebuie să ai multă răbdare.
- Da?
- Da.
- Ai dreptate.
- Totuşi ereticii sunt şi ei destul de buni în a scrie cărţi teologice
- Numai aparent.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Ereticii nu au pe Duhul Sfânt deşi susţin că Îl au.
- Şi ce este de făcut?
- Îţi voi spune o întâmplare de care au auzit eu recent.

[135] Idem p. 347.

- Te ascult.
- Se spune că era un pod mişcător peste un mare râu.
- Şi?
- Aici era un om care manevra acest pot pentru ca trenurile să treacă peste râu.
- Înţeleg.
- Şi ce s-a întâmplat într-o zi?
- Ce?
- Fiul lui a venit la el.
- Şi?
- Un tren venea să treacă podul şi el trebuia să mute podul.
- Evident.
- Când a făcut această mişcare năprasnică din greşeală a lovit pe copilul său.
- Nu se poate.
- Copilul a căzut în rău.
- Ştia să înoate?
- Nu.
- Vai nu se poate.
- Copilul a început să strige:
- Tată scapă-mă că mă înec!
- Şi ce a făcut?
- Şi-a dat seama că era în faţa unui mari dileme.
- În ce sens?
- Dacă sărea după copil trenul ar fi ieşti de pe linie şi mulţi oameni ar fi murit.
- Aşa este.
- Dacă se ocupa de tren ar fi murit copilul lui.
- Şi ce a făcut?
- A stat şi a ţinut de aparatul de mutat podul până a trecut trenul.
- Şi?
- Mai apoi a sărit după copil.
- Şi l-a salvat?
- Nu.
- De ce?
- Între timp copilul s-a înecat.
- Vai ce păcat.
- Acum eu te întreb pe tine: a procedat bine omul nostru?
- Nu ştiu.
- A procedat bine.
- De ce?
- Fiindcă şi-a făcut datoria.
- Chiar dacă fiul lui a murit?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Aşa este şi cu cărţile eretice.
- Adică?
- Să le lăsăm să moară.
- Bine spus.
- Trebuie să ne facem datoria de creştini ortodocşi.
- Chiar şi când doare?
- Da.
- Aşa este.
- Mă bucur că eşti de acord.
- Doamne ajută.
- Doamne ajută.[136]

[136] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Deşi de mai multe ori ne este greu trebuie să ştim că nu trebuie să ne putem mari speranţa în cărţile eretice şi pentru aceasta trebuie să ajungem să renunţăm la ele. Aceasta fiindcă ele nu sunt de un real folos. Sunt mai mulţi eretici care trebuie să ştim că ajung să facă concurenţă cu sfinţii părinţi. De fapt sunt mai mulţi eretici care se consideră pe sine

- mai buni,
- mai capabili,
- mai sfinţi
- şi mai desăvârşiţi

decât sfinţii părinţi.

Din răutate – de cele mai multe ori ereticii sunt unii care vor să le lipsească de bunul cel mai de preţ: cunoaşterea lui Dumnezeu fiindcă după cum spunea Sfântul Teotim episcop de Tomis: „nu este fericire mai mare pentru un creştin, decât cunoaşterea lui Dumnezeu."[137]

CONCLUZII

Am voit să scriem o carte despre foloasele lecturii duhovniceşti pe un fond în care lumea este din ce în ce mai puţin interesată de cărţile duhovniceşti. Ortodoxia trebuie să ştim că are mai multe adevărate

- comori
- şi tezaure

pe care mai ales sfinţi creştin ortodocşi ni le-au lăsat ca moştenire şi pentru ca să ne folosim de ele. De ce să nu ne folosim de ele? De ce să nu beneficiem de pe urma lor?

Ar fi cu adevărat un lucru prostesc ca noi creştinii ortodocşi să ajungem să nu utilizăm aceste resurse ale sfinţilor părinţi care ne sunt atât de folositoare în drumul spre mântuire.

Clement Alexandrinul spunea cât se poate de inspirat: „cel mai mare bun, deci, este cunoaşterea lui Dumnezeu."[138] Ei bine sfinţii părinţi creştin ortodocşi au fost conştienţi de acest lucru şi pentru aceasta ne-au lăsat scrieri care conţin

- experienţele,
- trăirile,
- cunoştinţele
- descoperirile

lor cu privire la Dumnezeu. Am spus prin urmare că sunt mai mulţi eretici care prin cărţile lor ajung să falsifice cunoaşterea lui Dumnezeu fiindcă ei se cred mai buni şi mai sfinţi decât sfinţii părinţi creştin ortodocşi. Sfântul Vasile cel Mare era cât se poate de concludent când spunea că cunoaşterea lui Dumnezeu include în sine cunoaşterea Sfintei Treimi: „drumul cunoaşterii lui Dumnezeu porneşte de la Duhul cel unul, (trece) prin Fiul cel unul (şi ajunge) la Tatăl cel unul."[139]

Lectura duhovnicească prin urmare este folositoare atâta vreme cât

- aduce harul lui Dumnezeu în noi,
- ne iluminează sufletul
- şi ne face să fim mai dornici de viaţa duhovnicească.

Ceea ce am voit să prezentăm în această carte este că la fel cum s-a întâmplat în Evul Mediu în catolicism trebuie să ştim că şi noi creştinii ortodocşi putem să cădem în scolastică. Am spus în această carte că scolastica a fost una care susţinea că omul trebuie să Îl cunoască numai teoretic pe Dumnezeu şi tot ceea ce este nevoie este o cunoaştere intelectuală a lui Dumnezeu.

Sfinţii părinţi – şi mai ales Sfântul Grigorie Palama – a negat acest lucru fiindcă trăirea duhovnicească este la fel de importantă. Este trăirea creştin ortodoxă care ne spune că de fapt ştim foarte puţine despre Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare spunea: „Cel care se laudă că ar cunoaşte toate să ne explice mai întâi firea furnicii şi abia după aceea să discute despre natura puterii dumnezeieşti, care depăşeşte orice înţelegere. Dar dacă tu n-ai înţeles nici măcar alcătuirea unei biete furnici, cum te poţi lăuda că poţi cuprinde în mintea ta puterea cea neînţeleasă a lui Dumnezeu?"[140]

---

[137] *Actele martirice*, Sfântul Teotim, episcop de Tomis, în PSB, voi. 11, p. 343.
[138] Clement Alexandrinul, *Stromatele,* VII, cap. VII, 47.3, în PSB, voi. 5, p. 505.
[139] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, cap. 18, în PSB, voi. 12, p. 62.
[140] Sf. Vasile cel Mare, *Epistole,* 16, în PSB, voi. 12, p. 150.

Lectura duhovnicească este una care este menită să ne aducă mai multe lucruri de care avem nevoie cum ar fi:

- mângâiere,
- încurajare,
- credință,
- noi perspective
- şi iluminarea sufletului.

Ceea ce ne spun marii pedagogi ai lumii este că fără de cunoaştere sufletul se îndobitoceşte. Aceasta fiindcă sufletul este unul care se află în căutarea desăvârşirii şi pentru acest lucru el are nevoie de cunoaşterea lui Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare spunea: „Din lucrări îl cunoaştem pe Dumnezeu, pe când de ființa Lui nu suntem în stare să ne apropiem, pentru că lucrările Lui sunt cele care coboară spre noi, pe când ființa Lui rămâne inaccesibilă."[141]

După cum am spus în Evul Mediu ortodoxia şi catolicism au ajuns să meargă pe cărări diferite cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă după cum am spus catolicii au ajuns la două erezii:

1. tot ceea ce are nevoie omul este de o cunoaştere intelectuală a lui Dumnezeu şi strict intelectuală
2. Dumnezeu poate să fie cunoscut în ființa Lui.

Ei bine aceste două erezii au fost respinse de ortodoxie care susține că nu este nevoie numai de o cunoaştere intelectuală a lui Dumnezeu ci şi de trăirea lui Dumnezeu (trăire care vine din nevoință).[142]

În secolul al IV-lea Sfântul Vasile cel Mare spunea: „Cunoaşterea ființei dumnezeieşti constă tocmai în simțământul că ființa lui Dumnezeu n-o putem cunoaşte."[143] Prin urmare ceea ce trebuie să ştim este că nu se poate în nici un fel să ajungem la un fel de cunoaştere a esenței sau a ființei lui Dumnezeu prin cărțile duhovniceşti. Cărțile duhovniceşti însă ne învață mai multe despre

- cum să fim pe placul lui Dumnezeu,
- cum simte Dumnezeu,
- cum gândeşte Dumnezeu,
- despre iubirea lui Dumnezeu,
- despre creația lui Dumnezeu etc.

Toate aceste lucruri ne fac să fim mult mai încrezători în adorarea pe care o aducem lui Dumnezeu. Tot Sfântul Vasile cel Mare spunea: „aşadar cunoaşterea izvorăşte din lucrări, iar din cunoaştere s-a născut închinarea.

Crezi că Eu pot face aceasta? (Matei 9, 28.) Cred, Doamne, şi s-a închinat Lui (In. 9, 38). în chipul acesta închinarea urmează credinței, iar credința se întăreşte prin putere. Şi dacă susții că oricine crede aceea şi cunoaşte, şi anume cunoaşte din ceea ce crede cu adevărat, tot aşa poți spune şi invers: prin ce cunoşti, prin aceea să crezi. Or noi cunoaştem pe Dumnezeu după puterea Lui, iar dacă credem în Cel pe Care-L cunoaştem, atunci şi închinarea o aducem tot Celui în Care credem."[144]

Este bine să ştim că sunt mai mulți care de mici copii simt un fel de fascinație cu Dumnezeu. Ei se simt cumva trași de Dumnezeu. Însă această fascinație nu este de lungă durată. Aceasta fiindcă odată ce cresc mai mari ei aud de mai multe lucruri inconveniente pe care le cere ortodoxia:

- să posteşti,
- să te spovedeşti,
- să faci nevoință,
- să ajuți pe semenii tăi,
- să faci pelerinaje
- şi să te rogi cât mai mult.

Toate aceste lucruri sunt pentru mai mulți – chiar dintre creştinii ortodocşi – adevărata pietre de poticnire.

Aşa se face că sunt mulți care devin dezamăgiți de Dumnezeu şi de cunoaşterea lui şi ajung să susțină că ea pur şi simplu

- nu le este proprie
- şi nici nu li se potriveşte.

---

141 Sf. Vasile cel Mare, *Epistole*, 234,1, în PSB, voi. 12, p. 483.
142 A se vedea Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință* (Editura Cartea ortodoxă, 2013).
143 Sf. Vasile cel Mare, *Epistole,* 234, II, în PSB, voi. 12, p. 483.
144 Sf. Vasile cel Mare, *Epistole*, 234, III, în PSB, voi. 12, p. 484.

Se poate spune că aşa a luat naştere şi secularismul care ştim că este o ideologice care în esenţă susţine că omul poate să trăiască şi fără de Dumnezeu şi cunoaşterea Lui.[145] Cu privire la cunoaşterea lui Dumnezeu şi faptul că noi nu ajungem să Îl cunoaştem pe Dumnezeu în fiinţa Lui Sfântul Vasile cel Mare spunea: „ceea ce, însă, mărturisim e faptul că de fapt cunoaştem despre Dumnezeu atâta cât se poate cunoaşte, dar că e cu neputinţă să ştim ceea ce trece dincolo de puterea noastră de judecată. Aşa încât dacă mă întrebi ce-i nisipul şi eu voi răspunde că ştiu, atunci desigur că vei râde de mine dacă ai cere să-ţi spun îndată şi câte fire de nisip sunt, pentru că prima ta întrebare s-a referit la aspectul sub care se prezintă nisipul, pe câta vreme cealaltă întrebare era în legătură cu numărul firicelelor de nisip. Această sofismă seamănă cu ceea ce întreba cineva în felul acesta: Cunoşti pe Timotei? Ei bine, dacă-l cunoşti, atunci îi cunoşti şi firea, căci doar ai recunoscut că-1 cunoşti. În realitate, eu pot spune şi că-l cunosc şi că nu-l cunosc pe Timotei, dar în amândouă aceste feluri cunoaşterea mea e diferită. Căci felul în care-1 cunosc nu-i acelaşi cu felul în care nu-l cunosc, ci unul e aspectul sub care pot spune că-l cunosc şi cu totul altul e cel sub care nu-1 cunosc. Cu alte cuvinte, pe Timotei îl cunosc numai după înfăţişare şi după alte note similare, fiinţa lui lăuntrică însă n-o cunosc. Căci, până la urma urmei, tot în acelaşi fel spun că şi pe mine într-un fel mă cunosc, dar în alt fel nu."[146]

Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că cunoaşterea lui Dumnezeu din cărţile duhovniceşti este

- relativă,
- nesigură,
- incertă
- şi probabilă.

Omul ajunge să Îl cunoască cu adevărat pe Dumnezeu dacă vrea însă acest lucru nu trebuie să ne facă să credem că ajungem că cunoaştem tot ceea ce este Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum ştim Dumnezeu este infinit şi omul este finit. Finitul nu are cum să cuprindă infinitul. Este un lucru cât se poate de evident şi de concludent.

Cartea noastră – după cum se poate vedea – se vrea să fie una pentru a convinge pe cât mai mulţi să citească cărţile duhovniceşti creştin ortodoxe. În zilele noastre circulă foarte multe astfel de cărţi ceea ce este forate bine.

Iisus poate să fie cunoscut şi experimentat şi prin intermediul cărţilor duhovniceşti. Ceea ce este trist este că sunt mulţi care nu văd

- nici un rost
- şi nici un sens

cu aceste cărţi duhovniceşti.

Mai mult sunt mulţi care le găsesc plictisitoare şi cât se poate neactuale. Să nu fie actuale cărţile duhovniceşti? Fără doar şi poate că nu. Cărţile duhovniceşti sunt unele care aduc în noi un sentiment de certitudine că dacă vom urma pe sfinţii părinţi care le-au scris şi noi vom ajunge cumva la Dumnezeu după cum au făcut-o ei.

Totuşi există riscul ca pentru mai mulţi care citesc cărţile duhovniceşti totul să se reducă numai la informaţie. Ştim astfel mai multe lucruri la nivel de informaţie despre Dumnezeu:

- Iisus este Fiul lui Dumnezeu,
- în Dumnezeu sunt 3 persoane,
- aceste 3 persoane sunt Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt
- sau Dumnezeu a creat lumea şi pe om etc.

Aceste informaţii trebuie să ştim că şi necredincioşii le ştiu. Deşi le ştiu ei nu le trăiesc. Scriitorul bisericesc Eusebiu de Cezareea spunea: „(...) Mă gândesc, deci, la Cel aflat mai presus de toate, la împăratul suprem, la Cel nemăsurat, şezând pe scaunul de domnie al bolţilor cereşti, Care a făcut pământul scăunel la picioarele Sale. Nimeni nu-L poate închipui într-un fel vrednic de El. De jur-împrejurul Său lumina străluceşte ca fulgerul, făcându-L - prin puterea străluminărilor ei - de nevăzut privirilor noastre, ale tuturor."[147]

Prin urmare trebuie să ştim că dacă lectura duhovnicească nu este însoţită de trăire ea este o simplă informaţie la fel cum sunt informaţiile pe care le aflăm dintr-un buletin de ştiri. Am spus în această carte că şi dracii ştiu multe informaţii despre Dumnezeu dar acest lucru nu îi împiedică să fie draci şi slujitori eterni ai răului. Aceasta fiindcă am spus că există un fel de draci pe nume arhiconi care tot ceea ce fac este să creeze erezii şi să le inspire oamenilor.

---

145 A se vedea Radu Teodorescu, *Secularismul: o ideologie fără Dumnezeu* (Cugir, 2017).

146 Sf. Vasile cel Mare*, Epistole*, 235, II, în PSB, voi. 12, p. 485.

147 Eusebiu de Cezareea, *Viața lui Constantin cel Mare, Cuvântare, Prolog*, 1.1, în PSB, voi. 14, p. 190.

Se poate spune că la un anumit nivel trăirea lui Dumnezeu este una care ne face vrednici de Dumnezeu. De ce? Fiindcă trebuie să avem o oarecare vrednicie de a ajunge să Îl cunoaştem pe Dumnezeu. Aflat în faţa martiriului martirul Potin a fost întrebat de guvernatorul care îl judeca

- Cine este Dumnezeul creştinilor?

La care Potin a răspuns:

- „Dacă vei fi vrednic, ÎI vei cunoaşte!”[148]

De aici înţelegem că trebuie să ne facem vrednici să ajungem să Îl cunoaştem pe Dumnezeu fiindcă acest lucru este esenţial pentru o mai bună experimentare a Lui. Nu oricum şi în orice situaţie ajungem să fim vrednici de Dumnezeu. Este un proces mai lung care necesită răbdare.

Un creştin ortodox de abia convertit la ortodoxie discuta cu preotul său paroh.

- Părinte nici nu ştiţi cât mă bucur.
- De ce?
- Fiindcă am aflat adevărul.
- Ştiu asta fiul meu.
- Este ca şi cum solzi s-ar fi desprins de pe ochii mei.
- De ce?
- Tot ceea ce vedeam mai înainte era răutatea şi patima.
- Mi-am dat seama.
- Sunt ca un om nou.
- Este bine.
- Simt aşa o stare de bucurie.
- Ştii ce este?
- Nu.
- Este harul lui Dumnezeu.
- Harul lui Dumnezeu?
- Ce este acesta?
- Este o energie necreată a lui Dumnezeu.
- Care aduce bucurie?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.
- Dar părinte cum este cu cărţile duhovniceşti?
- Ce este cu ele?
- Aş vrea să le citesc şi eu.
- Foarte bine.
- Dar nu pot.
- De ce?
- Nu le înţeleg.
- Ei, ai nevoie de răbdare.
- Sunt aşa de grele.
- Nu te da bătut.
- Oare?
- Da.
- Aşa am să fac.
- Foarte bine.
- Părinte oare mai sunt oameni ca mine?
- Cum?
- Care s-au întors la Dumnezeu?
- Da.
- Cine?
- Mai multe cazuri.
- Eu nu ştiu.
- Este plină istoria Bisericii de ei.

---

[148] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, Cartea a V-a, I, 31, în PSB, voi. 13, p. 185.

- Păi spuneţi-mi şi mie un caz.
- Bine îţi voi spune.
- Vă ascult.
- Se spune că era un mare beţiv.
- Şi?
- Mai tot timpul şi-l petrecea beat.
- Ce urât.
- Într-o seară acest om beat se plimba beat pe străzi.
- Lume, lume soră lume! Cânta el.
- Şi?
- La un moment dar a putut să vadă o biserică deschisă?
- O biserică deschisă? S-a întrebat el.
- Şi ce a făcut?
- Ce ar fi să intru şi eu în ea? Şi-a spus beţivul.
- Şi a intrat?
- Da.
- Şi?
- În acea biserică deasupra altarului era scris: Dumnezeu este iubire.
- Şi?
- Când beţivul s-a uitat a putut să vadă aceste cuvinte: Dumnezeu este iubire! din foc.
- Văd oare bine?
- Beţivul a dat să plece.
- Ce prostie, a spus beţivul. Dumnezeu nu este dragoste. Dacă ar fi dragoste m-ar iubii şi pe mine.
- A început să îşi dea singur dreptate:
- Cum să iubească Dumnezeu un ticălos ca mine?
- Totuşi beţivul simţea ca o putere care îl făcea să se întoarcă la acea biserică.
- Ce se întâmplă cu mine?
- Şi s-a întors?
- În cele din urmă beţivul s-a întors la acea biserică.
- Şi totuşi poate Dumnezeu mă iubeşte şi pe mine, i-a venit un gând beţivului.
- A început să se pocăiască?
- Da.
- Şi ce a urmat?
- A stat toată noaptea în acea biserică. A doua zi când a venit preotul l-a găsit stând în biserică.
- Ce este cu tine aici fiul meu?
- Beţivul nu spunea nimic ci numai plângea.
- De ce plângi?
- Beţivul nu spunea nimic.
- A fost vreo predică de a mea cea care te-a mişcat de plângi?
- Nu, a spus beţivul.
- Atunci?
- Este ceea ce este scris acolo deasupra altarului.
- Dumnezeu este dragoste?
- Da.
- Bine fiul meu.
- Părinte sunt un mare păcătos.
- Cu toţii facem păcate.
- Pot să mă pocăiesc?
- Da.
- Cum?
- Îţi voi explica eu.
- Şi preotul a început să îl îndrume.
- Frumoasă povestea.[149]

---

[149] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Am spus întâmplarea de mai sus nu numai pentru a evidenţia că este nevoie de pocăinţă ci şi pentru a demonstra că de mai multe ori se poate să avem îndoieli cu privire la ceea ce aflăm din cărţile duhovniceşti. Totuşi ceea ce trebuie să ştim este că în cele din urmă vom ajunge să fim unii care să ne dăm seama că lectura de cărţi duhovniceşti şi mai ales a Bibliei ajunge să ne schimbe percepţia asupra lumii din jur. Aceasta fiindcă după cum ştim trebuie să fim unii care să ne dăm seama că Biblia este necesară pentru mântuire. Sfântul Atanasie cel Mare spunea: „însăşi zidirea e îndestulătoare spre cunoaşterea existenţei lui Dumnezeu şi a proniei Lui. Căci din mărimea şi frumuseţea făpturilor, se vede ca printr-o asemănare (analogic) Făcătorul lor (Înţel. Sol. 13, 5). Nu învăţăm aceasta cerând cuvinte de la ele, ci credem auzind Scripturile. Căci privind rânduiala şi armonia tuturor, cunoaştem că El este Făcătorul, Stăpânul şi Dumnezeul tuturor şi înţelegem pronia minunată şi călăuzirea minunată a tuturor de către El."[150]

[150] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, Cuvântul al II-lea, XXXII, în PSB, voi. 15, p. 267.